

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

ปริญญานิพนธ์
ของ
ศิริลักษณ์ ไทยดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

บทคัดย่อ
ของ
ศิริลักษณ์ ไทยดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2546

ท 223105

- ✓ ศิริลักษณ์ ไทยดี. (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ , ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย , รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 120 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง (Simple Random Sampling) เพื่อจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละประมาณ 45 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

1. แผนการสอนทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญของคะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนทัศนศิลป์ หาความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนทัศนศิลป์โดยรวม 12 กิจกรรมของนักเรียนชายมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายด้านทุกด้านรวมทั้งหมดเท่ากับ 11.68 นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายด้านทุกด้านรวมทั้งหมดเท่ากับ 12.78 และคะแนนรวมทั้งนักเรียนชาย หญิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.31 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า กลุ่มนักเรียนชายมีคะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ทั้งหมด

กลุ่มนักเรียนหญิงมีคะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

ความสัมพันธ์ของคะแนนเฉลี่ยสะสมภาคเรียนที่ 1 มีสหสัมพันธ์กับคะแนนทัศนศิลป์ด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) เท่ากับ .502 ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) เท่ากับ .499 ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) เท่ากับ .498 ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน เท่ากับ .499 และคะแนนทัศนศิลป์รวมทุกด้านเท่ากับ .505 ทุกค่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

เมื่อพิจารณาคะแนนทัศนศิลป์ในแต่ละด้านพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีสหสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกคู่ และต่างก็มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดแบบ ซี ไอ เอส เอส ที สัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายคลึงกัน

THE STUDY OF MATHAYOM SUKSA I STUDENTS' ACHIEVEMENT OF VISUAL ART
LEARNING IN THE COURSE OF ART AND LIFE WITH CISST APPROACH

AN ABSTRACT
BY
SIRILAK THAIDEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

May 2003

Sirilak Thaidee. (2003). The study of Mathayom Suksa 1 students' achievement of visual art learning in the course of art and life with CISST approach. Master thesis, M.ED. (Art education). Bangkok : Graduate school, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Wunnarat Tungcharoen, Asst. Prof. Amnard Yensabye, Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The objective of this research is to study the achievement of visual art learning in the course of art and life for the Mathayom Suksa 1 students with CISST approach. The sample group for this research are 120 students in Mathayom Suksa 1 in Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary) in the second semester in the year 2002, collected by simple random sampling with CISST approach teaching activities. These activities are held for twelve weeks ; 5 days a week and 45 minutes per day. The instruments are as follows :

1. Visual art planning with CISST approach.
2. Evaluation forms of visual art.

Data is analyzed by calculating for finding means and standard deviation, the commendation of specialists of cumulative means and visual arts' point and finding relationship between variables is by using correlation co - efficient.

The results of the study show that the 12 activities of visual art's average points in all dimensions of males are equal 11.68, the average points of females are 12.78, and the total average points of males and females are 12.31 which are good criterion.

In consideration of evaluation criterion, the results show that the points of male students group, in creation and imagination dimension (C,I), sensation and image systematization dimension (S1,S2), shape development and color using dimension (T), integration and work creative concept dimension, and total visual art's points on the average are in moderate criterion. For female students group, there are the mean of points, in creation and imagination dimension (C,I), sensation and image systematization dimension (S1,S2), shape development and color using dimension (T), integration and work creative concept dimension in good criterion.

The relationship between cumulative average points on the first semester and visual art point, in creation and imagination dimension (C,I), sensation and image systematization dimension (S1,S2), shape development and color using dimension (T), integration and work creative concept dimension, and total visual art's point, are orderly equal 0.502, 0.499, 0.498, 0.499 and 0.505 and are statistically significant at .01 level.

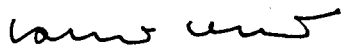
Considering the visual art points in each dimension, the points of creation and imagination dimension (C,I), sensation and image systematization dimension (S1,S2), shape development and color using dimension (T), integration and work creative concept dimension, are correlative with each other significantly at .01 level. The results show that the cumulative average points in good criterion positively correlate with visual art activities with CISST approach.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่

ของ
นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

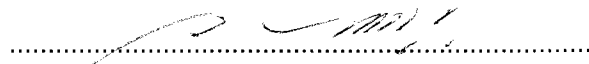

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

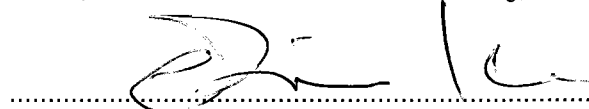
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

วันที่ 3 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

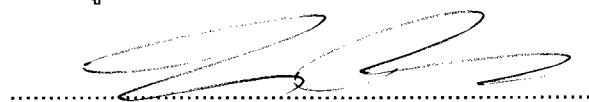
คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

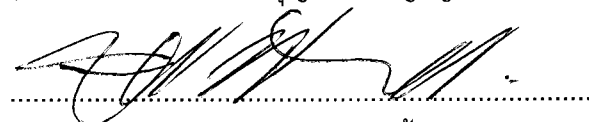
ประธาน
(รองศาสตราจารย์วราภรณ์ ตั้งเจริญ)

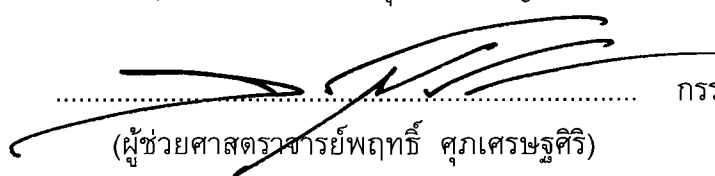
กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาอย่างสูงในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดและการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ , ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย , รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ , ผู้ช่วยศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ที่กรุณารับเป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ , ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์นริศพรณ น้อยเอนก , อาจารย์สุวิมล วุฒิเสน ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้ตรวจให้คะแนนผลงานทัศนศิลป์

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน คณะอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการศึกษาทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา ที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความเมตตาอุปการะสนับสนุนทุนการศึกษา และขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ศิริลักษณ์ ไทยดี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	6
	สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	/เอกสารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542..	7
	การปฏิรูปการศึกษา	7
	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการปฏิรูปการศึกษา	7
	✱ ความมุ่งหมายและหลักการทั่วไปของการศึกษา	8
	✱ แนวการจัดการศึกษา	10
	สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	11
	/เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการสอนศิลปะกับชีวิต	14
	ความหมายของวิชาศิลปะกับชีวิต	14
	การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต	14
	การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลวิชาศิลปะกับชีวิต	15
	/เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านทัศนศิลป์	17
	ทัศนศิลป์แขนงจิตรกรรม	18
	ทัศนศิลป์แขนงประติมากรรม	18
	ทัศนศิลป์แขนงสถาปัตยกรรม	19
	/เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการการแสดงออกทางศิลปะของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น	19
	ความสำคัญของการพัฒนาการทางด้านการแสดงออกทางศิลปะ	19
	พัฒนาการทางด้านการแสดงออกทางศิลปะของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น	20
	เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสอนแบบซี ไอ เอส เอส ที	21
	ความหมายของแนวคิดแบบซี ไอ เอส เอส ที	21
	ความคิดสร้างสรรค์	22
	จินตนาการ	26
	การรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า	26
	การจัดระบบ	28
	การพัฒนารูปทรง	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	(ต่อ) พื้นฐานศักยภาพของสมองและพหุปัญญา	31
	แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญา	32
	พื้นฐานของพัฒนาการทางทัศนศิลป์	33
	พื้นฐานศิลปะหลักวิชา	33
	พื้นฐานศิลปะสมัยใหม่	34
	พื้นฐานศิลปะหลังสมัยใหม่	35
	พื้นฐานของสุนทรียศึกษา	37
	แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศึกษา	37
	ความเป็นมาของสุนทรียศึกษา	37
	โปรแกรมสุนทรียศึกษา	38
	ศิลปศึกษาร่วมสมัย หรือ DBAE	40
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
	งานวิจัยในประเทศ	42
	งานวิจัยต่างประเทศ	45
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	46
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
	เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	46
	การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	46
	ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการวิจัย	48
	แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง	52
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	53
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	56
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	71
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐานและวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	71
	สรุปผลการวิจัย	72
	อภิปรายผล	72
	ข้อเสนอแนะ	74
	บรรณานุกรม	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก	82
ภาคผนวก ข	87
ภาคผนวก ค	115
ภาคผนวก ง	121
ภาคผนวก จ	126
ภาคผนวก ฉ	134
ภาคผนวก ช	143
ประวัติผู้วิจัย	152

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	49
2	ตารางจัดคุณภาพของเกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติงาน	51
3	ตารางคะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนรวมกิจกรรมทัศนศิลป์ (วิชาศิลปะกับชีวิต)	52
4	แสดงการกำหนดการสอน	53
5	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 1	57
6	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 2	58
7	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 3	59
8	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 4	60
9	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 5	61
10	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 6	62
11	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 7	63
12	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 8	64
13	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 9	65
14	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 10	66
15	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 11	67
16	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 12	68
17	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์รวม 12 กิจกรรม	69
18	ความสัมพันธ์ของคะแนนทัศนศิลป์กับคะแนนเฉลี่ยสะสม	69

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ลักษณะการแบ่งการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต	14
2 แสดงส่วนประกอบของสมองทั้งสามส่วน	32
3 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 1	57
4 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 2	58
5 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 3	59
6 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 4	60
7 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 5	61
8 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 6	62
9 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 7	63
10 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 8	64
11 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 9	65
12 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 10	66
13 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 11	67
14 ภาพกิจกรรมและภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 12	68
15 ภาพผลงานทัศนศิลป์กิจกรรมที่ 1 – 12	145

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิต ความคิด ค่านิยมของบุคคลในสังคมมุ่งเน้นไปทางด้านบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ศิลปะจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ให้มีความสมดุล เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ รับรู้คุณค่าของความงาม มีรสนิยมในการดำเนินชีวิต (กรมวิชาการ. 2538 : บทนำ)

ในอดีตวิชาศิลปะจัดเป็นวิชาเอกเทศ มุ่งเน้นการใช้ความรู้ความสามารถ ฝึกการใช้ฝีมือ แสดงออกในผลงาน และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ต่อมาได้นำแนวคิดและวิธีการทางจิตวิทยามาประยุกต์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ทำให้วิชาศิลปะเปลี่ยนชื่อเป็น “วิชาศิลปศึกษา” โดยมีหลักการเกี่ยวกับการให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก มุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน และมีได้มุ่งหวังจะให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนเป็นศิลปิน แต่เน้นธรรมชาติของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกริเริ่มสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529 : 40-42) ต่อมาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เปลี่ยนชื่อวิชาบังคับจาก “ทัศนศิลปศึกษาและดนตรีศึกษา” มาเป็นวิชาบังคับแทน “ศิลปะกับชีวิต” ที่ประกอบด้วยเนื้อหาด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จักเข้าใจและชื่นชมในศิลปะ ตลอดจนนำศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และมุ่งประโยชน์ใช้สอย (กรมวิชาการ. 2538 : 9) วิชาศิลปะกับชีวิต เป็นวิชาที่ช่วยสร้างเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนได้อย่างเสรีตามความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. 2542 : 163)

ปัจจุบันวิชา “ศิลปะกับชีวิต 1-2” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นวิชาบังคับ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานทางด้านทัศนศิลป์ (Visual Art) ควบคู่กับสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Art) เพื่อให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่าของศิลปะและความงาม ครูจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องจัดประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้านให้แก่ผู้เรียน จะเห็นว่ามันตั้งแต่การศึกษาของชาติในอดีตจนถึงแผนการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ศิลปะศึกษาได้รับการพัฒนาขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ทั้งด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และทางด้านกิจกรรมศิลปะ แต่ก็ยังไม่เป็นเอกภาพในเชิงอุดมการณ์ หรือยังไม่เป็นไปอย่างทั่วถึงในระดับประเทศ¹ การจัดการเรียนการสอนยังขาดความสัมพันธ์กับสภาพสังคมที่พัฒนาไปอย่างมาก กล่าวคือ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นถ่ายทอดเฉพาะเนื้อหาไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะช่างสงสัยและใฝ่หาคำตอบ นอกจากนั้นยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีทันสมัย ซึ่งยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 21) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหามีหลายอย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีสอนเก่า ๆ โดยครูไม่ปรับปรุงวิธีสอนให้ทันสมัย ขาดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ไม่ใช่อุปกรณ์การสอน อีกทั้งยังเอาวิธีการสอนที่เน้นการให้ประสบการณ์ด้านการปฏิบัติมากเกินไป (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2532 : 283) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นผลกระทบต่อผลการเรียนการสอนศิลปะโดยตรง

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้นักการศึกษาด้านศิลปศึกษาทั้งของอเมริกาและของไทย พยายามที่จะเสนอแนะปรับเปลี่ยนการจัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ คือแบบยึดหลักเกณฑ์ (Discipline Centered Movement) ได้ถูกนำมาเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบยึดหลักเกณฑ์ (Discipline Based Art Education หรือ DBAE) จุดสำคัญของแนวการสอนอยู่ที่การให้ประสบการณ์ ศิลปะวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ เสริมสร้างพุทธิปัญญา การรู้จักคิด และการแสดงออกอย่างมีเหตุผลของผู้เรียน โดยเน้นในเรื่องของการสร้างประสบการณ์ 4 ด้านแก่เด็ก คือ ประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ประสบการณ์ด้านศิลปะวิจารณ์ ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ และประสบการณ์ด้านศิลปะปฏิบัติ (มะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์, 2538 : 49) และเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ศิลปศึกษาที่เริ่มปรากฏอยู่ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในวิชาศิลปะกับชีวิต 1 – 2

ดังที่ปรากฏตามข้อความต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2538 : 13)

“...สิ่งที่สำคัญสำหรับความรู้ความเข้าใจ อันเป็นสื่อไปสู่ความชื่นชม และการนำไปใช้ทางด้านทัศนศิลป์นั้น สามารถใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาปัจจุบัน อันได้แก่แนวทาง 4 แกน ...”

1. เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
2. เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีศิลปะวิจารณ์
3. เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีประวัติศาสตร์ศิลป์
4. เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีศิลปะปฏิบัติ

การเรียนรู้จะอาศัยแกนใดแกนหนึ่งหรือทุกแกนตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพราะคุณค่าทางศิลปะด้านทัศนศิลป์นั้น เป็นคุณค่าทางการมองเห็น (Visual Quality) การแก้ปัญหการเรียนรู้การสอนด้านทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิต จึงควรแก้ด้วยวิธีปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยจะต้องตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของสาระวิชา เข้าใจหลักการของวิชาศิลปะกับชีวิตอย่างถูกต้อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็จะมีทิศทางพัฒนาผู้เรียนได้ตาม เจตนาธรรม และความคาดหวังของหลักสูตร ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

4 ประการคือ

1. ให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
2. ให้เด็ก “ค้นพบ” ด้วยตนเอง
3. ให้เด็กใช้ “กระบวนการ” จนเป็นนิสัย
4. ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ผลิตเองในชุมชนหรือท้องถิ่น

ดังนั้นพัฒนาการด้านการเรียนการสอนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงทำให้ครูผู้สอนได้ตื่นตัวในการคิดค้นเทคนิควิธีการสอน กิจกรรมที่ทำหาคะความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียนและยังมีการจัดการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กันกับ จิตวิทยาพัฒนาการอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการนำเอาวิชาต่าง ๆ เข้ามาเชื่อมโยงรวมกัน ทำให้เกิดการเรียน การสอนรูปแบบใหม่ ซึ่งในวิชาศิลปะก็เป็นวิชาหนึ่งที่จะได้รับการนำไปร่วมบูรณาการกับรายวิชาอื่น (ผดุง พรหมมูล, 2531 : 55) และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีทางการเรียนการสอนศิลปะในระดับต่าง ๆ ในโรงเรียน มีการเรียนรู้ ในแบบบูรณาการความรู้ (Integrate) ทั้ง 4 แกน คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ (Art History) ศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ศิลปะปฏิบัติ (Art Production) และการเรียนการสอนแบบ DBAE (Discipline - Based Art Education) เริ่มให้ความสำคัญในด้านการประเมินผล การเรียนของนักเรียนด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านในสังคมไทย จึงได้ก่อกระแสผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีปรากฏให้เห็นอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หลายมาตรา และมี ปรากฏให้เห็นอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มีแนวการจัดการศึกษาที่สำคัญ ประการหนึ่งในมาตรา 23 ก็คือ การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ ซึ่งได้ส่งผลต่อการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านแนวคิด หลักการ จุดหมาย มาตรฐาน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชา 8 กลุ่มวิชา กลุ่มวิชาทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ หรือเรียกโดยรวมว่า ศิลปศึกษานั้น ถือเป็นกลุ่มวิชาที่ 1 ใน 8 ที่จะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่ไปสู่แนวคิดพหุศิลปศึกษาที่มีการ

บูรณาการแนวคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะที่สอดคล้องสัมพันธ์ในลักษณะขององค์รวมกับทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE / Discipline-Based Arts Education) พหุศิลปศึกษาเชิง พหุปัญญา (MIAE / Multiple Intelligences Arts Education) พหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE / Thai Wisdom Arts Education) พหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE / Post – Modern Arts Education) และพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE / Gifted Child Arts Education) ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ศิลปศึกษาเป็นหนึ่งเดียว ระหว่างกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ การบริหาร การจัดการ เพื่อสร้างสมดุลของการใช้สมองทั้งสองซีกอย่างเต็มศักยภาพ (พหุศิลปศึกษา. 2545 : 10-11)

จากประเด็นแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏให้เห็นแนวโน้มของแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ทางด้านทัศนศิลป์ในระบบโรงเรียนในปัจจุบันและอนาคต ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการนำเอาแนวคิดของนักการศึกษาทางด้านศิลปศึกษาของไทย โดยกำหนดกรอบแนวคิดกิจกรรมทางด้านทัศนศิลป์แบบซี ไอ เอส เอส ที (CISST) หรือซิสส์ทีเพื่อให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติบนพื้นฐานการศึกษาค้นคว้าในเรื่องศักยภาพของสมองและพหุปัญญา (Multiple Intelligences) บนพื้นฐานของพัฒนาการทางด้านทัศนศิลป์จากศิลปะหลักวิชา (Academic Art) มาสู่ลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) และลัทธิยุคหลังสมัยใหม่ (Post – Modernism) บนพื้นฐานของสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) รวมทั้งศิลปศึกษาร่วมสมัยหรือ DBAE (Discipline – Based Art Education) (วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ. 2543 : 64) น่าจะเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของวงการศิลปศึกษาไทย และจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ใหม่จากการเรียนรู้แบบเดิมที่ยังไม่ได้เน้นเรื่องของการบูรณาการกับวิชาอื่น ไปสู่แนวคิดพหุศิลปศึกษาที่มีการบูรณาการแนวคิดและสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น สื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา อันเป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตนาการเพื่อสะท้อนสุนทรียะภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ในวิชาศิลปะกับชีวิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

แต่แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที หรือ “ซิสส์ที” ที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ยังไม่มีผู้นำไปทดลองใช้กับการสอนทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าทดลอง เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที กับคะแนนเฉลี่ยสะสม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยนำไปพัฒนาการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิต และเป็นแนวทางในการปรับปรุงวางแผนการจัดการเรียนการสอนศิลปะ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 120 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนศิลป์ (Visual Art)

หมายถึง “ศิลปะที่มองเห็น” เป็นศิลปะที่สามารถสัมผัสรับรู้และชื่นชมความงามได้ด้วยตา และส่งผลกระทบต่อผู้ชมและจิตใจ ทัศนศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของ “วิจิตรศิลป์” (Fine Art) ซึ่งเป็นศิลปะที่สนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม

วิชาศิลปะกับชีวิต

หมายถึง รายวิชาบังคับแก่นศิลป์ศึกษาในกลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งเป็นรายวิชาที่บูรณาการระหว่างวิชาทัศนศิลป์ศึกษาและดนตรีศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 อันประกอบด้วยรายวิชาศิลปะกับชีวิต 6 รายวิชา ได้แก่ ศ.101 , ศ.102 , ศ.203 , ศ.204 , ศ.305 , ศ.306

ซี ไอ เอส เอส ที่ (CISST)

คือ สมมุติฐานสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์กับแนวคิดอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเพื่อชีวิตผู้มีความสามารถ ทั้งศิลปะการแสดง นาฏศิลป์ ดนตรี และศิลปะศึกษา แนวคิดหลัก ซี ไอ เอส เอส ที่ หรือ “CISST” มีดังนี้

C คือ Creativity “ความคิดสร้างสรรค์” จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกวิชาชีพทุกคน ไม่ว่าจะเป็น นักวิทยาศาสตร์ หมอ นักดนตรี ข้าราชการ ช่างนา ช่างไทย ขาดความคิดสร้างสรรค์ ระบบโรงเรียนไม่ได้ช่วยให้คนมีความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะมีพลังผลักดันความคิดสร้างสรรค์สูง แต่หลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนค่อนข้างลุ่มเหลว ความคิดสร้างสรรค์ในทางศิลปะแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน ความคิดสร้างสรรค์เป็นไปได้อย่างกระบวนกรคิดและปรากฏที่เป็นรูปธรรม ความคิดสร้างสรรค์ในที่นี้มุ่งเน้นปรากฏการณ์รูปธรรมที่นำเสนอออกมาทางรูปแบบของผลงานศิลปะ

I คือ Imagination “จินตนาการ” คือ ภาพในสมองที่มีอยู่กับทุกคน อาจเป็นความฝัน แต่เราก็มักจะเชื่อว่าจินตนาการมีพื้นฐานความจริงอยู่พอสมควร จินตนาการอาจเป็นการคาดการณ์ไปข้างหน้าและคนเราก็มักจะพยายามหรือบุกเบิกไปสู่จินตนาการนั้น ลีโอนาร์โด ดา วินชี ร่างภาพจินตนาการถึงเครื่องบินและเฮลิคอปเตอร์ หลังจากนั้นอีกหลายปีพี่น้องตระกูลไรท์จึงทดลองการบินได้สำเร็จ ศิลปะกระตุ้นพลังจินตนาการในเด็กและเยาวชนได้อย่างมากมายและผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ ก็ควรมีจินตนาการเด่นชัด

S คือ Sensibility กระแสศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และยุคหลังศิลปะสมัยใหม่ (Post – Modern Art) ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ความคิดและประสาทสัมผัสทางด้านต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทัศนศิลป์อาจบูรณาการกับศิลปะการแสดง ดนตรี ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สังคมการศึกษาทางด้านสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทุกด้าน มากน้อยต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยิน กายสัมผัสรส กิจกรรมทางศิลปะ และการตรวจสอบด้าน “ความรู้สึกสัมผัส” จึงมีความจำเป็นด้วย

S คือ Systematization “การจัดระบบ” เป็นสื่อจำเป็นอีกด้านหนึ่ง ก็คงมีใช้เฉพาะทางด้านทัศนศิลป์เท่านั้น แม้ศิลปะจะเป็นเรื่องของการแสดงออก จินตนาการสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามแต่ในเรื่องของระบบหรือสุนทรียะเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการออกแบบ การกำหนดโครงสร้างภาพ การวางแผนใช้สี การตกแต่ง ความละเอียดประณีต ระบบคิดที่ซับซ้อน ซึ่งในแต่ละงานหรือแต่ละกิจกรรมก็มีมากน้อยต่างกันออกไป กิจกรรมและการตรวจวัด การจัดระบบความคิด และการทำงานทางศิลปะจึงมีความจำเป็นด้วย

T คือ Transformation ทัศนศิลป์ใช้การมองเห็นหรือสัมผัสประสาทเป็นด้านหลัก แต่การมองเห็นก็เกี่ยวข้องกับกลไกและความแปลความของสมอง การมองเห็นภาพหรือรูปทรงเบื้องหน้าอย่างปกติธรรมดาจะเป็นเพียงเรื่องของการเห็นโดยทั่วไป แต่การมองเห็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ และศิลปะจะเป็นเรื่องของความสามารถในการแปลงรูป การเสริมแต่งรูป หรือสร้างรูปขึ้นมาใหม่ “การพัฒนารูปทรง” ในที่นี้จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการตรวจสอบเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

หมายถึง ผลการปฏิบัติงานของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้ปฏิบัติหลังจากสิ้นสุดการเรียนแล้ว นักเรียนที่ปฏิบัติงานดี และได้คะแนนสูง ถือว่ามีผลสัมฤทธิ์การเรียนสูง ส่วนนักเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานด้อยและได้คะแนนน้อย ถือว่ามีผลสัมฤทธิ์การเรียนต่ำ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นดังนี้

เกณฑ์การประเมินผลภาคปฏิบัติ

การเรียนทัศนศิลป์วิชาศิลปะกับชีวิต โดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่ ได้วัดระดับคุณภาพของเกณฑ์ช่วงคะแนน 16 – 20 อยู่ในขั้นดีมาก ช่วงคะแนน 11 – 15 อยู่ในขั้นดี ช่วงคะแนน 6 – 10 อยู่ในขั้นพอใช้ ช่วงคะแนน 0 – 5 อยู่ในขั้นปรับปรุง ซึ่งมีรายการประเมินดังนี้

ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ การจัดระดับคุณภาพของเกณฑ์อยู่ในขั้นดีมาก คือ ผลงานต้องมีเนื้อหาเรื่องราวที่มีรูปแบบเฉพาะตัว มีความแปลกใหม่ ส่งให้เห็นถึงเสรีภาพทางความคิด ทั้งในด้านรูปแบบเนื้อหา สร้างความสนใจของผู้ชมงานได้เป็นอย่างดี ได้คะแนน 5 คะแนน ผลงานไม่ครบเกณฑ์ดีมาก 1 ข้อ มีระดับคุณภาพดี ถ้าไม่ครบเกณฑ์ดี 2 ข้อ มีระดับคุณภาพพอใช้ ถ้าไม่ครบเกณฑ์พอใช้ 3 ข้อ มีระดับคุณภาพจะต้องปรับปรุง

ความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ การจัดระดับคุณภาพของเกณฑ์อยู่ในขั้นดีมากคือ สามารถรับรู้จากประสาทสัมผัสและหลักในการจัดภาพคือ มีความสมดุล ผลงานใช้หลักในการจัดภาพคือ มีความสมดุล จุดสนใจ และเอกภาพได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการแสดงออกได้ 5 คะแนน ผลงานไม่ครบเกณฑ์ดีมาก 1 ข้อ มีระดับคุณภาพดี ถ้าไม่ครบเกณฑ์ดี 2 ข้อ มีระดับคุณภาพพอใช้ ถ้าไม่ครบเกณฑ์พอใช้ 3 ข้อ มีระดับคุณภาพจะต้องปรับปรุง

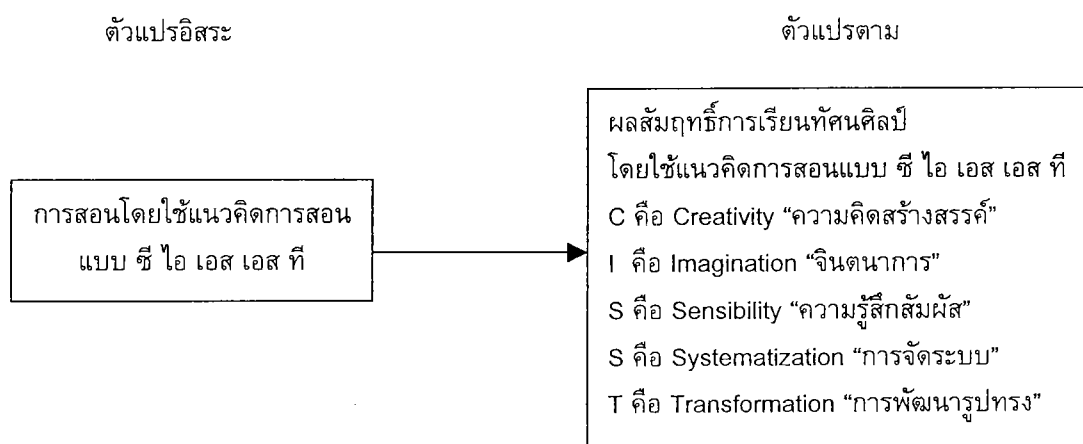
การพัฒนารูปทรง และการใช้สี การจัดระดับคุณภาพอยู่ในขั้นดีมากคือ ผลงานที่ผู้สร้างมีการพัฒนารูปทรง และสามารถใช้อย่างต่าง ๆ มาใช้ในการระบายรูปทรงและส่วนต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพให้เกิดเป็นน้ำหนักของสีที่มีความงดงามเหมาะสมกลมกลืนกับเนื้อหาหรือเรื่องราวที่แสดงออกได้ 5 คะแนน ผลงานไม่ครบเกณฑ์ดีมาก 1 ข้อ มีระดับคุณภาพดี ถ้าไม่ครบเกณฑ์ดี 2 ข้อ มีระดับคุณภาพพอใช้ ถ้าไม่ครบเกณฑ์พอใช้ 3 ข้อ มีระดับคุณภาพจะต้องปรับปรุง

การบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน การจัดระดับคุณภาพอยู่ในขั้นดีมากคือ รู้จักบูรณาการแนวคิดและการแสดงออกของผลงานมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้ผู้ชมงานเกิดการรับรู้และเข้าใจที่ชัดเจน ไม่สับสน ได้ 5 คะแนน ผลงานไม่ครบเกณฑ์ดีมาก 1 ข้อ มีระดับคุณภาพดี ถ้าไม่ครบเกณฑ์ดี 2 ข้อ มีระดับคุณภาพพอใช้ ถ้าไม่ครบเกณฑ์พอใช้ 3 ข้อ มีระดับคุณภาพจะต้องปรับปรุง

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพของผลงาน ได้แบ่งเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

16 – 20 คะแนน	ระดับคุณภาพของเกณฑ์	หมายถึง	ดีมาก
11 – 15 คะแนน	ระดับคุณภาพของเกณฑ์	หมายถึง	ดี
6 – 10 คะแนน	ระดับคุณภาพของเกณฑ์	หมายถึง	พอใช้
0 – 5 คะแนน	ระดับคุณภาพของเกณฑ์	หมายถึง	ปรับปรุง

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที กับคะแนนเฉลี่ยสะสมหลังการทดลองมีความสัมพันธ์กัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
2. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการสอนศิลปะกับชีวิต
3. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านทัศนศิลป์
4. เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการการแสดงออกทางศิลปะของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น
5. เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1. การปฏิรูปการศึกษา

1.1 ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา

วิชัย ดันศิริ (2542 : 1) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปความคิด ซึ่งความคิดของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญมาก และความคิดของมนุษย์จะเป็นจุดที่ก่อให้เกิดการตั้งสมมติฐานอันได้แก่ สมมติฐานทางสังคมศาสตร์และสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์

โดยสรุปการปฏิรูปศึกษาน่าจะมียุทธศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลง 5 แนวทาง คือ

1. การปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการประเมินผล
2. การปฏิรูปการฝึกอบรมครูและระบบการพัฒนาครู การใช้ครู
3. การปฏิรูประบบการบริหารจัดการที่

3.1 ปรับระบบการบริหารงานส่วนกลางให้ทำหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบาย จัดสรรงบประมาณ กำหนดหลักสูตร มาตรฐานการประเมินผล และการกำกับ

3.2 กระจายอำนาจการบริหารจัดการให้ระดับจังหวัดมากขึ้น โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

3.3 ปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระ รับผิดชอบต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น

4. ปรับระบบการศึกษา โดยจัดให้มี

- 4.1 การศึกษาพื้นฐาน 12 ปี จากประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6
- 4.2 การอุดมศึกษาที่หลากหลายและเชื่อมโยงกัน
- 4.3 ระบบการศึกษาตลอดชีพ

5. การระดมสรรพกำลังจากทุก ๆ ส่วนของสังคม รวมทั้งภาคเอกชนให้เข้ามาจัดการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 17 – 40) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และต้องการให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ปฏิรูปแนวการจัดการศึกษา โดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
3. ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน โดยเน้นเรื่องการจัดสรรงบประมาณและการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการศึกษา การตรวจสอบ ฯลฯ
4. ปฏิรูประบบครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการยกสถานะภาพของวิชาชีพครู การพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพครู การจัดระบบเงินเดือน และการประเมินผลงานครูที่เหมาะสมกับวิชาชีพ
5. ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงมือผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีระบบบริหารที่คล่องตัวมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้
6. ปฏิรูประบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยเน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายใน และให้มีการรับรองและประเมินมาตรฐานจากองค์กรภายนอก เพื่อให้ความมั่นใจเรื่องคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ
7. ปฏิรูปเรื่องสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้ รวมทั้งให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่และสื่อบริการต่าง ๆ มาใช้ในการจัด และขยายบริหารการศึกษอย่างกว้างขวาง

จึงสรุปได้ว่า การปฏิรูปต่าง ๆ ดังกล่าว จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่คาดหวังว่า การศึกษาไทยจะนำไปสู่ความมั่งคั่งของบุคคลและสังคม ให้ความเสมอภาคแก่เด็กและเยาวชนไทยทุกคน ที่จะได้พัฒนาตนเองทั้งเพื่ออนาคตของตนและของชาติ

3. ความมุ่งหมายและหลักการทั่วไปของการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว จำเป็นต้องใช้ “ศาสตร์” คือความรู้และปัญญา ประกอบกับ “ศิลป์” คือ ทักษะในการปฏิบัติศาสตร์และศิลป์ที่จะช่วยให้การจัดการศึกษารับรู้ความมุ่งหมาย ประกอบด้วย

1. หลักการจัดการศึกษา
2. สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา
3. ระบบและระดับการศึกษา
4. หลักสูตรการศึกษา
5. การจัดการเรียนรู้
6. การบริหารและการจัดการศึกษา
7. มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา
8. ครูและบุคลากรทางการศึกษา
9. ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
10. สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

1. หลักการจัดการศึกษาและการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาตามมาตรา 8 และการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาตามมาตรา 9 ไว้ดังนี้

- 1.1 การจัดการศึกษาตามมาตรา 8 ให้ยึดหลัก 3 ประการดังนี้

- 1.1.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

- 1.1.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 1.1.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้
 - 2.1.1 หลักเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
 - 2.1.2 หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.1.3 หลักการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา
 - 2.1.4 หลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 - 2.1.5 หลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
 - 2.1.6 หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

2. สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มีสาระสำคัญดังนี้

- 2.1 สิทธิและโอกาสของบุคคลในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.1.1 บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
 - 2.1.2 บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ บุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยโอกาส มีสิทธิได้รับโอกาสทางการศึกษาเป็นพิเศษตามความแตกต่างและความต้องการของแต่ละบุคคล
 - 2.1.3 บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ให้จัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น
- 2.2 สิทธิในการจัดการศึกษาของบุคคลและองค์กรอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันประกอบการ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีสิทธิได้รับประโยชน์จากรัฐตามควรแก่กรณี
- 2.3 หน้าที่ของบิดามารดา และผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว

3. ระบบการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 15 กำหนดว่าการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบคือ

- 3.1 การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
- 3.2 การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
- 3.3 การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ และหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

4. ระดับการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดระดับการศึกษาไว้ดังนี้

- 4.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา คือ การศึกษาอนุบาล ประถม มัธยมศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาชีพ

สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กำหนดให้บังคับบุคคลเข้าเรียนเป็นเวลา 9 ปี โดยผู้เรียนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 (6 ปีบริบูรณ์) ต้องเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 (15 ปีบริบูรณ์) เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

- 4.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาหรืออนุปริญญา และระดับปริญญา

5. สถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้เรียกสถานที่จัดการศึกษาว่า สถานศึกษา หมายถึง “สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา”

4. แนวการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข

1. การจัดการศึกษา : ผู้เรียนสำคัญที่สุด

ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ

2. หลักสูตรและเนื้อหาสาระของการเรียนรู้

การจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับ ต้องเน้นความสำคัญ 3 ส่วน คือ ความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

- 2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม
- 2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
- 2.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
- 2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ คือ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนที่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนโดยตรง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 24 มีสาระสำคัญ 6 ประการดังนี้

- 3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึง ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 3.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เน้นการฝึกทักษะ เช่น กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์
- 3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน
- 3.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถจัดบรรยากาศสวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- 3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

4. การประเมินผู้เรียน

การประเมินผู้เรียน ให้พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน และร่วมกิจกรรม และจากการทดสอบ ทั้งหมดนี้ให้ทำควบคู่กันไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบของการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักสูตรและเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียนทั้ง 4 เรื่องนี้ แม้ว่าครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และผู้จัดการมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติได้อยู่แล้ว แต่ยังไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและบริบทหลายประการ

5. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : 12) ได้กล่าวว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพสำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ แบ่งออกเป็น สาระเรียนรู้ของกลุ่มวิชา 8 กลุ่มวิชา คือ

1. กลุ่มวิชาภาษาไทย
2. กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์
3. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์
4. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. กลุ่มวิชาสุขภาพศึกษาและพลศึกษา
6. กลุ่มวิชาศิลปะ
7. กลุ่มวิชาอาชีพและเทคโนโลยี
8. กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ

การจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : 21) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญาพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ

กลุ่มวิชาศิลปะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 3 – 4) กล่าวว่า กลุ่มวิชาศิลปะนั้น เป็นกลุ่มวิชา 1 ใน 8 ที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปสังคมทั้งระบบนั้นก็หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ศิลปศึกษาแบบเดิมเพื่อก้าวไปสู่การปฏิรูปศิลปศึกษาไปสู่หุศิลปศึกษาที่มีการบูรณาการแนวคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย สื่อแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา อันเป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตนาการ เพื่อสะท้อนสุนทรีย์ะ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมนั้น จะต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจในจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปสังคมทั้งระบบ เข้าใจการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่ประสานเชื่อมโยงแบบองค์รวม จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปศิลปศึกษาหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การพัฒนาหุศิลปศึกษา (Arts Education) สัมพันธ์กันทฤษฎีสันับสนุน 5 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE : Discipline – Based Arts Education)
2. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE : Multiple – Intelligences Arts Education)
3. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE : Thai Wisdom Arts Education)
4. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE : Post – Modern Arts Education)
5. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE : Gifted Child Arts Education)

1. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน (DBAE : Discipline – Based Arts Education)

คือ ศิลปศึกษามุ่งเน้นแบบแผนหรือหลักเกณฑ์แทนการแสดงออกเฉพาะตัว (Self – Expression) โดยได้พัฒนาแกนสำคัญในการสอน 4 แกน คือ ประวัติศาสตร์ (Art History) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ศิลปวิจารณ์ (Art Criticism) ศิลปะสร้างสรรค์ (Creating Art) ที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปะในระบบโรงเรียน ให้เด็กได้รับประสบการณ์ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้ศิลปศึกษาพัฒนาไปสู่การสร้างความรู้ (Cognitivedomain) เป็นหลัก

2. ทฤษฎีหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญา (MIAE : Multiple – Intelligences Arts Education)

เป็นทฤษฎีเชื่อมโยงกับจิตวิทยา สมองค์ปัญญา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาภูมิปัญญาของผู้เรียน พัฒนาทัศนคติ สุนทรียะ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนการพัฒนามาวัฒนธรรมบูรณาการ (Integral Culture) และการมีแนวคิดแบบองค์รวม (Holisticview) จึงมีกิจกรรมรองรับทฤษฎีการพัฒนาหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญาดังนี้

- 2.1 กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 2.2 กิจกรรมที่สนับสนุนผู้เรียนเกิดการพัฒนาและบูรณาการทางปัญญาในทุกด้าน
- 2.3 กิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการใช้สื่อแสดงออกที่หลากหลายแบบศิลปะ

จินตทัศน์

2.4 กิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่าง คำนึงถึงพัฒนาการเรียนรู้และให้ความสำคัญในกระบวนการสร้างทัศนคติที่ดี พัฒนาประสบการณ์ทางสุนทรียะ พัฒนารสนิยม และจินตนาการ

- 2.5 กิจกรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาความเป็นคนที่สมดุล

2.6 กิจกรรมที่คำนึงถึงความสำคัญจำเป็นที่มีลักษณะร่วมและเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ของชุมชน สังคม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม เพื่อให้พหุศิลปศึกษามีบทบาทรวมในการพัฒนาสังคมไทยอย่างเป็นจริงและยั่งยืน

จึงสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ของพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญานั้น ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน ให้ความสำคัญต่อปัญญาความสามารถทั้ง 8 ด้าน โดยเชื่อว่าปัญญาทั้ง 8 ด้าน สามารถพัฒนาได้ และการพัฒนาดังกล่าว พหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญายอมรับความสามารถที่เน้นปัจเจกภายในของผู้เรียนและยอมรับปัจจัยภายนอกจากการจัดประสบการณ์และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

3. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE : Thai Wisdom Arts Education)

คือการศึกษาทางด้านพหุศิลปศึกษา สามารถเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยทั้งที่สืบทอดมาจากอดีต ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาร่วมสมัย สามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียน การสอนทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

การสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะจากภูมิปัญญาไทย จำเป็นต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แสวงหาประสบการณ์ตรง สร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนามาสู่การสร้างสรรค์ กิจกรรมพหุศิลปศึกษาสามารถสร้างสรรค์ได้ทั้งในเชิงพหุศิลปศึกษา สามารถสร้างสรรค์ได้ทั้งในเชิงพหุศิลปศึกษาที่บูรณาการสื่อการแสดงออก (Expressive Media) ทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดงดนตรีเข้าด้วยกัน หรือบูรณาการสื่อที่หลากหลาย (Mixed Media) ในศิลปะแต่ละสาขา เช่น ทัศนศิลป์สื่อผสม การแสดงผสมผสาน และดนตรีผสมผสาน ระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ไทยกับสากล หรือบูรณาการกับกิจกรรมอื่น ๆ พร้อมกันนั้นก็สามารถแยกการแสดงออก แยกสื่อ แยกลักษณะการสร้างสรรค์ได้เช่นกัน

4. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะหลังสมัยใหม่ (PMAE : Post – Modern Arts Education)

คือ ศิลปะหลังสมัยใหม่ เป็นงานศิลปะที่เกิดขึ้นมาละลายกำแพงกันระหว่างวัฒนธรรมชั้นสูงกับ วัฒนธรรมชั้นล่าง (High and Low Culture) เช่น งานของวอร์ฮอล (Andy Warhol) งานศิลปะหลังสมัยใหม่จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระดับทางสังคมและเศรษฐกิจของศิลปินผู้สร้างงานและผู้เสพงาน ศิลปะมีรากฐานมาจาก ผู้บริโภค และสร้างขึ้นเพื่อพวกเขา นอกจากนี้งานศิลปะหลังสมัยใหม่เป็นงานที่ทำลายตัวกันระหว่าง High และ Low Arts เป็นรูปแบบงานที่ใช้สื่อหลากหลาย และละลายกฎเกณฑ์ที่เคยยึดถือกันมา รวมทั้งกฎเกณฑ์ ตามแบบของงานศิลปะสมัยใหม่

5. ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ (GCAE : Gifted Child Arts Education)

คือ การบูรณาการแนวคิดทั้งความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ แนวคิดจิตวิทยาศิลปะ แนวคิดเกี่ยวกับสมองและการสร้างสรรค์ แนวคิดสุนทรียศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญา และสร้างสรรค์ศิลปะจากการ เลือกรสรสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตภาพ เพื่อสะท้อนสุนทรียะ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม

สรุปว่า ทฤษฎีสนับสนุนการศึกษาพหุศิลปศึกษาดังกล่าว สามารถพัฒนาไปใช้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นทฤษฎีพหุศิลปศึกษาที่สังเคราะห์ขึ้นมาจากแนวคิดและ ทฤษฎีศิลปศึกษาในกระแสสากล การปฏิรูปการศึกษา สหวิทยาการ ความสามารถพิเศษ การสร้างชุมชนให้ เข้มแข็ง ภูมิปัญญาไทย ลัทธิหลังสมัยใหม่ (Post – Modernism) ในกระแสปัจจุบัน

2. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการสอนศิลปะกับชีวิต

2.1 ศิลปะกับชีวิต

กรมวิชาการ (2538 : 9) ได้กล่าวว่า ศิลปะกับชีวิตเป็นวิชาบังคับแก่นที่ประกอบด้วยเนื้อหาด้ว นทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ และชื่นชมในศิลปะ ตลอดจนนำศิลปะมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และมุ่งประโยชน์ใช้สอย วิชาศิลปะกับชีวิต เปรียบเสมือน “เครื่องมือที่มิกลไก” ที่จะมาช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดในชีวิตประจำวันจากการเรียนในวิชาที่ยากและหนัก สมอง โดยเน้นกิจกรรมที่สนุกสนานเพลิดเพลิน “ทุกคนทำได้” และท้าทายความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่ ความชื่นชมในศิลปะ

วิชาศิลปะกับชีวิต 1 – 2 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจุดเน้นเฉพาะให้มีความรู้ความเข้าใจ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของศิลปะ โดยเริ่มจากการเห็นคุณค่าและความงามของธรรมชาติ และนำมาสู่ศิลปะ โดยให้ปฏิบัติงานศิลปะขั้นพื้นฐานมุ่งให้เกิด “ความชื่นชม” มิใช่มุ่งทักษะฝีมือให้เกิด “ความเชี่ยวชาญ” ซึ่งเป็นไปได้ยาก ในการที่จะสอนให้นักเรียนทุกคนที่มีวุฒิภาวะ ความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกัน สามารถปฏิบัติงานศิลปะอย่างผู้ชำนาญงานได้

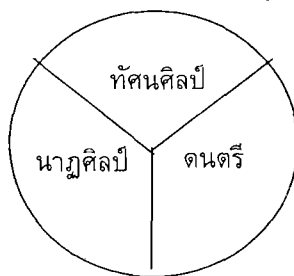
จิรพันธ์ สมประสงค์ (2541 : 2-3) ได้กล่าวถึงลักษณะของวิชาศิลปะกับชีวิตว่า เป็นวิชาที่เน้นการ บูรณาการทางด้านทัศนศิลป์ศึกษา ดนตรีศึกษา การขับร้อง และนาฏศิลป์ โดยรวมของหลักสูตรมีความ คาดหวังที่จะให้นักเรียนทุกคนได้รู้จักการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการพัฒนา มีค่านิยมที่ดีงาม เพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่นตามความ สามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้ถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพ

2.2 การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต

ในการจัด ควรเน้นการเรียนการสอนในลักษณะ 3 ส่วนให้เท่า ๆ กัน และควรคำนึงให้สอดคล้องกัน ตามรูปแบบธรรมชาติการเรียนรู้ของแต่ละวิชาคือ

1. ทัศนศิลป์ เน้นการเรียนรู้ด้วยการเห็น ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพพิมพ์
2. ดนตรี เน้นการเรียนรู้ด้วยการได้ยินได้ฟัง ได้แก่ ดนตรีไทย ขับร้องไทย ดนตรีสากล
3. นาฏศิลป์ เน้นการเรียนรู้ด้วยการเคลื่อนไหว การได้เห็น การได้ยิน ได้แก่ นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์สากล

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งเป็น 3 ส่วนเท่า ๆ กัน คือ

การให้ความรู้ทางด้านศิลปะทั้ง 3 ลักษณะนี้ ควรจัดการเรียนการสอนให้อยู่ภายใต้พื้นฐานของศาสตร์เดียวกัน ที่เรียกว่า "การจัดการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ" (Interdisciplinary of Art)

2.3 การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลวิชาศิลปะกับชีวิต

1. การเรียนรู้เชิงปริมาณ (Quantitative Intelligence) ได้แก่ ความรู้ผ่านการคิด การอ่าน การจำ การเข้าใจ และการสนทนา บรรยาย อภิปราย ประเมินผลได้จากการวัดความคิด ความจำ ความเข้าใจ
2. การเรียนรู้เชิงคุณค่า (Qualitative Knowledge) ได้แก่ ความรู้ผ่านทางการสำนึก รำลึก ความคุ้นเคย ความซาบซึ้ง ประเมินผลได้จากการแสดงออก
3. การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Performative Knowledge) ได้แก่ ความรู้ผ่านทางการคิดประดิษฐ์ สร้างสรรค์ กระบวนการและกรรมวิธี ประเมินผลได้จาก ผลิตภัณฑ์หรือผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น

กรมวิชาการ (2534 : 1 – 7) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนและแนวการสอนว่า การจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ของวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะวิชาบังคับแก่น ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องเรียนนั้น เน้นที่การจัดกิจกรรม การได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะโดยไม่เน้นเนื้อหาวิชาการ จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความปีติ ผ่อนคลายให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาศิลปะในเบื้องต้น กิจกรรมทั้งด้านศิลปะศึกษาและดนตรีศึกษา ทุกคนสามารถปฏิบัติได้เป็นพื้นฐานอย่างง่าย ๆ สำหรับผู้ที่สนใจต้องการได้รับความรู้และทักษะที่เข้มข้น ก็สามารถเลือกเรียนจากวิชาเลือกเสรีในคาบเวลาเรียนของวิชาเลือกเสรี ซึ่งกำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรแล้ว

แนวการสอนเป็นเอกสารหลักสูตรที่เป็นต้นแบบสำหรับการจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบของแนวการสอนได้กำหนดหัวข้อต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อและอุปกรณ์
5. การประเมินผล
6. กิจกรรมและเสนอแนะเพิ่มเติม

ในข้อกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนมีอิสระในการคิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่แปลกออกไป แล้วแต่เทคนิคของแต่ละบุคคล โดยขอให้ยึดจุดประสงค์เป็นสำคัญ

ในข้อกิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติม อาจเสนอแนะให้รวมกลุ่มผู้เรียนที่สนใจมาทำกิจกรรมร่วมกันนอกเวลา เช่น หลังเลิกเรียนในแต่ละวันหรือวันหยุด เช่น อาจเขียนภาพระบายสี ดนตรี ฟ้อนรำพื้นเมือง ฯลฯ

ผลต่อเนื่องจากการทำกิจกรรมเสริมนี้คือ การนำผลงานของนักเรียนมาจัดนิทรรศการ จัดประกวด หรือส่งประกวด หากได้รับผลเป็นที่น่าชื่นชมแล้วก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ผู้เรียนอีกมากมาย

จากแนวทางการกำหนดจุดประสงค์วิชาศิลปะศึกษาและจุดประสงค์รายวิชาบังคับแกนศิลปะกับชีวิต พบว่าหลักสูตรได้มุ่งพัฒนาที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนเน้นถึงผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองของผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ อันนำมาซึ่งการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม มิได้มุ่งเพื่อนำไปประกอบอาชีพหรือมีความเป็นเลิศทางทักษะในสาขาวิชา หากพิจารณาถึงสาระสำคัญในจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาบังคับแกนศิลปะกับชีวิต จะเห็นว่าเป็นการเรียนเพื่อปูพื้นฐานให้เพียงเข้าใจศิลปะ ตลอดจนเกิดความชื่นชมซาบซึ้งในความงาม โดยผ่านศิลปะในแขนงต่าง ๆ ไปสู่ความชื่นชมในศิลปะโดยรวม อันนำไปสู่ขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเห็นคุณค่าและเหมาะสมในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ นั่นคือการผนวกศิลปะให้มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

กรมวิชาการ (2538 : บทหน้า 7 – 9) ได้กล่าวถึง หลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน 4 ประการดังนี้

1. ให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ แผนการสอนใช้เด็กเป็นศูนย์กลางหรือไม่ กิจกรรมต่าง ๆ เริ่มต้นจากเด็กหรือจากครูเป็นผู้สั่งการหรือบอกให้เด็กทำ วิชาศิลปะกับชีวิตควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกปฏิบัติกิจกรรมที่ถนัด สนใจ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้อย่างอิสระ มีความสุข และเป็นสุขในการทำกิจกรรม
2. ให้เด็กได้ “ค้นพบ” ด้วยตนเอง ใช้วิธีการให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ จนกระทั่งเกิดความค้นพบด้วยตนเองหรือไม่ เป็นการให้อิสระแก่นักเรียนที่จะคิดสร้างสรรค์งานศิลปะที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบใครได้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน น่าตื่นเต้น และเป็นทีที่ ชื่นชม
3. ให้เด็กใช้ “กระบวนการ” จนเป็นนิสัย ให้เด็กทำกิจกรรมเป็นกระบวนการ มีขั้นตอนครบวงจร คือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นหรือเน้นเนื้อหาบอกความรู้ให้เด็กอย่างเดียว วิชาศิลปะกับชีวิตเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติ ซึ่งเหมาะสมกับการใช้ “ทักษะกระบวนการ” โดยเริ่มจากความตระหนัก สนใจ กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงาน คิดจินตนาการหารูปแบบ เลือกสรรจากหลาย ๆ แบบ เหลือเพียงแบบที่ถูกต้องที่สุด แล้ววางแผนการทำงาน เตรียมอุปกรณ์ ปฏิบัติงานด้วยความสนุกสนานชื่นชม ตรวจสอบประเมินผลระหว่างปฏิบัติ ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และแสดงความรู้สึกชื่นชมเมื่อผลงานสำเร็จ รวมทั้งสามารถวิจารณ์ผลงานของตนเองได้ นอกจากนี้แล้วการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการจัดการร่วมกันโดยทำงานเป็นกลุ่ม ในการจัดกิจกรรมทางศิลปะ เช่น การวาดภาพร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนรู้จักการประสานประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นกระบวนการได้เป็นอย่างดี
4. ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ผลิตเองในชุมชนหรือท้องถิ่น มีการผลิตสื่ออุปกรณ์ชิ้นใช้เอง และให้เด็กรู้จักหา มาจากชุมชนและท้องถิ่นของตนเองหรือซื้ออุปกรณ์ราคาแพงจากร้านค้า วิชาศิลปะกับชีวิตสามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนใช้วัสดุจากท้องถิ่นมาประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ รวมทั้งการนำเศษวัสดุเหลือใช้ มาสร้างสรรค์ผลงาน

3. เอกสารเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านทัศนศิลป์

กรมวิชาการ (2538 : 10-12) ได้ให้ความหมายของทัศนศิลป์ (Visual Art) หมายถึง “ศิลปะที่มองเห็น” เป็นศิลปะที่สามารถสัมผัสรับรู้และชื่นชมความงามได้ด้วยตา และส่งผลกระทบไปสู่สมองและจิตใจ ทัศนศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของ “จิตรศิลป์” (Fine Art) ซึ่งเป็นศิลปะที่สนองความต้องการด้านอารมณ์ จิตใจทัศนศิลป์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. จิตรกรรม หมายถึง การวาดภาพระบายสีหรือการแสดงออกบนพื้นระนาบเรียบ เช่น กระดาษ ผ้าใบ ไม้อัด ผงปั้น ฯลฯ มีลักษณะ 2 มิติ คือ มีความกว้างและความยาว แต่ศิลปินสามารถสร้างสรรค์งานศิลปะให้มีความงดงามเป็น 3 มิติ ให้ต้นลึกลับบางอย่างได้ด้วยการแสดงรูปทรง สี แสงเงา ฯลฯ

2. ประติมากรรม หมายถึง การปั้นและสลัก มีลักษณะเป็นงาน 3 มิติ คือ มีความกว้าง ยาว หนา หรือสูง คำว่า “ประติมากรรม” เขียนอีกแบบหนึ่งได้คือ “ประติมากรรม” หมายถึง การปั้นแกะสลักเกี่ยวกับพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธรูป

3. สถาปัตยกรรม หมายถึง การออกแบบก่อสร้างอาคารบ้านเรือน สะพาน ทางด่วน ฯลฯ เป็นงานศิลปะ 3 มิติ ที่ต้องการรองรับน้ำหนักสำหรับการอยู่อาศัยหรือใช้งาน จึงเป็นงานที่เกี่ยวกับโครงสร้าง สถาปัตยกรรมที่เป็นผลงานด้านจิตรศิลป์มุ่งสนองความต้องการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ วัด เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ปิรามิด ฯลฯ สำหรับการปฏิบัติงานในวิชาศิลปะกับชีวิตมุ่งให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ เศรษฐกิจ กล้องกระดาษ กระป๋อง ฯลฯ มาวางโครงสร้างต่อเนื่องเป็นรูปทรงเชิงสถาปัตยกรรม และประดับตกแต่งเพิ่มเติมด้วยการวาดภาพระบายสี ปะติดกระดาษสีหรือเศษวัสดุเพิ่มเติม

สุชาติ เถาทอง (2536 : 25) ได้กล่าวว่า ทัศนศิลป์เป็นศัพท์ที่ได้รับการบัญญัติไว้ในวงการศิลปะของประเทศไทยเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยแปลความหมายมาจากภาษาอังกฤษว่า Visual Art จุดมุ่งหมายสำคัญของการกำหนดความหมายก็คือ ต้องการจะแยกลักษณะการรับรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับศิลปะให้ชัดเจน เพราะแต่เดิมเรื่องของศิลปะจะเกี่ยวข้องกับจิตรศิลป์ (Fine Art) หรือศาสตร์ทางด้านความงามแทบทั้งสิ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : บทนำ) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของทัศนศิลป์ในสังคมตะวันตกว่า จากศิลปะเพื่อผู้มีอำนาจทางการเมือง และเพื่อความเชื่อทางศาสนาได้พัฒนามาสู่ศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ในสังคมใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่พัฒนามาสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย โลกก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และปรัชญาที่เชื่อมั่นในเสรีภาพของมนุษย์ ศิลปะสมัยใหม่ได้สะท้อนโลกที่ประจักษ์ สะท้อนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ สะท้อนสังคมและเศรษฐกิจแบบทุนนิยม สะท้อนความคิดความเชื่อ และการแสดงออกที่หลากหลาย แล้วทัศนศิลป์ในแนวทางศิลปะสมัยใหม่ก็แพร่หลายเข้าสู่สังคมไทย

ทางด้านทัศนศิลป์ไทยหรือทัศนศิลป์ประเพณีนิยมที่มีพัฒนาการสืบทอดแผนไทยมาตั้งแต่ครั้งสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน เรามีพัฒนาการทั้งสายวัง สายวัด และพื้นบ้าน มีกระบวนการที่สืบทอดต่อกันมา เป็นพัฒนารอบนเส้นทางหรือกระแสประเพณีนิยม มีความเชื่อและแบบแผนการแสดงออกทางศิลปะเฉพาะตัว และยังได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานด้านทัศนศิลป์ว่า ทัศนศิลป์ร่วมสมัยคือ งานสร้างสรรค์บนแนวทางของศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ที่มีพื้นฐานมาจากการมองเห็นและประจักษ์นิยม (Empiricism) รวมทั้งศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ (Post – Modern Art) ที่มีพื้นฐานมาจากสภาพการรู้คิด (Cognition) จากภาพในสมองหรือจินตภาพ (Image) ส่วนศิลปะประเพณีนิยมไทย (Thai Traditional Art) เป็นศิลปะเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนาไปสู่แนวทางร่วมสมัย ศิลปะร่วมสมัยในสังคมไทยต้องมีความเป็นสากล สามารถสื่อสารความงามและความคิดได้ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก ปัจจุบันและอนาคต

3.1 ทศศิลป์แบ่งได้เป็นแขนงต่าง ๆ 3 แขนง คือ

ทศศิลป์แขนงจิตรกรรม

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 39) ได้กล่าวว่า ทศศิลป์แขนงจิตรกรรมคือผลงานทางการขีดเขียนระบายด้วยสีชนิดต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน มีลักษณะสองมิติ คือกว้างและยาว สำหรับมิติที่ 3 คือ ความตื้นลึกนั้นอยู่ที่ความรู้สึกของผู้ดูผู้พบเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “จิตรกรรม” โดยทั่วไปจะมีทัศนะต่อสิ่งนั้นในความหมายที่แตกต่างกันออกไปคือ

อารี สุทธิพันธุ์ (2520 : 61) ได้ให้ความหมายว่า “จิตรกรรม” หมายถึง การระบายสี การใช้สีหรือการทำด้วยสี โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่เหมาะสม เพื่อถ่ายทอดพฤติกรรมให้เป็นสารรูปหรือความรู้สึก ซึ่งจิตรกรรมมีส่วนเกี่ยวข้อง

จอห์น แคนาเดย์ (1980 : 11) ได้ให้ความหมายของจิตรกรรมไว้ว่า จิตรกรรมคือ การระบายสีลงบนพื้นระนาบรองรับเป็นการจัดรวมกันของรูปทรงและสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของศิลปินแต่ละคนในการเขียนภาพนั้น

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ (2530 : 134) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จิตรกรรมที่ศิลปินแต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทางสุนทรียภาพและความชำนาญโดยใช้สีชนิดต่าง ๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน สีฝุ่น ฯลฯ เป็นสื่อกลางในการแสดงออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์

ดังนั้นถ้าจะสรุปความหมายของจิตรกรรมในเงื่อนไขข้างต้น จึงหมายถึงภาพเขียนสีทั้งสีเดียวและหลายสี ทั้งที่มองเห็นเป็นรูปคน วัตถุสิ่งของ หรือเรียกว่าการบันทึกภาพจากความคิด (Recorded Image) และที่มองเห็นเป็นภาพสีที่มีผลมาจากศิลปินแสดงความรู้สึก หรือบางที่เรียกกิจกรรมประเภทนี้ว่า การบันทึกความรู้สึก (Recorded Sensation) รวมเรียกว่าจิตรกรรมทั้งสิ้น

ทศศิลป์แขนงประติมากรรม

ความหมายของประติมากรรม คำว่า “ประติมากรรม” มีผู้ให้ความหมายไว้ในหนังสือต่าง ๆ ซึ่งพอจะรวบรวมมาได้ดังนี้

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 41) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประติมากรรมเป็นทศศิลป์แขนงหนึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์รูปทรงที่มองเห็น (Visual Form) มีลักษณะเป็นสามมิติคือ มีความกว้าง ความยาว ความหนาและความสูง

สงวน รอดบุญ (2518 : 70) ได้ให้ความหมายว่า การปั้นซึ่งเป็นกรรมวิธีก่อขึ้น เพิ่มขึ้น (Building up) และการแกะสลักอันเป็นกรรมวิธีของการลด สกัด ตัดหรือเฉือนออก (Cutting down) ให้เป็นรูปทรง (Plastic Form) ในลักษณะสามมิติ

กำจร สุนพงษ์ศรี (2522 : 101) ได้ให้ความหมายว่า ประติมากรรม คือ สิ่งหนึ่งในการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะกินที่ในอากาศเป็นรูปทรงต่าง ๆ มีทั้งที่ต้องการเรื่องของปริมาตรและไม่ต้องการ

ดังนั้นจะเห็นว่าประติมากรรมเป็นแขนงทศศิลป์แขนงหนึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์รูปทรงที่มองเห็น (Visual Form) มีลักษณะเป็นสามมิติคือมีความกว้าง ความยาว ความหนาหรือสูง ประติมากรรม ทำด้วยวัสดุที่เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ (Plasticity) ซึ่งบางทีก็เรียกกันว่า พลาสติกอาร์ต (Plastic Art) ประติมากรรมมีวิธีทำได้หลายวิธี เช่น แกะสลัก วิธีปั้น วิธีหล่อ วิธีถอดแบบพิมพ์ และวิธีเชื่อม เป็นต้น

คำว่า “ประติมากรรม” ในภาษาไทยเราเขียนได้ 2 แบบ คือ ประติมากรรม และปฏิมากรรม ที่ให้ความหมายที่แตกต่างกัน ประติมากรรม หมายถึง รูปปั้นทั่วไป เช่น รูปคน รูปสัตว์ ฯลฯ ส่วนปฏิมากรรม หมายถึง รูปปั้นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยเฉพาะ เช่น รูปปั้นพระพุทธรูป สำหรับผู้ทำหรือศิลปินก็เรียกว่า ประติมากรและปฏิมากร ตามลำดับ

ทัศนศิลป์แขนงสถาปัตยกรรม

ความหมายของสถาปัตยกรรม คำว่า สถาปัตยกรรม (Architecture) พจนานุกรมศัพท์ศิลปะของราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ศิลปะและวิทยาการแห่งการก่อสร้าง” ซึ่งอธิบายอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการจัดระวาง 3 มิติ (Three – Dimensional Space) เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

น.ณ ปากน้ำ (2522 : 410) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือวิชาการก่อสร้าง ซึ่งสมัยโบราณเรียกว่า นวกรรม

ศิลป์ พีระศรี (2527 : 25) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เนื่องด้วยสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับวิชาก่อสร้างเนื่องด้วยโครงสร้าง (Structural)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สถาปัตยกรรม คือ งานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากงานสร้างสรรค์สาขาศิลปะและสาขาอื่น ๆ ในบางสมัยมีคตินิยมว่า สถาปัตยกรรมเป็นวิทยาศาสตร์ของการก่อสร้าง (Architecture is the science of building) หรือสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตบริเวณที่ก่อให้เกิดประโยชน์ (The limitation of space)

4. เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการการแสดงออกทางศิลปะของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น

4.1 ความสำคัญของการพัฒนาการทางการแสดงออกทางศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 49-52) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาการทางการแสดงออกทางศิลปะดังต่อไปนี้

1. ความเจริญเติบโตทางสติปัญญา การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยหรือแต่ละคนแตกต่างกันย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนี้อาจจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือการแสดงจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัย บุคคล หรือในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการ ทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ประสบการณ์ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี ในขั้นสุดท้าย และย่อมเป็นกระบวนการเรียนรู้หนึ่งที่เหมาะสมกับวัยเด็กเป็นอย่างมาก
2. ความเจริญเติบโตทางอารมณ์ เมื่อเด็กรับรู้ประสบการณ์และเรียนรู้นั้น นอกจากจะต้องปรับพฤติกรรมต่าง ๆ แล้ว ยังต้องปรับอารมณ์ของเขาอีกด้วย สำหรับพฤติกรรมการวาดภาพ เด็กได้แสดงออกอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน เพราะได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ได้แสดงความสามารถและได้เห็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตน สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งความสนใจ ความกระตือรือร้น และความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นพัฒนาการความเชื่อและความมั่นคงทางอารมณ์ในการทำงาน เพราะเด็กจะมีความพร้อมในการเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ และเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาในการที่จะพาตัวเองเข้าไปสู่สิ่งต่าง ๆ หรือปัญหาต่าง ๆ
3. ความเจริญเติบโตทางร่างกาย การวาดภาพกับความเจริญเติบโตทางร่างกายเป็นการแสดงออก ที่ชี้ให้เห็นความสามารถ การใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทางการลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกายจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่ง ๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างช้า ๆ อยู่ในระยะหนึ่ง แล้วจึงสามารถลากเส้นเป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้นและเมื่อเด็กเจริญเติบโตพัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหว จะทำให้รูปแบบการวาดภาพพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปร่างง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น

4. ความเจริญเติบโตทางสังคม การวาดภาพของเด็กเปรียบเสมือนเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ (Message) ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคมนั้น นอกจากจะเป็นสื่อสารให้รับรู้ถึงการที่เด็กมีความคิด มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างไรแล้ว ยังเน้นให้เด็กคิดคำนึงถึงสังคมรอบตัว ความสัมพันธ์ที่เขาพึงมีต่อสังคมและการทำงานร่วมกัน อีกด้วย
5. ความเจริญเติบโตทางการรับรู้ สมรรถภาพทางการรับรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในตัวเด็กในอันที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ที่ดี เพราะการรับรู้ที่มีสมรรถภาพย่อมเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสโดยตรง การรับรู้ของเด็กในวัยนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับสี รูปร่าง และบริเวณว่าง พัฒนาการรับรู้ทางสายตาจะเริ่มพัฒนาแยกแยะสิ่งต่าง ๆ จากการแยกแยะสีและรูปร่างในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการการรับรู้มากขึ้นก็จะแสดงการรับรู้ของบริเวณว่าง ซึ่งมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เด็กจะสามารถพัฒนาการรับรู้บริเวณว่างมาใช้ได้อย่างเหมาะสม สามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมาในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภาพให้มีความหมายและสัมพันธ์กันได้ ภาพที่วาดจึงประกอบด้วยการใช้บริเวณว่าง รูปร่าง สีเส้น และความรู้สึก
6. ความเจริญเติบโตทางสุนทรีย์ภาพแสดงให้เห็นถึงประสาทสัมผัสที่ได้บูรณาการ ประสบการณ์ทั้งมวลซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และการรับรู้ผลจากการบูรณาการนี้ สามารถที่จะพบได้จากเอกภาพของการจัดภาพที่ประสานกลมกลืนกัน และแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดด้วยภาวะของบริเวณว่าง เส้น ลักษณะผิว และสี
7. ความเจริญเติบโตทางการสร้างสรรค์ เด็กจะแสดงออกอย่างอิสระและมีลักษณะเฉพาะตัว รวมทั้งสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตด้วย ถ้าเป็นการสร้างสรรค์ผลงานย่อมเป็นลักษณะที่ก่อให้เกิดถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือการสร้างสิ่งใหม่ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางที่ดีกว่า เด็กพร้อมที่จะแสดงออกด้วยการลองผิดลองถูก ท้ายที่สุดการแสดงออกของเขาไม่เคยผิด และไม่รู้สึกล้มเหลว จึงทำให้เด็กมีความมั่นใจอยากที่จะแสดงออกต่อไป สร้างสรรค์ต่อไป พัฒนาการการสร้างสรรค์จะพบเห็นได้ในผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิดในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน การสร้างสรรค์ผลงานยังเป็นการสะสมบุคลิกการสร้างสรรค์ ดังนั้นถ้าการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง บุคลิกการสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดขึ้นกับเด็กด้วยเช่นกัน

4.2 พัฒนาการทางด้านการแสดงออกทางศิลปะของเด็กระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

อุบล ตูจินดา (2532 : 26-28) กล่าวถึงพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของเด็กระดับมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

เด็กอายุประมาณ 11 – 13 ขวบ

เด็กวัยนี้ต้องการเพื่อนรุ่นเดียวกัน ต้องการรู้จักวิธีการควบคุมตนเอง ต้องการความไว้วางใจจากผู้อื่น มีอารมณ์รุนแรงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ต้องการให้ผู้ใหญ่คิดว่าตนโตแล้ว ชอบอิสระในช่วงวัยรุ่น นอกจากจะสนใจกับการแสดงออกตามสภาพธรรมชาติของวัตถุและสิ่งแวดล้อม เด็กยังต้องการสิ่งที่เป็นเหตุผลสนใจกับสิ่งที่มีความหมายกับชีวิตส่วนตัวและสนใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วย

การแสดงออกทางศิลปะมีความสามารถที่จะแสดงออกตามอัตภาพ และพร้อมที่จะประยุกต์ความสามารถทางศิลปะไปใช้ชีวิตประจำวัน สามารถแสดงออกทางสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ควรส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกัน วิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน การสอนศิลปะควรเน้นกิจกรรมที่ทำหาคำความคิด การปฏิบัติ การแก้ปัญหา

ชลอ พงษ์สามารถ (2526 : 52) กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กระดับมัธยมศึกษา กับงานศิลปะศึกษาว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะได้สูงกว่าวัยอื่น ๆ เด็กที่สนใจจะคิดพิจารณาสิ่งที่ตนได้พบได้เห็น สามารถจำได้ เขียนได้ ปรับปรุงให้แปลกขึ้นไป

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1957 : 33-39 ; อ้างอิงมาจาก ฉัตรชุต ธีรปริชา. 2537 : 17-19)
ได้ทำการศึกษาระดับพัฒนาการด้านศิลปะของเด็ก โดยแบ่งขั้นพัฒนาการไว้ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (The Scribbling Stage) อายุ 2 – 4 ปี
2. ขั้นเริ่มเป็นสัญลักษณ์ หรือขั้นเขียนภาพให้มีความหมาย (Pre-Schematic Stage) อายุ 4 – 7 ปี
3. ขั้นใช้สัญลักษณ์หรือขั้นเขียนภาพได้คล้ายของจริง (Schematic Stage) อายุ 7 – 9 ปี
4. ขั้นเขียนภาพของจริง (Drawing Realistic) อายุ 9 – 11 ปี
5. ขั้นเขียนภาพเหมือนของจริง (Pseudo Realistic) อายุ 11 – 12 ปี
6. ขั้นความคิดสร้างสรรค์ (Period Decision) อายุ 12 – 16 ปี

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2529 : 5-8) กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยก่อนวัยรุ่น (Preadolescent) อายุ 9 – 14 ปี ว่าเด็กวัยนี้มีความสามารถในการจินตนาการ วิชาทฤษฎีการ หรือเลือกเฟ้นสิ่งใดดี สิ่งใดด้อย เด็กในวัยนี้จากการค้นคว้าของ Gardner และ Rosentiel (1977) พบว่าสามารถเห็นและรูปร่างของต้นไม้หรือตอไม้เช่นไร แม้บางครั้งไม่มีการส่อว่าต้องการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงข้อด้อยนั้น

5. เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที (CISST)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : คำนำ) กล่าวถึงแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาพหุศิลปศึกษาสำหรับสังคมไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่ของคนไทยทั้งระบบ โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่จากการเรียนรู้แบบเดิมที่ยังมีได้เน้นในเรื่องของการบูรณาการกับวิชาอื่น ไปสู่แนวคิดพหุศิลปศึกษาที่มีการบูรณาการแนวคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะที่สอดคล้องสัมพันธ์ในลักษณะขององค์รวมกับทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงศิลปะสมัยใหม่ และพหุศิลปศึกษาเชิงความสามารถพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนรู้ศิลปศึกษาเป็นส่วนหนึ่งเดียวระหว่างกระบวนการคิด การสร้างสรรค์ การบริหาร การจัดการเพื่อสร้างสมดุลของการใช้สมองทั้งสองซีกอย่างเต็มศักยภาพ และเพื่อให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งของสังคมในอนาคต

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 64) ได้กล่าวถึงความหมายของแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที หรือซิสส์ที (CISST) คือ ระบบแนวคิดบนพื้นฐานการศึกษาค้นคว้าในเรื่องศักยภาพของสมองและพหุปัญญา (Multiple Intelligences) บนพื้นฐานของพัฒนาการทางทัศนศิลป์จากศิลปะหลักวิชา (Academic Art) มาสู่ลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) และลัทธิยุคหลังสมัยใหม่ (Post Modernism) บนพื้นฐานของสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) รวมทั้งศิลปศึกษารวมสมัยหรือ DBAE (Discipline Based Art Education)

ความหมายของแนวคิดแบบ ซี ไอ เอส เอส ที (CISST)

C คือ Creativity “ความคิดสร้างสรรค์” จำเป็นต้องมีอยู่ในทุกวิชาชีพ ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หมอ นักดนตรี ข้าราชการ ช่างนา สังคมไทยขาดความคิดสร้างสรรค์ ระบบโรงเรียนไม่ได้ช่วยให้คนมีความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะมีพลังผลักดันความคิดสร้างสรรค์สูง แต่หลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนค่อนข้างลุ่มเหลว ความคิดสร้างสรรค์ในทางศิลปะแสดงออกมาในรูปแบบการต่าง ๆ กัน ความคิดสร้างสรรค์เป็นไปได้ทั้งกระบวนการคิดและปรากฏที่เป็นรูปธรรม ความคิดสร้างสรรค์ในที่นี้มุ่งเน้นปรากฏการณ์รูปธรรมที่นำเสนอออกมาจากรูปแบบของผลงานศิลปะ

I คือ Imagination “จินตนาการ” คือ ภาพในสมองที่มีอยู่กันทุกคน อาจเป็นความฝัน แต่เราก็มักจะเชื่อว่าจินตนาการมีพื้นฐานความจริงอยู่พอสมควร จินตนาการอาจเป็นการคาดการณ์ไปข้างหน้า และคนเราก็มักจะพยายามหรือบุกเบิกไปสู่จินตนาการนั้น ลีโอนาร์โด ดา วินชี ร่างภาพจินตนาการถึงเครื่องบินและเฮลิคอปเตอร์ หลังจากนั้นอีกหลายปี พี่น้องตระกูลไรท์จึงทดลองการบินได้สำเร็จ ศิลปะกระตุ้นพลังจินตนาการในเด็กและเยาวชนได้อย่างมากมาย และผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ก็ควรมีจินตนาการเด่นชัด

S คือ Sensibility กระแสศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และยุคหลังศิลปะสมัยใหม่ (Post – Modern Art) ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ความคิดและประสาทสัมผัสด้านต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับ ทัศนศิลป์อาจบูรณาการกับศิลปะการแสดง ดนตรี ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมการศึกษาทางด้านสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทุกด้าน มากน้อยต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส รส กิจกรรมทางศิลปะ และการตรวจสอบด้าน “ความรู้สึกสัมผัส” จึงมีความจำเป็นด้วย

S คือ Systematization “การจัดระบบ” เป็นสื่อจำเป็นอีกด้านหนึ่ง ก็คงมีใช้เฉพาะทางด้านทัศนศิลป์เท่านั้น แม้ศิลปะจะเป็นเรื่องของ การแสดงออก จินตนาการสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามแต่ในเรื่องของระบบหรือสุนทรียะเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การออกแบบ การกำหนดโครงสร้างภาพ การวางแผนใช้สี การตกแต่ง ความละเอียดประณีต ระบบคิดที่ซับซ้อน ซึ่งในแต่ละงานหรือแต่ละกิจกรรมก็มีมากมายต่างกันออกไป กิจกรรมและการตรวจวัด การจัดระบบความคิด และการทำงานทางศิลปะจึงมีความจำเป็นด้วย

T คือ Transformation ทัศนศิลป์ใช้การมองเห็นหรือจับประสบการณ์เป็นด้านหลัก แต่การมองเห็นก็เกี่ยวข้องกับกลไก และความแปลของสมอง การมองเห็นภาพหรือรูปทรงเบื้องหน้าอย่างปกติธรรมดาเป็นเพียงเรื่องการเห็นโดยทั่วไป แต่การมองเห็นที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ และศิลปะจะเป็นเรื่องของความสามารถในการแปลงรูป การเสริมแต่งรูป หรือสร้างรูปขึ้นมาใหม่ “การพัฒนารูปทรง” ในที่นี้จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการตรวจสอบเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถอย่างหนึ่งของมนุษย์ในวงการศึกษาและการวิจัยค้นคว้าเรื่องความคิดสร้างสรรค์มักจะอธิบายและให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

อลสัน (Olsan. 1980 : 11) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่มีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ ความคิดคล่อง (Fluency) เป็นความสามารถในการผลิตความคิดที่นุ่มนวลและรวดเร็วในการแก้ปัญหา ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความสามารถในการพบลักษณะเท่านั้น นอกนั้นยังมีความคิดในการแก้ปัญหาที่แปลกไปจากธรรมดา นั่นคือ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่นำไปสู่ความใหม่หรือการหยั่งเห็นในสิ่งใหม่

โรเจอร์ (Rogers. 1985 : 7) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการที่คิดและกระทำเพื่อให้เกิดผลผลิตใหม่ขึ้น และมีความแตกต่างไปจากบุคคลอื่น

มาเยสกี (Mayesky. 1985 : 3) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางของการคิดหรือการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่เป็นลักษณะเริ่มแรกสำหรับบุคคลอื่นและเน้นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับคนคิดหรือคนอื่น ๆ ซึ่งก็คือมีหนทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการสร้างผลผลิตใหม่ ๆ เช่น เพลง โคลงกลอน และเครื่องจักรใหม่ ๆ เป็นต้น

เดย์ (Day. 1985 : 5) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นหนทางของการคิด การกระทำ หรือการทำให้บางสิ่งบางอย่างที่เป็นการริเริ่มของแต่ละบุคคล และมีคุณค่าต่อบุคคลและผู้อื่น

อาร์โนลด์ (Arnold. 1988 : 92) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นการกระทำที่นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือความสามารถในการคิดแบบเปิด คิดนอกกรอบ และคิดในหนทางที่ไม่เหมือนกัน โดยความคิดสร้างสรรค์ที่ต้องประกอบด้วย 4 อย่าง คือ เป็นสิ่งใหม่ (Novel) เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน (Relevance) เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกัน (Conflict) และเป็นสิ่งที่ต้องประเมินผล (Evaluation)

อารี รังสินันท์ (2532 : 5) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะนอกกรอบ อันนำไปสู่การค้นสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิมผสมกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดได้หลายทิศทาง แปลก ๆ ใหม่ ๆ คิดในลักษณะนอกกรอบอันนำไปสู่การคิดและเชื่อมโยงผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่และมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น ตลอดจนวิธีการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ หลักการทฤษฎีได้สำเร็จ

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

เยลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban. 1986 : 141) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ และสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นความคิดแปลกใหม่แตกต่างกันไปจากเดิม ไม่ซ้ำกับบุคคลอื่น อาจจะเป็นการนำความรู้มาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น

2. ความคิดคล่อง (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

2.1 ความคิดคล่องตัวในด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

2.2 ความคิดคล่องตัวในด้านการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องตัวทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการในเวลาที่กำหนด

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง แบบหรือประเภทของความคิด แบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถได้หลายทิศทางอย่างอิสระ

3.2 ความคิดยืดหยุ่นในการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ในการแก้ปัญหา

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนหรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น จัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งขยายความคิดริเริ่มให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ความไวต่อปัญหา (Sensitivity to problem)

6. ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (Redefinition)

7. ความซึมซาบ (Penetration)

8. ความสามารถในการทำนาย (Prediction)

9. การมีอารมณ์ขัน

10. ความมุ่งมั่น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดนอกเนกนัย ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐาน ประสบการณ์ และความเชื่อต่าง ๆ โดยสรุปออกมาเป็นทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

เดวิส (Davis. 1983 : 10 – 20) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์โดยแบ่งกลุ่มใหญ่ ๆ 4 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงวิเคราะหฺ์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น ฟรอยด์ (Freud) และคริส (Kris) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการเกิดของความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในได้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกรับผิดชอบสังคม (Social Censcience) ส่วน Kubie และ Rugg ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์แนวใหม่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้กับจิตใต้สำนึก ซึ่งอยู่ในขอบเขตจิตส่วนที่เรียกว่าจิตก่อนสำนึก

2. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรง การตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือการโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมนุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้คือ ผู้ที่มีสัจจการแห่งตน คือการรู้จักตนเอง การพอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มศักยภาพของตน มนุษย์สามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้อย่างเต็มที่นั้น ซึ่งอยู่กับสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวยได้กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่าประกอบด้วย ความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

4. ทฤษฎี AUTA ทฤษฎีสุดท้ายนั้น ทฤษฎีของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวความคิดว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคน และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ AUTA ประกอบด้วย

4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เป็นเทคนิคส่วนบุคคล และเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4 ตระหนักในความจริงของสิ่งต่าง ๆ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเองพอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยมี การปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเอง และการมีความคิดยึดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ เช่น สภาพจิตใจ บรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สิ่งเร้า ตลอดจนรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครูหรือผู้ปกครองสามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก อันจะก่อให้เกิดประชากรที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น ครูควรจะนำเทคนิคต่าง ๆ มากระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์กับเด็ก ด้วยการหาแนวทางที่จะส่งเสริมความคิดให้แก่ผู้เรียนได้ดังแนวกิตต่อไปนี้

เดวิส (Davis. 1994 : 205 – 206) ได้รวบรวมแนวคิดของนักจิตวิทยาและนักศึกษาที่จะกล่าวถึงเทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นมาตรฐาน เพื่อใช้ในการฝึกฝนบุคคลทั่วไป ให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น เทคนิคเหล่านี้ได้แก่

การระดมพลังสมอง (Brainstorming) หลักสำคัญในการระดมสมองคือ การให้อิสรภาพคิดอย่างอิสระที่สุด โดยเลื่อนการประเมินความคิดออกไป ไม่มีวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีการคิด การวิจารณ์หรือการประเมินผลใด ๆ ก็ตามที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการคิดจะเป็นสิ่งขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองก็เพื่อจะนำไปสู่การที่สามารถแก้ปัญหาได้ อเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn) เป็นผู้คิดเทคนิคนี้ขึ้นมา โดยแบ่งขั้นตอนการระดมพลังสมองเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไป ช่วยทำให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นที่ 2 ขั้นให้อิสระ จึงมีความคิดกว้างไกลเท่าไรก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ที่ความคิดที่ดูไร้สาระอาจนำไปสู่บางสิ่งบางอย่างที่มีจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ขั้นปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายของการระดมพลังสมอง ยิ่งมากความคิดมากคำตอบ ยิ่งทำให้มีโอกาสดำเนินการกับความคิดที่ดี ๆ ได้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 การผสมผสานและการปรับปรุงความคิด นั่นคือการขยายความคิดให้กว้างออกไปในระหว่างการอภิปราย นักเรียนจะพิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อนตามลำดับ

บัดวิทซ์ (Buchwitz. 1981 : 51 – 55) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะพัฒนาได้นั้น จำเป็นต้องให้เด็กมีบรรยากาศที่ถูกต้องในโรงเรียน กล่าวคือ ครูต้องใจกว้างจริงใจต่อเด็ก เพื่อเด็กจะได้เป็นตัวของตัวเองและกล้าแสดงออก ต้องมีการยืดหยุ่นได้ในเรื่องกฎระเบียบต่าง ๆ บ้าง มิใช่เคร่งครัดไปหมดทุกเรื่อง ครูจะเป็นตัวจูงใจสำคัญที่จะทำให้มีบรรยากาศเหมาะสมต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 24) กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ไว้ สรุปได้ในข้อที่เกี่ยวข้องกับหลักการสอนดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์จะขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานของเด็กแต่ละคน ประกอบกับการฝึกจินตนาการอย่างสร้างสรรค์

จากแนวความคิดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ครูควรจะใช้หลาย ๆ เทคนิค เช่น การตอบสนองการใช้คำถาม การให้อิสระให้เด็กได้คิด เพราะจะเป็นกิจกรรมที่พัฒนาความคิดของเด็กได้

จินตนาการ (Imagination)

อารี สุทธิพันธุ์ (2528 : 45) กล่าวว่า จินตนาการเป็นผลมาจากการรับรู้ตามประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของมนุษย์เรา เมื่อรู้มากเห็นมากก็ทำให้เกิดความคิดมาก มีจินตนาการในสิ่งต่าง ๆ มาก กล่าวได้ว่า จินตนาการเกิดจากการสังสมของการรับรู้ทั้งหมด จินตนาการเกิดได้สองทางคือ เกิดจากการรับรู้จากวัตถุจริง ๆ และจากความคิดทางใจ

ชัยยุทธ รัตนากุล (2540 : 62 – 63) กล่าวว่า จินตนาการคือผลจากการรับรู้โดยประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของมนุษย์ผสมผสานกับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นจินตนาการที่ดีจึงควรขึ้นอยู่กับความพอดีของสังคมด้วย

จินตนาการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทจินตนาการผลิตซ้ำ (Reproductive Imagination) ได้แก่ การคิดถึงเรื่องราวเดิมที่ศิลปินหรือผู้สร้างงานทัศนศิลป์เคยปฏิบัติ/เคยมีประสบการณ์มาแล้วจากในอดีต และลักษณะรูปร่างต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมหรือรูปร่างของสิ่งหนึ่งสิ่งใดในธรรมชาติที่เคยพบเคยเห็น
2. ประเภทจินตนาการโครงสร้าง (Constructive Imagination) ได้แก่ วิธีคิดสร้างจินตนาการขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลหรือคำบอกเล่าของผู้อื่น ซึ่งมีใช้จินตนาการที่เกิดจากประสบการณ์เดิมของตัวศิลปินเอง และศิลปินก็สามารถคิดสร้างรูปร่างต่าง ๆ ขึ้นมาได้โดยไม่จำเป็นต้องประสบกับสิ่งนั้น ๆ มาก่อน
3. ประเภทจินตนาการสร้างสรรค์ (Creative Imagination) ได้แก่ การเกิดแนวคิดจินตนาการขึ้นใหม่ ตามความต้องการและความรู้สึกภายในจิตใจของตัวศิลปินเอง อาจเป็นจินตนาการเพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการสร้างงานทัศนศิลป์ก็ได้ หรือเป็นจินตนาการในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคใหม่ ๆ เช่น การเลือกใช้วัสดุใหม่ ๆ ที่เป็นผลพวงจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการ/วิธีการทำงานแนวใหม่จากเงื่อนไขดังกล่าว

การรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า (Sensibility)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 296) กล่าวถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสเป็นกิจกรรมที่เน้นประสาทสัมผัสหลายด้าน ทั้งประสาทสัมผัสทางตา มือ และความรู้สึกสัมผัสเกี่ยวกับรูปทรง พื้นผิว และวัสดุต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ได้รู้จักทดลอง ค้นคว้ารูปแบบ ปฏิบัติด้วยวัสดุที่แตกต่างกันหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดจะมีคุณสมบัติแตกต่างกันออกไป ทำให้ได้รับประสาทสัมผัสหลายด้านตามวิธีการและความเหมาะสมของกรรมวิธีที่ต่างกัน พร้อมกันนั้นกิจกรรมในลักษณะนี้ยังช่วยให้รู้จักเลือกวัสดุ มีความรู้สึกตอบรับต่อวัสดุต่าง ๆ รู้จักนำมาประกอบเข้าด้วยกันตามประโยชน์และหน้าที่ที่เหมาะสม

ปวีดา ชื่นชัย (2543 : 170) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส จิตใจระดับแรกสุดของคนเราคือ จิตสำนึก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตัวโดยผ่านประสาทสัมผัสและอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย การที่เด็กเล็ก ๆ ตื่นเต้นสนุกสนานไปกับธรรมชาติ การสัมผัสสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้วิธีต่าง ๆ รับรู้ความรู้สึกรอบตัวแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทำให้จิตสำนึกของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และนอกจากนั้นยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ของเด็กเมื่อเติบโตขึ้นอีกด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 31) ได้กล่าวถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประสาทสัมผัสทั้งห้าไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการวาดภาพสัมผัส โดยปกติแล้วการวาดภาพหรือ Drawing มักเป็นการวาดภาพโดยการมองไปที่วัตถุหรือรูปทรงที่จะวาด แล้ววาดภาพลงบนระนาบ โดยที่ผู้วาดจะดูทั้งวัตถุหรือรูปทรง เบื้องหน้าและภาพที่ปรากฏ และมักมุ่งเน้นความเหมือนระหว่างภาพที่ปรากฏและวัตถุหรือรูปทรงเบื้องหน้า

เป็นประการสำคัญ ซึ่งการเขียนภาพเช่นนั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับการฝึกฝนกันมาจากอดีต การวาดภาพดังกล่าวอาจขาดการสังเกตในรายละเอียด และขาดความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนสายตากับการลากเส้น กิจกรรมการวาดภาพสัมผัสมุ่งเน้นการใช้สมาธิที่จะใช้สายตาสัมผัสไปบนวัตถุหรือรูปทรงเบื้องหน้า ทั้งรูปทรง รูปร่าง เส้น ลักษณะผิว สังเกตและเคลื่อนสายตาไปซ้ำ ๆ กำหนดให้มีฉากเส้นอย่างซ้ำ ๆ เช่นกัน ตามการเคลื่อนของสายตา โดยไม่กังวลถึงความเหมือนเป็นด้านหลัก การเขียนภาพจะไม่มองมือหรือภาพบนกระดาษ จนกว่าจะเขียนภาพเสร็จสิ้นลง ภาพที่ปรากฏจะเป็นภาพเส้นที่แสดงความนุ่มนวลตามการสัมผัสหรือตามการเคลื่อนของสายตากับวัตถุหรือรูปทรงที่ต้องการวาด

2. กิจกรรมการเขียนภาพจากเพลง การเขียนภาพจากเพลงมักเป็นกิจกรรมใช้เพลงที่มีเนื้อร้อง และการเขียนภาพก็เขียนภาพตามเนื้อร้องในเพลงนั้น ซึ่งกิจกรรมเช่นนั้นมักจะได้อาพที่แสดงเนื้อหาของเพลงชัดเจน แม้ไม่ต้องมีเพลงก็สามารถเขียนเป็นภาพได้ โดยแท้จริงแล้วคุณค่าของเพลงจะอยู่ที่ท่วงทำนองลีลาของเพลงเป็นด้านหลัก เพลงจะมีเนื้อร้องหรือไม่มีเนื้อร้องก็ได้ บทเพลงที่มีเฉพาะทำนองอาจเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้จินตนาการอย่างอิสระ บนพื้นฐานประสบการณ์ของตนเอง การเขียนภาพจากเพลงในกิจกรรมนี้เป็นเพลงที่มีเฉพาะทำนอง เป็นเพลงสนุก เพื่อให้เด็กได้แปรความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการฟังเพลง สร้างเป็นภาพทางทัศนศิลป์ เป็นการปรับเปลี่ยนความรู้สึกสัมผัส (Sensibility) จากการฟังไปสู่ภาพที่มองเห็นได้

3. กิจกรรมการเขียนภาพจากกลิ่น การเขียนภาพจากกลิ่นเป็นกิจกรรมในเชิงสุนทรียศึกษา (Aesthetic Education) ที่มุ่งพัฒนาความรู้สึกสัมผัส จากโสตประสาทหนึ่งแปรไปแสดงออกอีกโสตประสาทหนึ่ง ทำนองเดียวกับกิจกรรมการเขียนภาพจากเพลง ในแง่ความรู้สึกสัมผัสแล้วกลิ่นให้ความรู้สึกสะอาดได้ กลิ่นให้ความรู้สึกสกปรกได้ กลิ่นให้ความรู้สึกสวยงามได้ การแสดงออกทางศิลปะมิได้จำกัดไว้เพียงเฉพาะการมองเห็นภาพและเขียนเป็นภาพ ทัศนศิลป์อาจเกี่ยวข้องกับเสียง กลิ่น แสง บรรยากาศ ลีลาการเคลื่อนไหว ฯลฯ ซึ่งเป็นการพัฒนาการร่วมสมัยในปัจจุบัน

4. กิจกรรมการเขียนภาพจากรส การเขียนภาพจากรสก็เป็นกิจกรรมในเชิงสุนทรียศึกษาด้วยเช่นกัน มุ่งแปรความรู้สึกสัมผัสหนึ่งไปสู่การสร้างสรรคอีกความรู้สึกสัมผัสหนึ่ง เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพในการรับรู้และการแสดงออกไปพร้อมกัน แม้ความรู้สึกสัมผัสทางด้านรสจะนำมาใช้ในการแสดงออกทางทัศนศิลป์ไม่มากนัก แต่อีกมิติหนึ่งก็ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับรส สีให้ความรู้สึกเกี่ยวกับเสียง สีให้ความรู้สึกเกี่ยวกับกลิ่นได้เช่นกัน และในชีวิตจริงไม่อาจแยกความรู้สึกสัมผัสเหล่านี้ออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เรารับรู้จากโสตประสาทร่วมกันและรู้สึกร่วมกัน

5. กิจกรรมการเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัสเป็นกิจกรรมในลักษณะสุนทรียศึกษาอีกกิจกรรมหนึ่ง เป็นการถ่ายทอดวัตถุสัมผัสแปรไปสู่การเขียนภาพพระบายสี กิจกรรมการเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส มิได้เน้นการเขียนภาพรูปทรง แต่เน้นการแสดงออกที่มีต่อวัตถุสัมผัส ผิวสัมผัส และความรับรู้ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส โดยมองไม่เห็นรูปทรง ความรู้สึกสัมผัสที่เกิดขึ้นอาจเป็นความรู้สึกนุ่มนวล รู้สึกขยี้ขยี้ รู้สึกเปื่อย ฯลฯ ความรู้สึกสัมผัสทางด้านวัตถุสัมผัสนี้มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางด้านทัศนศิลป์โดยตรง เพราะถ้าผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงรูปทรงวัตถุสิ่งของ สามารถแสดงความรู้สึกสัมผัสทางด้านวัตถุสัมผัสเหล่านั้นได้การแสดงออกน่าจะมีคามหมายยิ่งขึ้น

จึงสรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนต่างเริ่มเรียนรู้โลกหรือความรู้สึกต่าง ๆ ในโลกด้วยความรู้สึกทั้งสิ้น จวบจนเข้าสู่วัยที่ต้องเรียนในระบบโรงเรียนจะถูกสอนให้รู้ด้วยเหตุด้วยผลมากขึ้น จนในที่สุดความถนัดโดยธรรมชาติทางการเรียนรู้ด้วยความรู้สึกก็จะถูกกลืนหายไป สุดท้ายกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีเหตุผล แต่ไม่มี

ความรู้สึก ดังนั้นการพัฒนาเด็กโดยผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ จากประสบการณ์สัมผัสทั้งห้าเป็นการวางพื้นฐานสำหรับเด็กให้เป็นผู้ที่มีความคิดฉับไวในการแก้ปัญหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

การจัดระบบ (Systematization)

การจัดระบบภาพเป็นสิ่งที่จำเป็นอีกด้านหนึ่ง ก็คงมิใช่เฉพาะทางด้านทัศนศิลป์เท่านั้น แม้ศิลปะจะเป็นเรื่องของการแสดงออกจินตนาการสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามแต่ในเรื่องของระบบหรือสุนทรียะเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการออกแบบ การกำหนดโครงสร้าง การวางแผนใช้สี การตกแต่งความละเอียด ประณีต ระบบคิดที่ซับซ้อน ซึ่งในแต่ละงานหรือแต่ละกิจกรรมก็มีมากมายต่างกันออกไป กิจกรรมและการตรวจวัดการจัดระบบความคิดและการทำงานทางศิลปะ จึงมีความจำเป็นด้วย

พรพรรณ เลหาศิรินาถ (2522 : 17 – 24) กล่าวว่า การเรียนรู้เรื่องศิลปะนั้นนอกจากความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของงานศิลปะแล้วส่วนประกอบขึ้นเป็นมูลฐาน (The Elements of Art) ที่สำคัญของงานศิลปะ โครงสร้างของงานศิลปะ (The Structure of Art) และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสีเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาวิวัฒนาการและความงามอย่างแท้จริงในงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ได้

ส่วนประกอบขึ้นมูลฐานของศิลปะ (The Elements of Art) ได้แก่ เส้น (Line) คุณค่า (Value) รูปร่าง (Shape) รูปลักษณะ (Form) ช่องว่าง (Space) พื้นผิว (Texture) สี (Colour) ส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ให้ความสำคัญต่องานศิลปะเท่าเทียมกัน ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปก็อาจจะทำให้ค่าของงานนั้นลดลงไป และจะมีผลให้งานศิลปะชิ้นนั้นไม่สมบูรณ์และไม่น่าสนใจ ศิลปินได้อธิบายถึงความสำคัญของส่วนประกอบเหล่านี้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันดังนี้

1. เส้น (Line) ศิลปิน พีระศรี (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ : 1) ได้ให้ความหมายว่า เส้น หมายถึงขอบเขตแห่งระหว่างเนื้อที่ หรือความสัมพันธ์ระหว่างกันของเส้นและระวางเนื้อที่ ถ้าเส้นรูปนอกมีลักษณะถูกต้องกันอย่างประณีต ก็จะทำให้เกิดความประสานกลมกลืนกัน งามน่าชม แต่ถ้าเส้นรูปนอกนั้นผิด ผลก็จะทำให้ดูขัดตาไม่มีความงาม เพราะฉะนั้นเส้นกับระวางเนื้อที่ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างได้สัดส่วน จึงจะทำให้รูปนั้น ๆ ดูไม่ขัดตาและเกิดความงามที่สมบูรณ์ได้

เส้นมีลักษณะที่แตกต่าง เช่น เส้นตรง เส้นทแยง เส้นโค้ง เส้นซิกแซก เส้นแต่ละชนิดให้ความหมายและความรู้สึกที่แตกต่างกัน

2. คุณค่า (Value) คือ ค่าของแสงและเงาจากสว่างไปจนถึงมืดสนิท คุณค่าของแสงและเงาจะช่วยให้งานศิลปะดูมีลักษณะเป็นแท่ง มีกลุ่มก้อนเป็น 3 มิติ (Three dimensions) คุณค่าของแสงและเงาจะให้ความงามต่องานศิลปะมากเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับทิศทางของแสง

3. รูปร่าง (Shape) คือ เนื้อที่ของรูปร่างของสี เส้น แสง และเงา เช่น ลากเส้นเป็นวงกลม เนื้อที่ภายในวงกลมนั้นคือรูปร่าง รูปร่างมิได้หลายลักษณะ แต่คุณค่าของรูปร่างต้องสัมพันธ์กับส่วนสัดส่วนในชีวิตประจำวัน เราสามารถเห็นรูปร่างอยู่โดยทั่วไปซึ่งอาจจะเป็นไปโดยธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ โดยทั่วไปรูปร่างมี 4 ลักษณะด้วยกันคือ

3.1 รูปร่างตามธรรมชาติ (Natural shape) หมายถึง รูปร่างต่าง ๆ ที่พบเห็นได้รอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะได้

3.2 รูปร่างนามธรรม (Abstract shape) หมายถึง รูปร่างที่ถูกเปลี่ยนไปจากเดิม แต่เป็นที่เข้าใจว่าลักษณะเดิมเป็นอย่างไร

3.3 รูปร่างที่ไม่มีเนื้อหา (Nonobjective shape) เป็นรูปร่างที่ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจเมื่อพบเห็นคือ ไม่มีความหมาย รูปร่างชนิดนี้มิได้ถ่ายแบบมาจากที่ใด เป็นรูปร่างที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เช่น รูปร่างที่เกิดขึ้นบนผิวน้ำ ก้อนหิน หรือก้อนเมฆ เป็นต้น

3.4 รูปร่างแบบเรขาคณิต (Geometric shape) คือ รูปร่างของวัตถุที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น มักเป็นรูปร่างที่ประกอบขึ้นจากเส้นตรง เส้นเหลี่ยม เส้นโค้ง

4. รูปลักษณะ (Form) รูปร่างนอก รอบนอกที่เกิดจากเส้น สี แสง และเงา ถ้ารูปลักษณะนั้นมีปริมาตรก็ทำให้เกิดเป็นภาพ 3 มิติได้ รูปลักษณะในธรรมชาติแสดงออกแก่ผู้พบเห็นตามคตินิยม เช่น รูปลักษณะของต้นหลิว เป็นลักษณะที่แสดงออกถึงความเศร้า ทั้งนี้เพราะต้นหลิวมีรูปลักษณะสูง กิ่งใบมิได้ชูขึ้นรับแสงแดดนั่นเอง ฉะนั้นรูปลักษณะที่อ่อนโค้งลงจึงมักจะกล่าวกันว่าเป็นรูปลักษณะที่แสดงถึงความเศร้า

5. ช่องว่าง (Space) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะ เพราะหมายถึงการจัดวางเส้น รูปร่าง รูปลักษณะ แสงและเงา ให้มีความพอดี คือไม่ปล่อยให้ส่วนที่ว่างเปล่านั้นมากเกินไป หรือน้อยจนเกินไป หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ความงามของศิลปกรรมนั้นจะดีขึ้นได้ก็เพราะมวลสิ่งนั้นถูกจัดขึ้นอย่างสมสัดส่วน (Proportion) ตามความเห็นของศิลปิน

6. พื้นผิว (Texture) สิ่งต่าง ๆ ที่เรามองเห็นและสัมผัสได้ย่อมจะมีความแตกต่างกันไปทั้งรูปร่างและลักษณะพื้นผิว สำหรับลักษณะของพื้นผิวมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นให้ผู้พบเห็นหรือผู้สัมผัสเกิดความรู้สึกตอบสนองว่าเป็นอย่างไร เช่น เรียบ ขรุขระ ละเอียดยหยาบ ลักษณะของพื้นผิวอาจจะเกิดจากวัสดุที่นำมาใช้หรือเทคนิคในการทำที่ยังไม่ชำนาญหรือเทคนิคใหม่ ๆ ที่ตั้งใจจะให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง พื้นผิว ลักษณะของพื้นผิวที่ต่างกันจะสามารถสะท้อนแสงได้มากน้อยต่างกัน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกแก่ผู้พบเห็นแตกต่างกันไปด้วย ลักษณะพื้นผิวที่เรียบเกลี้ยง มันและเงา จะสามารถให้แสงสะท้อนมากกว่าพื้นผิวที่ยหยาบกระด้าง ฉะนั้นในการปั้นหรือทาสีลงบนวัสดุที่มีพื้นผิวเกลี้ยงและเรียบนั้นจะทำให้สีดูอ่อนกว่าธรรมดา แต่ถ้าผนังที่ไม่เรียบจะทำให้สีเข้มกว่าที่เป็นจริง ในทางศิลปะการใช้วัสดุที่มีพื้นผิวขรุขระจะทำให้เกิดความวิจิตรพิสดารและความรู้สึกแบบแปลกใหม่ออกไป

7. สี (Colour) การรู้จักใช้สีให้เหมาะสมกับเรื่องและมีความประสานกลมกลืนกัน จะทำให้งานศิลปะมีความสวยงามอย่างประหลาด สีแต่ละสีถ้าใช้ปริมาณน้อย แต่ถ้าบนเนื้อที่กว้างใหญ่ควรต้องใช้สีกลาง นอกจากสีจะให้ความสวยงามแปลกตาแล้วยังให้ความรู้สึกทางจิตวิทยาแก่ผู้พบเห็นอีกด้วย สีร้อน เช่น สีแดง สีส้ม กระตุ้นให้เกิดมีกำลังวังชา สีเย็น เช่น สีน้ำเงิน สีเขียว ทำให้เกิดความรู้สึกสงบ ดังนั้นเป็นต้น สีทุกสีย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรามาโดยตลอด ฉะนั้นการศึกษาเรื่องสีและนำมาใช้ในงานศิลปะอย่างถูกต้องก็จะทำให้ศิลปกรรมนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โครงสร้างของงานศิลปะ (The Structure of Art)

โครงสร้างของงานศิลปะ หมายถึง การจัดองค์ประกอบของเส้น คุณค่า รูปร่าง รูปลักษณะ ช่องว่าง พื้นผิว ให้มีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) คือ ให้เกิดมีความสมดุล (Balance) มีส่วนสัดส่วน (Proportion) มีจังหวะ (Rhythm) มีความกลมกลืน (Harmony) มีความขัดแย้ง (Contrast) และมีจุดเด่นในงานศิลปะ (Dominance)

1. ความสมดุล (Balance) หมายถึง ความเท่ากันหรือการถ่วงเพื่อให้เกิดความเท่ากัน การเท่ากันนี้อาจจะไม่เท่ากันจริงก็ได้ แต่เป็นความเท่ากันในความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับสายตาในขณะที่มองเห็นภาพ ความรู้สึกในเรื่องของความสมดุลนั้นเป็นความรู้สึกของมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิดทุกคน ลองสังเกตดูการจัดวางกระถาง 2 กระถาง ที่หน้าประตูก็จะพบว่านิยมวางข้างละกระถาง หรือการแขวนรูป 2 รูปบนฝาผนังซึ่งมี

ประตูดูกกลาง ก็พบว่ารูปทั้งสองจะถูกแขวนไว้ซ้ายขวาข้างละรูปในระดับเดียวกัน ลักษณะของความสมดุล อาจเกิดจากการประดิษฐ์หรือเกิดขึ้นโครงสร้างของสิ่งนั้น อันมีมาแต่ธรรมชาติ เช่น ในร่างกายของคน โบสถ์ วิหาร เครื่องใช้ ฯลฯ ความสมดุลมิได้มีในรูปเรขาคณิตเท่านั้น ในรูปลักษณะอื่น ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ก็อาจนำมาจัดให้เกิดการสมดุลได้

2. ความมีส่วนสัดส่วน (Proportion) หมายถึงการจัดวางเส้นมวลสิ่งให้เหมาะสมและความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของงานศิลปะชิ้นใดชิ้นหนึ่ง เช่น รูปร่างของคนเราประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ หลายส่วน ถ้าแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างประสานกลมกลืนก็จะเรียกได้ว่าคนนั้นมีสัดส่วนพอเหมาะทำให้ดูรูปร่างงดงาม แต่ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งไม่สัมพันธ์กับส่วนอื่นก็จะทำให้ดูขัดตาเป็นคนที่มึนรูปร่างไม่งาม เป็นต้น

3. ช่วงจังหวะ (Rhythm) หมายถึง การเคลื่อนไหวที่ความซ้ำและต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ โดยมีอัตราสม่ำเสมอ ซึ่งอาจจะมีช่วงจังหวะขึ้นลง แข็งแรงอ่อนแอ สั้นยาวก็ได้ จากการซ้ำกันมาก ๆ นี้จะทำให้เกิดมีรูปร่าง ขนาด รูปลักษณะ คุณค่าหรือลักษณะผิวและสีที่ซ้ำกันมากมาย ในบางครั้งช่วงจังหวะที่เคลื่อนไหวซ้ำกันมากจะก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายแก่ผู้พบเห็น ดังนั้นศิลปินก็จะแก้ปัญหานี้โดยลดขนาดของรูปที่ซ้ำกันหรือใช้แบบอย่างที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น การซ้ำกันของขนาดที่ต่างกันและการซ้ำกันของลวดลายที่แตกต่างกันก็จะทำให้เกิดเป็นรูปแบบใหม่ขึ้น มีท่วงท่าและลีลาที่ช่วยให้เกิดความตื่นเต้นแก่ผู้พบเห็นได้

4. ความประสานกลมกลืนกัน (Harmony) หมายถึง ความพอดี ความเหมาะสมของส่วนประกอบของสิ่งนั้น เช่น วัตถุ ดอกไม้ บทกวี เสียงดนตรี เมื่อส่วนประกอบของสิ่งนั้น ๆ มีลักษณะพอดีแล้วจะทำให้สิ่งนั้นเกิดความงามมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นเอกภาพ (Unity) และมีความสัมพันธ์ต่อกันกับเอกภาพอื่น ๆ ทำให้เกิดความประสานกลมกลืนขึ้น

5. จุดเด่นในงานศิลปะ (Dominance) งานศิลปะจะเกิดมีจุดเด่นได้ต้องมีการเน้น (Emphasis) จึงจะสามารถสร้างให้เกิดจุดเด่นดึงดูดความสนใจแก่ผู้พบเห็นได้ วิธีสร้างจุดเด่นในงานศิลปะอาจทำได้ด้วยการเน้นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ

5.1 เน้นด้วยรูปร่าง รูปลักษณะ และขนาด (Shape , Form Size Emphasis)

5.2 เน้นด้วยความเข้ม (Colour Emphasis) ความเข้มสุด เช่น สีดำหรือสีอ่อนสุดก็สามารถสร้างจุดเด่นให้คุณค่าตามที่ต้องการได้เช่นกัน

5.3 เน้นด้วยสี (Colour Emphasis) สีในเขตร้อนจะมีคุณสมบัติช่วยดึงดูดให้เห็นจุดเด่นแก่ผู้พบเห็นได้มากที่สุด

การพัฒนารูปทรง (Transformation)

การพัฒนารูปทรงเป็นการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงสิ่งที่มียอยู่แล้วให้อยู่ในรูปใหม่อาจจะเป็นการจัดรูปแบบใหม่ การขยายความหรือการจัดองค์ประกอบที่กำหนดให้เสียใหม่ให้มีรูปร่างไปจากเดิม เช่น การแปลงรูป ให้เป็น เป็นต้น

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 69) กล่าวถึงการพัฒนารูปทรงที่สัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ศิลปะว่า

ทัศนศิลป์ใช้การมองเห็นหรือจักษุประสาทเป็นด้านหลัก แต่การมองเห็นก็เกี่ยวข้องกับกลไกและการแปลความของสมอง การมองเห็นภาพหรือรูปทรงเบื้องต้นอย่างปกติธรรมดา คงเป็นเรื่องของความสามารถในการแปลงรูป การเสริมแต่งรูปหรือสร้างรูปขึ้นมาใหม่ “การพัฒนารูปทรง” ในที่นี้จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการตรวจสอบเด็กและเยาวชน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนารูปทรง คือ การปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีอยู่เดิมให้แปรเปลี่ยนไปจากเดิมให้ดีขึ้น

5.1 พื้นฐานศักยภาพของสมองและพหุปัญญา (Multiple Intelligences)

ความรู้เกี่ยวกับสมองทั้งสองด้าน

สมองเป็นอวัยวะหนึ่งของมนุษย์ ตั้งอยู่บนยอดกระดูกสันหลัง สมองมีน้ำหนักประมาณ 3 ปอนด์ ประกอบด้วยกลุ่มเซลล์จำนวนมากมาย 2 ชนิด คือ

- เซลล์ประสาท (Neurons) เป็นเซลล์ที่มีลักษณะเฉพาะ คือสามารถรับสัมผัสสิ่งแวดล้อมเรียนรู้คิดวิเคราะห์ จำ ควบคุมกล้ามเนื้อและต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย ในสมองมีเซลล์ประสาทประมาณร้อยพันล้านเซลล์

- Glia cells หมายถึง เซลล์ที่ทำให้เซลล์ประสาทตัวหนึ่งติดต่อกับเซลล์ประสาทตัวอื่น ๆ ได้ (คำว่า Glia หมายถึง กาว ซึ่งเป็นตัวช่วยให้ติดกัน)

สมองมีหน้าที่ทั่ว ๆ ไป 3 อย่าง คือ

1. รับความรู้สึกจากสิ่งแวดล้อม เช่น แสง เสียง กลิ่น รส อุณหภูมิ ความรู้สึกต่าง ๆ
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาเพื่อตัดสินใจสั่งการ อันมีผลกระทบกับการรู้ การจำ ทักษะคิด อารมณ์

และความนึกคิดต่าง ๆ

3. ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อและต่อมต่าง ๆ ในร่างกาย ในการตอบสนองต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ขณะขับรถ เราเห็นสัญญาณไฟแดง เราจะทำหน้าที่ลำดับแรกคือ รับสัมผัสไฟแดงส่งไปยังสมองส่วนที่ควบคุมการเห็น จากนั้นสมองจะทำหน้าที่แปลความหมายโดยอาศัยการเรียนรู้ที่เคยมีประสบการณ์มา และความจำ ในที่สุดสมองตัดสินใจสั่งการไปยังกล้ามเนื้อขา เพื่อให้เหยียบเบรคหยุดรถได้ทันเวลาที่

การศึกษาหน้าที่และการทำงานทางสมอง โดยทั่วไปศึกษาได้ดังนี้

1. Ablation เป็นวิธีที่ตัดหรือทำลายสมองบางส่วน แล้วสังเกตผลที่เกิดขึ้น อาจทำการศึกษทดลองกับสัตว์บางชนิด เช่น แมว หนู กระต่าย ลิง หรือสังเกตจากคนที่ได้รับบาดเจ็บ หรือได้รับอันตรายทางสมอง จนต้องมีการผ่าตัดสมองบางส่วนออกไป

2. The Electroencephalogram (EEG) เป็นการบันทึกคลื่นสมองในรูปของกราฟ เพราะคนเรามีคลื่นสมองในขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกัน คลื่นใหญ่ ๆ ที่มีความถี่ประมาณ 8 – 10 รอบต่อวินาที เรียกว่า Alpha waves เป็นคลื่นที่แสดงให้เห็นว่า สมองของคนผู้นั้นกำลังผ่อนคลาย แต่ถ้าปรากฏคลื่นที่มีความถี่สูง ๆ แสดงว่ากำลังตื่นเต้น

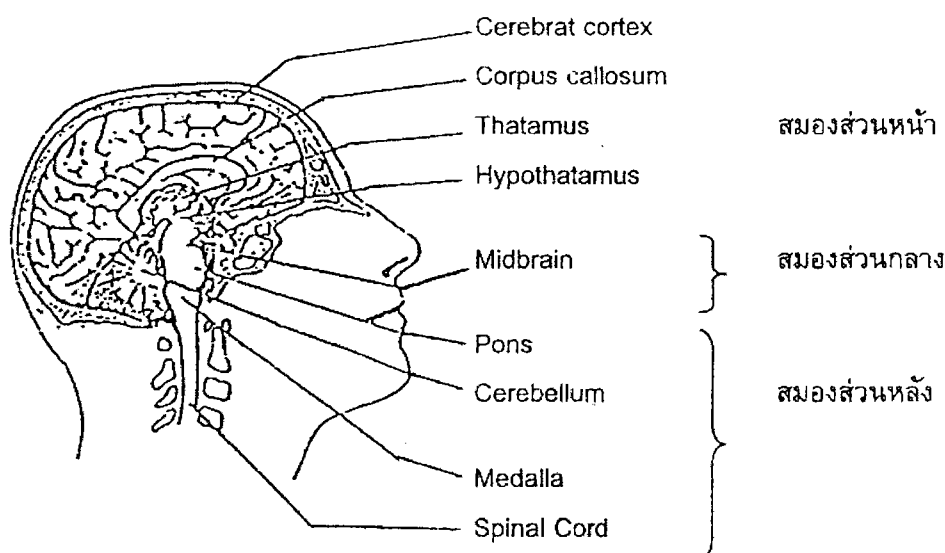
3. Electrical Stimulation of the Brains (ESB) เป็นการศึกษาสมองโดยใช้ไฟฟ้ากระตุ้นเพื่อดูการทำงานของสมองส่วนต่าง ๆ และสามารถทำแผนที่ของสมองได้ว่า สมองส่วนใดควบคุมหรือมีหน้าที่อะไร เช่น ทราบว่าสมองบริเวณขมับควบคุมการได้ยิน สมองบริเวณท้ายทอยควบคุมการมองเห็น เป็นต้น

4. Chemical Manipulation เป็นการศึกษาสมองโดยใช้ยาหรือฮอร์โมนฉีดเข้าไปในสัตว์ทดลอง แล้วสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาพบว่า สมองแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. สมองส่วนหน้า (Fore brain)
2. สมองส่วนกลาง (Mid brain)
3. สมองส่วนหลัง (Hind brain)

แสดงส่วนประกอบของสมองทั้งสามส่วน

(กึ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. 2535 : 33 – 34)

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 24-25) ได้กล่าวถึง สมองของคนเราว่า ถ้ามองจากด้านบน จะเห็นว่าแยกออกเป็นสองซีกคือ “ซีกซ้าย” (Left Hemisphere) และ “ซีกขวา” (Right Hemisphere) สมองเป็นศูนย์รวมของระบบประสาทสมองซีกซ้ายจะควบคุมร่างกายด้านขวา และสมองซีกขวาจะควบคุมร่างกายด้านซ้าย เป็นการควบคุมในลักษณะไขว้ด้าน ถ้าสมองซีกซ้ายพิการหรือเกิดอุบัติเหตุจะมีผลกระทบต่อร่างกายด้านขวาอย่างรุนแรง ในทางกลับกันสมองซีกขวาก็จะส่งผลไปสู่ร่างกายด้านซ้าย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยเส้นทางของระบบประสาทเป็นประการสำคัญ มือขวาเกี่ยวโยงถึงสมองซีกซ้าย และมือซ้ายเกี่ยวโยงถึงสมองซีกขวา การศึกษาจากสถาบันคาล เทค (Cal Tech) หลายต่อหลายครั้งจากผู้ป่วยก็ได้เปิดเผยถึงหน้าที่ซึ่งแตกต่างกันของสมองทั้งสองซีกการทดสอบได้ทำให้ทราบว่าผัสสะของสมองทั้งสองซีกรับรู้เฉพาะตัวหรือเป็นการรับรู้ตามแนวทางของตน ซีกซ้ายเป็นซีกภาษา (Verbal Half) ส่วนซีกขวาหรือซีกไร้ภาษา (Nonspeaking Half) นั้นจะตอบสนองความรู้สึกสมองของเราซึ่งมี คอร์ทิส แคลโลซัม สมบูรณ์ จะผสานการรับรู้อย่างเป็นเอกภาพ นอกจากนี้การศึกษาสมองซีกซ้ายขวา จากกระบวนการผ่าตัดได้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า สมองซีกซ้ายเป็นสมองซีกที่มีประสิทธิภาพในทางภาษาและการวิเคราะห์ (Verbal and Analytical Mode) ส่วนซีกขวาไร้ภาษาและรับรู้สภาพรวม (Nonverbal and Global Mode)

5.2 แนวคิดเกี่ยวกับพหุปัญญา

ฮารี สแตนหนวี (2535 : 5 – 6) กล่าวว่า ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ของ การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ว่าด้วยความฉลาดและเขาวิปัญญายภายในตัวของมนุษย์ 8 ด้าน ได้แก่

1. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
2. ปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical – Mathematical Intelligence)

3. ปัญญาด้านมิติ (Spatial Intelligence)
4. ปัญญาทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily – Kinesthetic Intelligence)
5. ปัญญาทางด้านดนตรี (Musical Intelligence)
6. ปัญญาทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence)
7. ปัญญาทางด้านตนหรือความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)
8. ปัญญาทางด้านนักธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

ทฤษฎีปัญญานี้ว่าด้วยความฉลาดและเชาว์ปัญญาภายในตัวของมนุษย์ทั้ง 8 ด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสมองทั้งสองซีกของมนุษย์นั้น ถือเป็นการศึกษาค้นคว้าด้านจิตวิทยาที่สำคัญ และถือเป็นกุญแจดอกสำคัญต่อการพัฒนาไปสู่ทฤษฎีพหุศิลปศึกษาเชิงพหุปัญญาที่มีความหมายยิ่ง

พหุปัญญามีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. คนทุกคนมีปัญญาทั้งเจ็ดด้าน เพียงแต่จะมากน้อยด้านใด กว้างลึกของเยอรมันคือ เกอเท ซึ่งเป็นทั้งกวี รัฐบุรุษ นักวิทยาศาสตร์ และนักปรัชญา ดูเหมือนจะมีปัญญาทั้งเจ็ดด้านนี้ในระดับสูงทุกด้าน แต่คนส่วนใหญ่จะมีสูงเพียงหนึ่งหรือสองด้าน ส่วนด้านอื่น ๆ จะมีไม่สูงนัก

2. คนทุกคนสามารถพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูงขึ้นถึงระดับที่ใช้การได้ ถึงแม้บางคนจะมีความรู้สึกว่ายตนมีปัญญาด้อยในบางด้าน เช่น ด้านดนตรี ด้านคณิตศาสตร์ ฯลฯ แต่การ์ดเนอร์เชื่อว่าถ้ามีการให้กำลังใจ ฝึกฝนอบรม ก็อาจจะเสริมสมรรถภาพของปัญญาด้านต่าง ๆ ได้ เขายกตัวอย่างโปรแกรมการสอนดนตรีให้แก่เด็กของซูซูกิ ซึ่งสามารถฝึกเด็กให้มีความสามารถทางดนตรีสูงขึ้น ตั้งแต่เล็ก ๆ โดยมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ความร่วมมือของผู้ปกครอง การมีประสบการณ์ทางด้านดนตรีตั้งแต่ยังเป็นเด็กอ่อน และได้รับการสอนให้เล่นดนตรีตั้งแต่เด็ก ๆ การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมปัญญาด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เยาว์วัยนี้ ยังมีจัดกันอีกมาก

3. ปัญญาต่าง ๆ ทำงานร่วมกัน การ์ดเนอร์ชี้แจงว่าปัญญาแต่ละด้านทั้งเจ็ดด้านที่กล่าวมานั้น เป็นการอธิบายลักษณะแต่ละชนิดเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วปัญญาหลาย ๆ ด้านจะทำงานร่วมกัน (ยกเว้นในกรณีที่มีความพิการทางสมองหรือนักปราชญ์ที่ฉลาดล้ำเฉพาะด้าน) เช่น ในการประกอบอาหาร ก็ต้องสามารถอ่านวิธีการทำ (ด้านภาษา) และคิดคำนวณปริมาณของส่วนผสม (ด้านคณิตศาสตร์) เมื่อประกอบอาหารเรียบร้อยแล้วทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขพอใจ (ด้านมนุษยสัมพันธ์) และทำให้ตนเองมีความสุขภาคภูมิใจ (ด้านการเข้าใจรู้จักตนเอง)

4. ปัญญาแต่ละด้านจะมีการแสดงความสามารถหลายทาง เช่น สามารถทางด้าน การอ่าน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าด้อยปัญญาทางภาษา เพราะบุคคลนั้นอาจจะเป็นผู้ที่เล่านิทานเล่าเรื่องได้เก่ง และใช้ภาษาพูดคล่องแคล่ว หรือบางคนที่ไม่มีความสามารถทางกีฬาและการเล่นในสนาม ซึ่งดูเหมือนจะด้อยปัญญาทางด้านร่างกาย แต่บุคคลนั้นอาจจะใช้ร่างกายได้เป็นอย่างดีในการถักทอผ้าหรือเล่นหมากรุกได้เก่ง เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า แม้แต่ในลักษณะปัญญาด้านหนึ่ง ๆ ก็มีการแสดงออกถึงความสามารถหลากหลาย

5.3 พื้นฐานของพัฒนาการทางทัศนศิลป์

5.3.1 พื้นฐานด้านศิลปะหลักวิชา (Academic Art)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2534 : 3 – 5) ได้กล่าวไว้ในหนังสือศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยว่า

ศิลปะหลักวิชา หรือ อะคาเดมิก อาร์ต คือศิลปะที่มีระบบการศึกษาและสร้างสรรค์งานตามวิธีทางของศิลปินในสมัยเรอเนสซองส์หรือสมัยฟื้นฟูศิลปะและวิทยาการ โดยที่ศิลปะในสมัยฟื้นฟู ศิลปะและวิทยาการได้รับอิทธิพลสืบทอดกระบวนการแบบมาจากศิลปะกรีกโบราณและโรมัน การศึกษาจะมุ่งเน้นแบบแผนอันเป็นมาตรฐาน และมักจะเป็นแบบแผนในเชิงอนุรักษนิยมตามประเพณีนิยมที่ถือปฏิบัติกันมา

ศิลปะหลักวิชาคือศิลปะที่เป็นไปตามมาตรฐานประเพณีนิยมหรือแบบแผนการฝึกปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กัมาตรฐานของสถาบันศิลปะที่เป็นทางการ ซึ่งตามปกติแล้ว จะเป็นแบบแผนในเชิงอนุรักษนิยม (Meyer, R. 1981 : 2)

คำว่า “อะคาเดมิก อาร์ต” (Academic Art) มีความสัมพันธ์กับอะคาเดมี่ (Academy) หรือสถาบันศิลปะหลักวิชา โดยที่อะคาเดมิกในอดีตรองยุโรป มุ่งเน้นการศึกษาและสืบทอดแบบแผนจากกรีกโบราณและโรมัน แบบแผนของศิลปะสมัยฟื้นฟูศิลปะและวิทยาการ และแบบแผนที่ได้รับการพัฒนาสืบทอดกันมา อะคาเดมิกสถาปนาขึ้นในอิตาลีช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16

กล่าวโดยสรุป การศึกษาศิลปะหลักวิชามักแสดงปรากฏการณ์ดังนี้

1. ทางด้านรูปแบบมักแสดงองค์ประกอบศิลปะตามแบบแผน เช่น โครงสร้างองค์ประกอบศิลปะแบบสามเหลี่ยมแบบทแยงมุม แบบวงกลม มีการกำหนดฉากหน้า ฉากกลาง ฉากหลังตามทฤษฎี ถ้าเป็นภาพคนก็มักแสดงท่าทางที่ได้รับการเรียนรู้ว่าเหมาะสมสง่างาม แก่ปัญหามิติด้วยวิธีทัศนียภาพ (Linear and aerial or atmospheric perspective) สร้างปริมาตรของรูปทรงบนพื้นภาพด้วยวิธีแสง – เงา ถ้าเป็นรูปคนและสัตว์ก็แสดงกายวิภาคเด่นชัด รูปทรงและสีแสดงออกในลักษณะเหมือนจริง
2. ทางด้านเนื้อหา จะแสดงสาระด้วยรูปทรง คน สัตว์ ธรรมชาติ วัตถุสิ่งแวดลอม เรื่องราวที่แสดงออกเป็นไปตามยุคสมัย แต่ก็มักเป็นไปตามอำนาจเบื้องบนและเป็นผู้ติดตาม เช่น เรื่องราวของผู้มีอำนาจ รวมทั้งเรื่องราวทางศาสนา ประวัติศาสตร์ ความสง่างามของมนุษย์ โดยเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง
3. ทางด้านกลวิธี จะเป็นกลวิธีทางศิลปะที่เกิดจากกระบวนการสร้างสรรค์ ตามแบบแผนที่ยึดถือกันว่าเป็นมาตรฐาน เช่น การให้ค่าของการวาดภาพเป็นเพียงพื้นฐานของการเขียนภาพระบายสี การระบายสีน้ำมันด้วยการไล่น้ำหนักจากแก่ไปอ่อน การระบายสีด้วยวิธีร้อยพู่กันที่ประณีตละเอียดอ่อน มีวิธีร้อยตามทีสืบทอดกันมาเป็นต้น

5.3.2 พื้นฐานด้านศิลปะสมัยใหม่ (Modernism)

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2542 : 11 – 12) กล่าวว่า ศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) หมายถึง ศิลปะที่สร้างขึ้นช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประมาณ ค.ศ.1850 ถึง ค.ศ.1970 หรือประมาณช่วงรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงเมื่อ 25 ปีที่ผ่านมา (Paul Duro & Michael Greenhalgh, Assential Art History, 1993) นักวิชาการศิลปะบางคนกล่าวว่า ศิลปะสมัยใหม่เริ่มขึ้นอย่างแท้จริง เมื่อศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ (Impressionism) ได้สร้างงานศิลปะตามแนวทฤษฎีฟิสิกส์เกี่ยวกับสีแสงอาทิตย์ที่นักวิทยาศาสตร์ค้นพบในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 หรือเมื่อประมาณร้อยกว่าปีมานี้ ดังนั้นหากใช้หลักนี้กำหนดอายุของศิลปะสมัยใหม่แล้ว จะเห็นว่าศิลปะสมัยใหม่เป็นศิลปะที่เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อประมาณ พ.ศ.2393 – 2513 ประมาณ 120 ปีที่ผ่านมา จนถึงเมื่อช่วง 25 ปีที่ผ่านมา จึงมักเรียกศิลปะที่สร้างขึ้นในช่วงเวลานี้ว่า “ศิลปะร่วมสมัย” แต่โดยทั่วไปแล้วไม่มีใครปรากฏคำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” ในหนังสือวิชาการทางศิลปะตะวันตกนัก ส่วนมากจะเรียกศิลปะที่สร้างขึ้นในปัจจุบันว่าเป็นศิลปะใน “คริสต์ศตวรรษที่ 20” และจัดแบ่งเป็นลัทธิหรือจัดตามแนวคิดของศิลปินมากกว่าที่จะเรียกว่าศิลปะร่วมสมัย เช่น ศิลปะนามธรรม ศิลปะคิวบิสม์ ศิลปะป๊อป ฯลฯ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2534 : บทนำ 3-9) ได้กล่าวว่า ศิลปะสมัยใหม่เกิดขึ้นในยุโรป โดยมีประเทศฝรั่งเศสเป็นศูนย์กลางและเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่ก็มีนักวิชาการหรือนักประวัติศาสตร์บางคนที่มีมองการถือกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ในยุโรป เริ่มต้นมาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 คือ

แจนสัน (Janson, H.W.1974 : 447-448) พิจารณาการถือกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ตั้งแต่ศิลปะคลาสสิกใหม่และศิลปะจินตนิยม (Neoclassicism and Romanticism) ซึ่งมีช่วงเวลาประมาณ ค.ศ.1750 – 1850 และค่อนข้างเชื่อว่าศิลปะลัทธิคลาสสิกใหม่และศิลปะจินตนิยมสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ถึงกับพยายามเสนอชื่อศิลปะคลาสสิกจินตนิยม (Romantic Classicism) เพื่อหลอมรวมศิลปะทั้งสองลัทธิเข้าไว้ด้วยกัน โดยเชื่อว่าลักษณะศิลปะคลาสสิกใหม่มีสภาพเป็นการเริ่มต้นเพื่อก้าวหน้าไปสู่ศิลปะจินตนิยม และมักจะกล่าวถึงศิลปะจินตนิยมเป็นประเด็นเด่นเสมอ

การ์ตเนอร์ (Gardner, H.1970 : 663) ก็เชื่อว่าศิลปะจินตนิยมเป็นจุดเริ่มต้นอันเด่นชัดของศิลปะสมัยใหม่ ลอยด์และธอมสัน (Lloyd, C.&Thomson, R.1986 : 9) เชื่อว่าศิลปะลัทธิประทับใจในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือการก่อตัวอย่างเด่นชัดของศิลปะสมัยใหม่

กล่าวโดยสรุป การบ่งชี้จุดกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ คงหาข้อยุติที่แน่ชัดตายตัวไม่ได้ การบ่งชี้ช่วงใดช่วงหนึ่งหรือลัทธิใดลัทธิหนึ่ง จำเป็นจะต้องหาเหตุผลสนับสนุนให้นักแนบเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม การบ่งชี้จุดกำเนิดก็ชอบที่จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ รูปแบบเนื้อหา และกลวิธีของศิลปะ จากอดีตมาสู่ศิลปะสมัยใหม่ และอดีตในทางศิลปะของยุโรปก่อนหน้าศิลปะสมัยใหม่ก็เกี่ยวข้องกับศิลปะหลักวิชาอย่างแยกกันไม่ออก

ศิลปะสมัยใหม่ถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมใหม่ในยุโรป สังคมที่วิทยาศาสตร์ประยุกต์วิทยาและเสรีภาพของประชาชนเฟื่องฟูขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าศิลปะสมัยใหม่สัมพันธ์กับสังคมสมัยใหม่อย่างแนบแน่น เมื่อสังคมใหม่ปฏิวัติสังคมเก่าศิลปะสมัยใหม่ก็ปฏิวัติศิลปะในอดีต ศิลปะสมัยใหม่มิใช่กระบวนการแบบซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในอดีต แต่กลับเป็นกระบวนการที่ต่อต้านและปฏิวัติศิลปะหลักวิชาหรือศิลปะอย่างเป็นทางการจากอดีต

5.3.3 พื้นฐานด้านศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post – Modern Art)

วีรณ ตั้งเจริญ (2542 : 35 – 36) ได้กล่าวถึง วิวัฒนาการศิลปะสมัยใหม่สู่ศิลปะหลังสมัยใหม่ว่า ศิลปะสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกตะวันตกก่อน แล้วจึงแพร่มายังสหรัฐอเมริกาและส่วนอื่นของโลก แนวคิดของศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ในฝรั่งเศสเป็นผู้ให้กำเนิดศิลปะสมัยใหม่ในยุโรป ซึ่งเกิดขึ้นช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 แล้วพัฒนาไปสู่ศิลปะสมัยใหม่ ลัทธิต่าง ๆ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และคริสต์ศตวรรษที่ 20 การปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไปแทบทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย เพราะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมกระทบระหว่างคนรวยและคนจน ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปพากันแสวงหาอาณานิคมในทวีปเอเชียมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของศิลปะตะวันตกจากลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) โดยเฉพาะในยุโรปตะวันตก ศิลปินกลุ่มหนึ่งได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ในการสร้างศิลปะไปสู่ “โลกใหม่” ที่แสดงให้เห็นการสร้างศิลปะมิได้ผูกติดกับทฤษฎีทางศิลปะเหล่านั้น หากแต่การสร้างศิลปะในทัศนะใหม่ ศิลปินจะต้องผสมผสานความรู้ที่หลากหลายเข้ากับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและความเป็นไปของโลก ศิลปินจึงมีใช้คนที่อยู่ในโลกส่วนตัวของตน และอยู่ในโลกของความฝันเท่านั้น เป็นที่มาของการหนีออกจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หรือหนีออกจากศิลปะสมัยใหม่ ก่อให้เกิดลัทธิใหม่ขึ้นมาเรียกว่า “Post – Modernism” ศิลปะหลังสมัยใหม่ เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ลัทธิสมัยใหม่ได้แสดงบทบาทเด่นชัด สอดคล้องกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมและสังคมอุตสาหกรรม ศิลปะสมัยใหม่มากมายหลายลัทธิหลายกลุ่มได้เกิดขึ้น กระแสคิวบิสม์โดยตัวของมันเอง รวมทั้งกระแสอิทธิพลคิวบิสม์ได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง เลยมายังถึงกลางคริสต์ ศตวรรษที่ 20 ศิลปินอเมริกันกลุ่มนิวยอร์กได้แสดงบทบาทโดดเด่นประกอบกับกระแสการเมือง เศรษฐกิจ และสงครามเย็น ได้ส่งผลให้ American Abstract Expressionism ส่งผลสู่ระดับสากล หลัง 1960 ต่อ 1970

กระแสความคิดใหม่ได้เกิดขึ้นในวงการศิลปะ พร้อมกับกระแสความคิดใหม่ในบริบทสังคมใหม่ ซึ่งนักวิชาการ เรียกว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดใหม่ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ลัทธิสมัยใหม่ที่เชื่อมั่นในปัญหาความคิด สภาพแวดล้อม การผจญความคิด เชื่อมมั่นในเสรีภาพและความหลากหลายทางความคิด ศิลปะหลังสมัยใหม่ ก็ดูดซับความคิด นำเสนอความคิดและการปฏิบัติทางศิลปะที่หลากหลายขึ้น แสดงบทบาทของศิลปะร่วมสมัยที่มีฐานปัญหาและทฤษฎีหรือแนวคิด (Intellectual and Theoretical Basis) เป็นด้านหลักโดยมิได้คำนึงถึงกระบวนแบบ (Style) ดังเช่น ศิลปะสมัยใหม่ ศิลปะมีความหลากหลายตั้งแต่การแสดง แนวคิดอย่างบริสุทธิ์ การแสดงเทคนิคไปจนถึงการแสดงภาพของความคิด และยังได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ว่า “ศิลปะหลังสมัยใหม่อาจต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับการที่ศิลปะจะต้องเป็นสิ่งถาวร (Durability) ศิลปะอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับกาลเวลาในอดีต จิตรกรรม ประติมากรรม อาจเกี่ยวข้องกับพื้นฐานการวาดภาพ หลังการกระบวนกรต่าง ๆ แต่ศิลปินหลังสมัยใหม่อาจไม่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานเหล่านั้นเลยก็ได้”

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ (2543 : 14 – 17) ได้กล่าวถึงนักวิชาการที่ให้คำอธิบายหรือคำจำกัดความของคำว่า “Post – Modernism” หรือลัทธิหลังสมัยใหม่ ดูจะเป็นคำที่ใช้กันมากเมื่อก้าวถึงงานศิลปะและความคิด ในช่วงระยะสามสิบปีที่ผ่านมา ทว่าหากถามลัทธิสมัยใหม่หรือที่เรียกว่า Post – Modernism เป็นเช่นใด หลายท่านก็ยังไม่สามารถให้คำอธิบายที่กระจ่างชัดได้ อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายท่านที่พยายามให้คำอธิบายหรือคำจำกัดความของ Post – Modernism ไว้หลากหลายลักษณะ อาทิเช่น

เคลกส์ (Mary Klages) ให้คำอธิบายว่า คำว่า Postmodernism เป็นคำศัพท์เฉพาะที่มีความซับซ้อน เป็นคำที่แสดงถึงกลุ่มของความคิด ซึ่งเกิดขึ้นในวงการวิชาการตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 ลัทธิหลังสมัยใหม่ หรือ Postmodernism เป็นคำที่ยากจะให้คำนิยามหรือคำอธิบาย ทั้งนี้เพราะมันเป็นแนวความคิด (Concept) ซึ่งปรากฏตัวในการศึกษาค้นคว้า และวงการคิดที่หลากหลาย กว้างขวาง ทั้งในวงการศิลปะ สถาปัตยกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ วรรณคดี สังคมวิทยา การสื่อสาร แฟชั่น และเทคโนโลยี นับเป็นเรื่องที่ยากที่จะบอกคำว่า ๆ นี้ หรือความคิดนี้เกิดขึ้นเมื่อใด หรือ Postmodernism เริ่มต้นขึ้นเมื่อใดแน่นอน (Klages, 1997)

มอร์เลย์ (James Morley) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับคำว่า Postmodernism ไว้ว่า Postmodernism เป็นกระแสความเคลื่อนไหวในกลุ่มของสถาปัตยกรรม ซึ่งปฏิเสธความคิดความเชื่อของกลุ่มสมัยใหม่ (Modernist) กลุ่มก้าวหน้า (Avant Garde) และแรงปรารถนาที่จะเห็นสิ่งใหม่ ๆ กลุ่มความคิดสมัยใหม่ หรือ ลัทธิสมัยใหม่เป็นกลุ่มศิลปะและสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงความคิดและภาพลักษณ์อันปฏิเสธขนบความนิยมเก่า และมุ่งที่จะสร้างสรรค์รูปแบบของผลงาน เพื่อเป้าหมายของความแปลกใหม่มากกว่าเป้าหมายอื่น อีกนัยหนึ่งก็คือการสร้างงานที่มุ่งสู่ลักษณะซึ่งไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน (Where no man has gone before)

แกเรทท์ (Garatt and Appignanesi) กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “โดยธรรมชาติของการนิยาม Postmodern หมายถึง Modo ในภาษาละตินซึ่งก็หมายถึง Just now หากพิจารณาตามตัวอักษรคำว่า Postmodern จะหมายถึง After just know

เวสเลย์ (Karla Wesley) แสดงทัศนะว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างมาก แม้แต่ในกลุ่มนักคิดในแนวหลังสมัยใหม่ด้วยกันเองก็ตาม หลักฐานชั้นต้นเกี่ยวกับลัทธิหลังสมัยใหม่ซึ่งอธิบายความคิดเบื้องต้นก็คงจะเป็นการสรุปความคิดของนักวิจารณ์ชื่อ Melfold Spiro สไปโรสรุปว่ากลุ่มหลังสมัยใหม่วิจารณ์ว่า วิทยาศาสตร์ประกอบด้วยข้อถกเถียงระหว่าง อภิปรัชญา (Epistemological) และอุดมคติ (Ideological) ทั้งสองประเด็นตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดของการมองของบุคคล (Subjectivity)

ลัทธิหลังสมัยใหม่ ได้สะท้อนให้เห็นกระแสการเปลี่ยนแปลงความคิดความเชื่อมากมายหลายด้านในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการจากมนุษยนิยม (Humanism) มนุษย์เป็นศูนย์กลาง มนุษย์เป็นผู้สร้างโลก และทำลายโลก มาสู่มนุษยนิยมใหม่ (Neo – Humanism) ที่มนุษย์ควรจะอยู่ร่วมกับมนุษย์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างสันติสุข ไม่ทำลายทำร้ายกัน มนุษย์มีความสัมพันธ์ระหว่าง IQ และ EQ เพราะคนเราต้องมีสติและปัญญา มีความสมดุลระหว่างสมองซีกตรรกะ เหตุผล ตัวเลข และสมอง ซีกจินตนาการ สร้างสรรค์ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และจากอำนาจหลายรูปแบบมาสู่ “ปัญญาคืออำนาจ”

โดยสรุปแล้ว แนวความคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะได้สะท้อนให้เห็นแง่มุมและความคิดที่เปิดกว้างและปรากฏการณ์ทางศิลปะ ทางการศึกษา สังคม การเมือง และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม คำนิยามในเรื่องรูปแบบและความคิดของศิลปะหลังสมัยใหม่จึงตอบคำถามและข้อสรุปไม่ได้ แต่เหตุการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมาจะเป็นข้อสังเกตหลาย ๆ ประการที่เป็นข้อสรุปของคำว่าศิลปะหลังสมัยใหม่

5.4 พื้นฐานของสุนทรียศึกษา

5.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศึกษา

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 56–63) ได้กล่าวว่าตามทรรศนะของ เอ็ม. บาร์แคน (M.Barkan) ประสพการณ์สุนทรีย์ คือประสพการณ์ที่มีคุณค่าในตัวของมันเอง ไม่ว่าจะเป็นการฟัง การดู การแสดงออก หรือการผลิต การเข้าไปเกี่ยวข้องกับประสพการณ์สุนทรีย์ เป็นการนำความปรารถนาเข้าไปสนับสนุนและรู้สึกต่อสิ่งสำคัญยิ่งในช่วงเวลาอันเป็นเหตุผลเฉพาะตัว คุณค่าประสพการณ์นอกเหนือจากนี้คือ สุนทรีย์ส่วนเพิ่ม (Extra – aesthetic) ซึ่งคุณค่าเพิ่มส่วนนี้เป็นคุณค่าเพื่อผลบางสิ่งบางอย่างมากกว่าคุณค่าในตัวประสพการณ์อันแท้จริง คุณค่าของประสพการณ์สุนทรีย์มีความสัมพันธ์กับสุนทรียศึกษา

ในฐานะที่ประสพการณ์สุนทรีย์มีสภาพเป็นตัวสะสมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับกระตุ้นคุณภาพในการเผชิญหน้าทางสุนทรีย์

5.4.2 ความเป็นมาของสุนทรียศึกษา

สุนทรียศึกษาในสองทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษนี้ ในสหรัฐอเมริกาได้รับการเรียกขานในระยะเริ่มว่า “การศึกษาภาพ” (Picture Study) การศึกษาภาพในช่วงเวลานั้น เป็นการพิจารณาผลงานศิลปะในแง่ของคุณค่าทางความงาม คุณค่าทางชาตินิยม คุณค่าทางด้านศาสนา และคุณค่าทางความรู้สึก นักวิจารณ์ศิลปะและครูจะให้เครดิตสูงกับผลงานที่มีความสัมพันธ์กับวรรณกรรม ภาพเล่าเรื่อง และชีวิตส่วนบุคคล

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงทศวรรษ 1920 และ 1930 คือ สุนทรียศึกษาได้รับอิทธิพลความคิดทางการศึกษาและสุนทรียศาสตร์จาก จอห์น ดูว์ และ โทมัส มันโร (John Dewey and Thomas Munro) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จอห์น ดูว์ ที่เชื่อว่าการสร้างสรรค์และความซาบซึ้งความงามเป็นสิ่งจำเป็นทางการศึกษา และปฏิเสธการแบ่งแยกศิลปกรรมและประยุกต์ศิลปออกจากกัน มโนทัศน์ทางด้านประสพการณ์สุนทรีย์ของ จอห์น ดูว์ เปิดกว้างเป็นอย่างมาก ทั้งศิลปะ ธรรมชาติ และประสพการณ์ในชีวิตประจำวัน ประสพการณ์สุนทรีย์ของเขาอยู่นอกเหนือออกไปจากประสพการณ์เพียงวัตถุศิลปะในพิภพทัศน์เท่านั้น

นอกจากนั้น จอห์น ดุย ยังเชื่อว่าภาระสำคัญของสุนทรียศาสตร์ คือ สร้างเสริมการสืบเนื่องระหว่างศิลปะกับเหตุการณ์ประจำ การกระทำ และความตลึงต่าง ๆ เป็นการสร้างสมรรถภาพทางประสบการณ์ จอห์น ดุย ยืนยันว่า “ศิลปะหรือประสบการณ์” ประสบการณ์สร้างเสริมสมรรถภาพสุนทรียะซึ่งประมวลประสบการณ์ได้สองลักษณะคือ

1. โครงสร้างหรือคุณสมบัติตามแบบแผนภายในตัวของประสบการณ์เอง
2. คุณภาพด้านต่าง ๆ ของปฏิกิริยาเชิงนามธรรม ตามสภาพปัจเจกที่มีต่อประสบการณ์

ในช่วงทศวรรษ 1940 สุนทรียศึกษาได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการความคิดในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเด่นชัด นักศิลปศึกษา เคนซ์และไรเลย์ (Kanzy and Riley) ได้เสนอแนะในหลักสูตรศิลปศึกษาประกอบไว้ด้วย การศึกษาสี่และรูปทรงในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ลึกซึ้ง และกำหนดให้การศึกษาสี่และรูปทรงเป็นปัจจัยแกนในหลักสูตร และเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์โดยตรง

ในช่วงทศวรรษ 1950 และ 1960 นับเป็นช่วงรอยต่อครั้งสำคัญสำหรับศิลปศึกษาและความพยายามใหม่เรื่องความซาบซึ้งในความงามเป็นช่วงเวลานับสองทศวรรษสำหรับการคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงนักการศึกษาทางศิลปศึกษาได้ตระหนักถึงบทบาทของการศึกษาศิลปะในเชิงสมรรถนะขององค์ความรู้ (Body of Knowledge) ทางศิลปะที่กว้างขึ้น อันเป็นปรากฏการณ์ใหม่เข้าแทนที่องค์ประสบการณ์ศิลปะ (Body of Experience)

แนวโน้มในช่วงเวลานั้นได้เริ่มเบนออกจากความเชื่อเดิมในลักษณะที่ว่า การเข้าไปสู่ประสบการณ์ศิลปะโดยยึดถือเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child – Centered Approach) แนวโน้มใหม่ที่เกิดจากนักศิลปศึกษาโลเวนเฟลด์ (Victor Lowenfeld) และนักจิตวิทยาพัฒนาการขณะนั้น อันมีนัยสำคัญไปสู่การสอนสุนทรียศึกษาในทศวรรษใหม่ โปรแกรมศิลปะหลัก 3 แกนขณะนั้นคือ

1. สร้างสรรค์ศิลปะหรือเรียกว่า “ประสบการณ์ศิลปะ” (Art Experience)
2. เรียนรู้ศิลปะและเหตุการณ์หรือ “ประวัติศาสตร์ศิลปะ” (Art History)
3. วิเคราะห์วิจารณ์งานศิลปะหรือเรียกว่า “สุนทรียศึกษา” (Aesthetic Education)

(Hurwitz and Madeja. 1977)

เอ. เฮอริวิทซ์ และ เอส เอส. มาเดจา ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างศิลปะปฏิบัติและความซาบซึ้งศิลปะ (Art Appreciation) หรือสุนทรียศึกษาในขณะนั้นว่า ความแตกต่างหลักระหว่างศิลปะปฏิบัติและความซาบซึ้งศิลปะ ความซาบซึ้งศิลปะยังคงเน้นคุณภาพสุนทรียะของผลงานศิลปะมากกว่าการเรียนรู้ถึงกระบวนการในการสร้างสรรค์ ความซาบซึ้งศิลปะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในห้องปฏิบัติการ แบบฝึกหัดทางสัมผัส และการเขียนหรือคำอธิบายความสำคัญของผลงาน

กล่าวโดยสรุป จะพบว่าสุนทรียศึกษาซึ่งเรียกว่า “ความซาบซึ้งศิลปะ” ในเวลานั้น มิได้มุ่งเน้นเฉพาะปฏิบัติการทางศิลปะในลักษณะของศิลปะปฏิบัติเท่านั้น แต่ได้รวมเอาการปฏิบัติการฝึกฝนประสาทสัมผัส และการอภิปรายความงามหรือการวิพากษ์วิจารณ์เข้าไว้ด้วยกัน

5.4.3 โปรแกรมสุนทรียศึกษา

เฮอริวิทซ์และมาเดจา (1977) กล่าวว่า การสอนสุนทรียศึกษาควรจะต้องเน้นกลวิธีการอภิปราย (Discussion techniques) เกมที่มองเห็น (Visual game) เกมต่อเนื่อง (Extended game) แสดงบทบาทที่คิดขึ้น (Role playing through thought improvisation) ศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (Museum approach) และศึกษาในห้องปฏิบัติการ (Studio approach)

กลวิธีการอภิปรายครูจะต้องอภิปราย ครูจะต้องสนับสนุนให้เด็กตอบสนองต่อการอภิปราย ครูควรตั้งคำถามในชั้นเรียน และชักนำอย่างเป็นธรรมชาติไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ครูอภิปรายถึงปัญหาเหล่านี้คือ เทคนิค รูปแบบ และความรู้สึกต่องานศิลปะ สนับสนุนเด็กให้ค้นพบกระบวนการทำงานศิลปะ โดยการแนะนำของครูผู้สอน ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุ สาระ ความหมาย รูปแบบ และแบบควรรนำมาอภิปรายร่วมกัน สนับสนุนให้เด็กพูดถึงงานศิลปะจากความจริงที่เกิดจากการเห็น รู้สึกหรือโลกเพื่อฝัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของงานและเป้าหมายของบทเรียน เด็กควรมีปฏิกริยาโต้ตอบต่อปัญหา ความสัมพันธ์ จิตใจ บุคลิกลักษณะ และเป้าหมาย

เกมที่มีมองเห็น ประสบการณ์ทางการมองเห็นช่วยให้ผู้ดูสามารถที่จะรับรู้คุณภาพและการผสมผสานตัวในงานศิลปะ เกมในที่นี้เป็นการวางแผนเพื่อให้นักเรียนรับรู้ความงามที่กำหนดให้ ในทางทฤษฎีแล้ว ต้องการให้เกมเป็นตัวกำหนดกระบวนการเล่น ทั้งในแง่กติกาและความสนุกสนาน เช่น เกมกล่องสัมพันธ์ เกมแบบสัมพันธ์ เกมสัมผัสสัมพันธ์ เกมวินิจัยสี่ ฯลฯ

เกมต่อเนื่อง เกมต่อเนื่องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้เล่นหนึ่งคนหรือกว่านั้น มีความแตกต่างไปจากเกมที่มีมองเห็น ผู้เล่นต่อเนื่องจะต้องคุ้นเคยกับมโนทัศน์ทางศิลปะ สนับสนุนให้มีการอภิปรายงานศิลปะ และส่งเสริมการร่วมมือเป็นกลุ่ม ตัวอย่างเช่น เล่นแกลลอรี่ มีการกำหนดให้ภาพเขียนไปสการ์ดแทนตัวภาพเขียนจริง ครูจะฉายภาพสไลด์แสดงสถานการณ์จำลองของแกลลอรี่ศิลปะ แล้วให้นักเรียนเลือกภาพเขียนที่เหมาะสมกับสถานการณ์จำลองนั้น ๆ พร้อมทั้งอภิปรายถึงความเหมาะสม เป็นต้น

แสดงบทที่คิดขึ้น การแสดงบทในที่นี้เป็นการแสดงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะในสังคม เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นเฉพาะเหตุการณ์ เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อภิปรายเฉพาะหน้า ตัวอย่างเช่น กำหนดให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็นผู้ชื่นชมศิลปะ นักวิจารณ์ศิลปะ ผู้ขายศิลปะ ศิลปิน ครูศิลปะ แล้วกำหนดเหตุการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องสองคนหรือมากกว่านั้นมาพบกันพร้อมกับผลงานศิลปะ มีการพูดคุยหรืออธิบายตามเหตุการณ์นั้น ๆ

ศึกษาในพิพิธภัณฑ์ เป็นที่ยอมรับกันว่าผลงานศิลปะตัวจริงในพิพิธภัณฑ์สถาน ดนตรีในสถานแสดงดนตรี หรือภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ ย่อมเป็นสื่อศิลปะที่ให้ความรู้สึกหรือประสบการณ์สุนทรีย์โดยตรง เด็กพร้อมที่จะซาบซึ้งผ่านการรับรู้หลากหลาย ความรู้สึกสัมผัส การศึกษาในพิพิธภัณฑ์จึงเป็นการแสวงหาประสบการณ์สุนทรีย์โดยตรงที่สำคัญยิ่งทางหนึ่ง

ศึกษาในห้องปฏิบัติการ การศึกษาในห้องปฏิบัติการหรือการสร้างสรรคศิลปะ ถือเป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับสุนทรีย์ศึกษาหรือการเรียนรู้ศิลปะ เพราะการปฏิบัติคือการซึมซับความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งไปพร้อมกัน การศึกษาในห้องปฏิบัติการไม่ใช่กำหนดให้เรียนรู้ตามทฤษฎีหรือวิธีการของศิลปินเพียงด้านเดียว แต่ยังต้องกระตุ้นให้นักเรียนแก้ปัญหาตามสภาพความคิดสร้างสรรค์เฉพาะบุคคลอีกด้วย

โปรแกรมสุนทรีย์ศึกษาซึ่งสร้างโดยเชมเรล ประกอบไว้ด้วยโปรแกรมหลัก 6 กลุ่มคือ

1. สุนทรีย์ในโลกกายภาพ (Physical world)
2. สุนทรีย์ในปัจจัยศิลปะ (Art elements)
3. สุนทรีย์ในกระบวนการสร้างสรรค์ (Creative process)
4. สุนทรีย์ในศิลปิน (Artist)
5. สุนทรีย์ในวัฒนธรรม (Culture)
6. สุนทรีย์ในสิ่งแวดล้อม (Environment)

สุนทรียะในโลกกายภาพ สุนทรียะในโลกกายภาพมุ่งเน้นการเสนอกิจกรรมที่สร้างความซาบซึ้งหรือการชื่นชมต่อแสง การเคลื่อนไหว เสียง และบริเวณว่าง

สุนทรียะในปัจจัยศิลปะ ครอบคลุมถึงปัจจัยศิลปะที่จำเป็นในงานศิลปะทั้งหลาย เช่น พื้นผิว ส่วนย่อยและส่วนรวม น้ำหนักสี ความขัดแย้งเชิงนาฏลักษณ์ ลีลา การกำหนดและสิ่งแวดล้อม การสื่อสารไร้คำ รูปทรง ความสัมพันธ์ของรูปทรง รูปร่าง และแบบการเคลื่อนไหว

สุนทรียะในกระบวนการสร้างสรรค์ ครอบคลุมถึงปัญหาต่าง ๆ เช่น สร้างแบบให้สัมพันธ์กับเสียง สร้างความสัมพันธ์เสียงและการเคลื่อนไหว สร้างสรรค์เสียงและภาพ วิเคราะห์บุคลิกลักษณะ สร้างสรรค์ภาพ คำ สร้างสรรค์บุคลิกลักษณะ สร้างรูปกับการเคลื่อนไหว ฯลฯ เป็นการผสมผสานกระบวนการสร้างสรรค์สื่อชนิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สุนทรียะในศิลปิน เป็นการศึกษาชีวิต การทำงาน การสร้างสรรค์ และความคิดของนักแสดง ศิลปิน นักเขียน นักแต่งเพลง กวี สถาปนิก ผู้สร้างภาพยนตร์ ฯลฯ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อผู้สร้างสรรค์โดยตรง

สุนทรียะในวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงเด็กเข้าสู่วัฒนธรรมในสังคม ซึ่งเด็กควรจะชื่นชมว่าสุนทรียะในทางวัฒนธรรมอยู่ที่ไหน ทำไมจึงชื่นชม ชื่นชมอย่างไร ชื่นชมในสภาพปัจเจก คุณค่า ฯลฯ

สุนทรียะในสิ่งแวดล้อม เป็นการทัศนศึกษาสิ่งแวดล้อมในจินตนาการ สุนทรียะของบุคคลและบริเวณว่างสาธารณะ สิ่งแวดล้อมรอบตัว สิ่งแวดล้อมในอนาคต สุนทรียะของเทคโนโลยี สุนทรียะของศิลปะในสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปว่าสุนทรียศึกษาได้พยายามปรับการเรียนรู้อัตลักษณ์ในเชิงปฏิบัติการมาสู่การผสมผสานศิลปะสาขาต่าง ๆ ธรรมชาติ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศาสตร์เข้าไว้ด้วยกันในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีบทบาทและส่งผลต่อศิลปศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ได้คลี่คลายต่อมาอีกในทศวรรษปัจจุบัน

5.5 ศิลปศึกษาร่วมสมัย DBAE (Discipline Based Art Education)

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2543 : 2 – 6) อธิบายไว้ในหนังสือแนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัยไว้ว่า

แนวทางปฏิรูปหลักสูตรศิลปศึกษาแบบใหม่ที่มีชื่อเรียกกันในภาษาไทยว่า หลักสูตรแบบยึดหลักเกณฑ์แบบมีหลักเกณฑ์เป็น พื้นฐานแบบบูรณาการหรือทับศัพท์ชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า DBAE (Discipline Based Art Education) ที่เน้นการบูรณาการความรู้สี่ 4 แกน คือ ศิลปวิจารณ์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และประวัติศาสตร์ศิลป์ ซึ่งพัฒนาในประเทศแถบตะวันตก โดยเริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในราวกลางทศวรรษที่ 1960 และแพร่หลายออกไปสู่ประเทศแถบตะวันตกและตะวันออก เช่น ในประเทศแคนาดา อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อียิปต์ และประเทศบางประเทศในกลุ่มอาหรับ สวิสเซอร์แลนด์ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และไทย ซึ่งในประเทศไทยนั้นจะเห็นได้ชัดจากแนวทางการเปลี่ยนหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใน 2533 แม้ว่าวิถีทางของการบูรณาการจะไม่ตรงกับแนวทางและหลักการของการปฏิรูปหลักสูตรศิลปศึกษานี้ก็ตาม เนื่องจากแนวโน้มความสนใจของวงการศึกษาในบริบทต่าง ๆ นี้ สามารถเห็นได้เด่นชัดในวงการการศึกษาของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา การที่หลักสูตรแนวทางนี้มีความหลากหลายในด้านเนื้อหาสาระความรู้ ส่งผลให้เกิดการศึกษาค้นคว้าที่กว้างขวางหลากหลายไปด้วย หลักสูตร DBAE ถูกกล่าวขวัญถึงในลักษณะของแนวทางหลักสูตรที่มีมิติกว้างขวางครอบคลุมขอบข่ายหลากหลาย ซึ่งมีคำศัพท์ 4 คำที่ใช้สลับเปลี่ยนกันไปมาในเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ในต่างประเทศ เมื่อก้าวถึงแนวคิด DBAE ในลักษณะเช่นนี้คือ บูรณาการ (Integration)

สหวิทยาการ (Interdisciplinary) คตินิยมสรรพสาน (Eclecticism) และบริบทนิยม (Contextualism) ชาร์ล ดอร์น (Dorn, 1981) เป็นผู้ที่จะบอกว่าแนวคิดของ DBAE นั้นเป็นแบบคตินิยมสรรพสานและบริบทนิยม เขาให้คำจำกัดความศัพท์ทั้งสองแตกต่างกันดังนี้ คตินิยมสรรพสาน (Eclecticism) หมายถึง การเลือกเอาความรู้ที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะมารวมกันเข้าเป็นระบบการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ ความรู้ด้านศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์ สุนทรียศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลป์ คือให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ สารทางศิลปะเป็นสำคัญ (education in art) ส่วนความเป็นบริบทนิยม (Contextualism) นั่นคือ การให้ศิลปะเป็นสื่อกลางหรือเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้ศาสตร์ด้านอื่น ๆ (education through art) ส่วนคำศัพท์อีกสองคำคือ การบูรณาการ (integration) และคำว่า สหวิทยาการ (interdisciplinary) นั้น จะพบว่านักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งศิลปะและศิลปศึกษา เมื่อกล่าวถึงแนวทางหลักสูตรแบบ DBAE ต่างก็ใช้ในความหมายทั้งในแง่ของแนวทางแบบคตินิยมสรรพสาน และแนวทางแบบบริบทนิยมโดยใช้สลับสับเปลี่ยนกันไปมาได้ทั้งสองความหมาย DBAE กับความเป็นคตินิยมสรรพสาน แนวทางแบบคตินิยมสรรพสาน (Eclecticism) นี้เป็นแนวคิดที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา มีความเห็นพ้องต้องกันมากที่สุด ในระยะแรก ๆ มีแนวทางในลักษณะมุ่งการให้สาระความรู้ตามหลักเกณฑ์และบทบาทของนักศิลปะอาชีพ 4 สาย คือ ศิลปิน นักวิจารณ์ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ และนักสุนทรียศาสตร์ ซึ่งจะเห็นได้จากแนวคิดของเมนโดโลวิทซ์ ในปี 1963 (Mendolowitz, 1963 cited in Smith, 1987 : 4) จากแนวทางหลักสูตรของคลาร์กและซิมเมอร์แมน (Cleark & Zimmerman, 1981) ซึ่งนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรของศิลปศึกษา ในแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์และบทบาทของนักศิลปะทั้ง 4 สาย คือ นักประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปิน นักวิจารณ์ศิลปะ และนักสุนทรียศาสตร์ แต่ต่อมาแนวคิดค่อย ๆ สลายตัวไป เหลือแต่เพียงการมุ่งให้ศิลปศึกษาเป็นสาขาวิชาที่ให้สาระความรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรการศึกษาทั่วไป คือ เป็นวิชาในสาขาสุนทรียศึกษาที่ให้สาระความรู้แก่ผู้เรียน 4 แขน คือ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์ สุนทรียภาพ และประวัติศาสตร์ศิลป์ แนวคิดนี้จะสะท้อนให้เห็นจากข้อเขียนของนักวิชาการทุกคนในวงการศิลปศึกษาที่เห็นด้วยกับขบวนการปฏิรูปหลักสูตร DBAE ได้แก่ ซิลเวอร์แมน แชนแมน เฟลด์แมน แมคฟี (Silverman, 1977 ; Chapman, 1978, 1979 ; Feldman, 1970 ; McFee, 1977 cited in Dorn, 1981) หรือจากบทความอื่น ๆ เช่น โลวานโน-คาร์ แมคเกรเกอร์ แอมเลน เฮาส์มัน เกรียร์ คลาร์กเดย์ และเกรียร์ ฯลฯ (Lovano-Kerr, 1985 ; MacGregor, 1985 ; Hamblen, 1987 ; Hausman, 1987 ; Greer, 1984 cited in Hausman, 1987 ; Clark, Day & Greer, 1987) ซึ่งหลักฐานเกี่ยวกับคตินิยมแบบสรรพสานยังเห็นได้จากบทความและวิจัยมากมาย ตัวอย่างเช่น บทความของนักวิชาการต่อไปนี้ แนนซี โจนส์ และสเตฟานา รูนยาน (Jones and Runyan, 1986) เล่าถึงการพัฒนาหลักสูตรศิลปะสำหรับระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาลในเมืองเวอร์จิเนีย โดยที่หลักสูตรนั้นพัฒนาตามแนวทาง DBAE ที่ระบุอยู่ในเอกสารของสมาคมศิลปศึกษาแห่งชาติ (NAEA) ปี 1976 คือ มีเป้าหมาย 5 ประการที่สะท้อนให้เห็นการบูรณาการความรู้ทั้ง 4 แขนคือ

1. การรับรู้และความเฉียบไว (Perception and sensitivity) (วิธีสู่แกนสุนทรียภาพ)
2. ศึกษาเกี่ยวกับศิลปินและผลงานศิลปะ (แกนประวัติศาสตร์ศิลป์)
3. การทำผลงานศิลปะ (แกนศิลปะปฏิบัติ)
4. ศิลปวิจารณ์ (แกนศิลปวิจารณ์)

5. ส่วนประกอบต่าง ๆ และองค์ประกอบของการออกแบบ (พื้นฐานขอบทุกแกน)

ทั้งโจนส์และรูนยานรายงานถึงสิ่งที่คำนึงถึงเมื่อสร้างหลักสูตร และมุมมองเกี่ยวกับครูอย่างย่อ ๆ

ส่วนตัวอย่างผลงานวิจัยที่ค้นคว้าเกี่ยวกับการสรรพสานความรู้ 4 แขนนั้น ตัวอย่างเช่น

ไมเคิล พาร์สันส์ (Parsons, 1998) ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะที่บูรณาการสาระความรู้ 4 แขนของ DBAE เขาชี้ว่าความเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนมาสู่แนวทางเช่นนี้ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในวงการจิตวิทยาในยุคปัจจุบัน มโนทัศน์ที่เขากล่าวถึงคือ มโนทัศน์เกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ของสัญลักษณ์ (Symbol Systems) การจำกัดขอบเขตของการคิด (ฟังก์ความคิด) ไปที่สื่อหรือสัญลักษณ์ใด

สัญลักษณ์หนึ่งในแต่ละคราว ไม่ว่าจะสื่อหรือสัญลักษณ์นั้นจะเป็นสื่อด้านการรับรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความคิดทางทัศน์ (Visual Thinking) หรือสื่อทางการแสดงออก เช่น ในการวาด การจำกัดขอบเขตความคิดนี้ผ่านกฎเกณฑ์ของสื่อแต่ละสื่อ (ด้านปฏิบัติวิจารณ์ สุนทรีย และประวัติศาสตร์) ข้ามออกไปยังความคิดเชื่อมต่อกัน ซึ่งจำเป็นต้องเกิดขึ้นในการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวมทั้งต้องข้ามไปโยงมโนทัศน์เข้ากับมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมและความมุ่งหมายของนักเรียนเอง ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ว่าจะสร้างความรู้ให้นักเรียนได้อย่างไร ซึ่งความรู้นี้จะได้มาจากการรู้เชิงจิตวิทยาและบทบาทของการเรียนรู้ถึงการใช้อย่างที่ผสมผสานกันอย่างสมดุล เพื่อให้ครูสามารถทำงานได้ตามแนวทางการเรียนการสอนแบบใหม่นี้

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนศิลปะในระบบโรงเรียนให้เด็กได้รับประสบการณ์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปะสร้างสรรค์ จะส่งผลให้ศิลปินศึกษาพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ที่หลากหลาย และเต็มศักยภาพ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 2-3) ได้ศึกษาวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ กรณีศึกษา : โรงเรียนไผ่ทออุดมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและกำหนดสมมติฐาน ความเชื่อเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์ตามแนวคิดซี ไอ เอส เอส ที (CISST) ซึ่งเชื่อว่าการสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเด็กเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ได้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ สำหรับศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบันทั้งศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post – Modern Art) จำเป็นจะต้องพัฒนากิจกรรมให้แสดงความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) จินตนาการ (Imagination) ความรู้สึกสัมผัส (Sensibility) การจัดระบบภาพ (Systematization) และการพัฒนารูปทรง (Transformation) กิจกรรมสร้างสรรค์จำนวน 12 กิจกรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไผ่ทออุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 8 – 9 ปี เพศชายและหญิงจำนวน 518 คน ได้เขียนภาพระบายสีหัวข้อเรื่อง “น้ำพระทัยของในหลวง” ผู้เชี่ยวชาญได้คัดสรรผลงานที่มีคุณภาพดี จำนวน 44 ภาพ (8.49%) จากเด็ก 44 คน ชาย 19 คน หญิง 25 คน หลังจากนั้นกลุ่มตัวอย่าง 44 คน ได้ปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ ซี ไอ เอส เอส ที 12 กิจกรรม โดยปฏิบัติสัปดาห์ละ 1 กิจกรรม รวม 12 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542

ผลการปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมดผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาคัดสรรเด็ก 12 คนที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ตามสมมติฐาน ซี ไอ เอส เอส ที โดยที่เด็กทั้ง 12 คนสามารถสร้างสรรค์กิจกรรม 12 กิจกรรมมีคุณภาพดีเยี่ยมระหว่าง 5 – 8 กิจกรรม เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์เหล่านี้สามารถสร้างสรรค์กิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่กิจกรรมเหล่านั้นกระตุ้นทั้งระบบความคิดและการสร้างสรรค์ความงามสอดคล้องกับการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามแนวคิดของศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post – Modern Art) ในปัจจุบัน

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดหลัก CISST ของนิสิตระดับอุดมศึกษาระหว่างวิธีสอนเพื่อสร้างความคิดรวบยอดกับวิธีสอนแบบบรรยายประกอบสื่อ จำนวน 27 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในองค์ประกอบย่อยแต่ละด้านของความคิดหลัก CISST (ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านจินตนาการ ด้านการถ่ายทอดการรับรู้จากประสาทสัมผัส ด้านการจัดระบบภาพ ด้านการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปทรงของกลุ่มทดลองในทุก ๆ

กิจกรรม สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อมูลจากการวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดหลัก CISST ในแต่ละกิจกรรมของกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดหลัก CISST ของกลุ่มควบคุม

มณฑา ไรทิม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสี โดยใช้กิจกรรมที่ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของ เบอร์ไนซ์ แมคคาร์ซี 4 แมท จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสี โดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีจากวัสดุสัมผัสแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสมองเบื้องต้นด้านมิติสัมพันธ์ ด้านเหตุผลเชิงนามธรรมกับความถนัดทางศิลปะของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 3 สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จำนวน 55 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถทางสมองเบื้องต้นด้านมิติสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับต่ำกับความถนัดทางศิลปะ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .18
2. ความสามารถทางสมองเบื้องต้นด้านเหตุผลเชิงนามธรรม มีความสัมพันธ์ในทางบวกระดับต่ำกับความถนัดทางศิลปะ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .24
3. กลุ่มนักศึกษาชายและกลุ่มนักศึกษาหญิง มีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถด้านมิติสัมพันธ์กับความถนัดทางศิลปะใกล้เคียงกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .09 และ .05 ตามลำดับ
4. กลุ่มนักศึกษาชายและกลุ่มนักศึกษาหญิง มีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถด้านเหตุผลเชิงนามธรรม กับความถนัดทางศิลปะ เป็นไปในทางบวกเหมือนกัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .29 และ .06 ตามลำดับ
5. กลุ่มประชากรมีความสามารถในด้านมิติสัมพันธ์ และด้านเหตุผลเชิงนามธรรมค่อนข้างดี มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละจากคะแนนเต็มเท่ากับ 76.05 และ 78.08 ตามลำดับ และมีความถนัดทางศิลปะในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละจากคะแนนเต็มเท่ากับ 57.70 และยังพบว่ากลุ่มประชากรมีความถนัดทางศิลปะใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.52

สุธีรา พรหมสุวรรณ (2537 : 54 – 58) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองทางภาษาแบบการแปลงรูปตามทฤษฎีโครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ด กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 375 คน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพสมองทางภาษาแบบการแปลงรูปที่จำแนกตามวิธีการคิดทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เป็นบวก และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของสมรรถภาพสมองทางภาษาทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าสมรรถภาพทางภาษาทั้ง 6 ด้าน สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ได้

กาญจน์ ภาคสุวรรณ (2535 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนแบบทักษะกระบวนการ สำหรับวิชาศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2535 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า การสอนแบบทักษะกระบวนการวิชาศิลปะกับชีวิต เรื่อง “การวิจารณ์ผลงานศิลปะ” นักเรียนประเมินตนเองว่าเกิดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ครูประเมินนักเรียนว่าเกิดการเรียนรู้ในระดับมาก และเรื่อง “ออกแบบสัญลักษณ์” พบว่า นักเรียนประเมินตนเองว่าเกิดการเรียนรู้ในระดับมาก ครูประเมินนักเรียนว่าเกิดการเรียนรู้ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ต่อต้าน ธารีเกษ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล และการสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร ครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการวัดผลและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
2. ปัญหาของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตในทุกด้าน ครูผู้สอนมีปัญหอยู่ในระดับมีปัญหบ้าง
3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของปัญหา การสอนวิชาศิลปะกับชีวิตระหว่างกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยส่วนรวมพบว่า มีปัญหาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่หากพิจารณาในรายด้านยังมีความแตกต่างกันในด้านวิธีการสอน และการวัดผลและประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. จากผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะว่าสมควรแยกเนื้อหาทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ในรายวิชาศิลปะกับชีวิตออกจากกัน โดยปรับปรุงเนื้อหาและคาบเรียนให้เหมาะสม

สดใส ชนะกุล (2538 : 66 – 75) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนสาธิตอนุบาลลืออุทิศ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียน มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.93 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 16.53 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียน มีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 25.73 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 21.8

วรุณี นวลจันทร์ (2539 : 78 – 87) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสว่าง อำเภอภูพาน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.20 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 26.20 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.13 หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.46

งานวิจัยในต่างประเทศ

ไคลแอต ชอว์ และเชอร์วูด (Cliatt, Shaw & Sherwood. 1980 : 1061 – 1064) ได้ศึกษาถึงผลการใช้คำถามอเนกนัยกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยอนุบาลโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นเด็กอายุ 5 – 6 ปี จำนวน 37 คน เป็นชาย 18 คน เป็นหญิง 19 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ จากครูที่ได้รับการอบรมถึงการถามเพื่อการพัฒนาการคิดอเนกนัยมาแล้วเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนจากครูที่สอนตามปกติ ทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองได้รับการทดสอบก่อนและทดสอบภายหลังในด้านความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ ที่เป็นคำพูดและเป็นรูปภาพ ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองที่ครูได้รับการฝึกอบรมให้ถามคำถามให้เด็กสามารถเกิดการคิดอเนกนัย มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญจากการวัดโดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นคำพูด ส่วนการวัดความคิดสร้างสรรค์โดยแบบที่เป็นรูปภาพ พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กอนุบาลที่ได้รับการฝึกให้คิดอเนกนัยจะสามารถเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

ต่อมาอีกในปี 1986 ชอว์และไคลแอต (Shaw & Cliatt. 1986 : 86 – 88) ได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกครูเพื่อสนับสนุนให้เด็กเล็กเกิดความสามารถในการคิดอเนกนัยได้ โดยครูที่ทำการสอนเด็กจะต้องได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญก่อนกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย เป็นเด็กอนุบาลซึ่งถูกแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ครูจะต้องวางแผนทำการสอนเด็กเป็นเวลา 3 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ และครูต้องพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับการฝึกเทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการสอนเด็ก เด็กในกลุ่มทดลองมีครูผู้สอนจำนวน 19 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวนครูผู้สอนจำนวน 18 คน ใช้เวลา 8 สัปดาห์ในการทำการสอน ผลการศึกษาพบว่าเด็กในกลุ่มทดลองถูกถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดอเนกนัยมากกว่า 250 คำถาม เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมซึ่งมีเพียง 25 คำถาม ซึ่งมีผลทำให้เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีความสามารถคิดอเนกนัยมากกว่ากลุ่มควบคุม และเมื่อทำการทดสอบภายหลังถึงความรู้ในการถามคำถามอเนกนัยของครูพบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญจะมีความรู้ในการถามคำถาม และมีคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดอเนกนัยมากกว่าครูกลุ่มควบคุม ซึ่งสรุปได้ว่า รูปแบบที่ประกอบด้วยการพัฒนาความรู้ โอกาสในการประยุกต์ความรู้มาใช้และการประเมินผลของงานที่ทำมีผลไปเพิ่มจำนวนของคำถามที่ส่งเสริมการคิดอเนกนัยได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 120 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการทดลองดังนี้

- 2.1 แผนการสอนทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
- 2.2 แบบประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์

3. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 แผนการสอนทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1.1 การศึกษาขอบข่ายเนื้อหาของกิจกรรมและลำดับเนื้อหากิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

C คือ Creativity “ความคิดสร้างสรรค์”

I คือ Imagination “จินตนาการ”

S คือ Sensibility “ความรู้สึกสัมผัส”

S คือ Systematization “การจัดระบบ”

T คือ Transformation “การพัฒนารูปทรง”

รหัสกิจกรรม

Creativity = C “ความคิดสร้างสรรค์”

Imagination = I “จินตนาการ”

Sensibility = S1 “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า”

S1.1 = Visual “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการเห็น”

S1.2 = Tactile “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางกาย”

S1.3 = Audio “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการได้ยิน”

S1.4 = Amell “การรับรู้จากประสาทสัมผัสรับกลิ่น”

S1.5 = Taste “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการรับรส”

Systematization = S2 “การจัดระบบ”

Transformation = T “การพัฒนารูปทรง”

3.1.2 เลือกเนื้อหาสำหรับสร้างแผนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่

โดยพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาตามกรอบแนวคิด 12 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต

กิจกรรมที่ 2 การเขียนภาพสัมผัส (Contour Drawing) : ต้นไม้ในแจกัน

กิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

กิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม

กิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU

กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย

กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส

กิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แฉกชั้น

กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ : เสือในยุควอภาค

กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย

กิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ความสำเร็จจากความคิด

กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

3.1.3 การดำเนินการสร้างแผนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่

ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ วัสดุอุปกรณ์ ลักษณะกิจกรรม คำอธิบายกิจกรรม เวลาปฏิบัติกิจกรรม ประเมินกิจกรรม

3.1.4 นำแผนการสอนที่เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด

ซี ไอ เอส เอส ที่ ตรวจสอบเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของแผนการสอน จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปประดิษฐ์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3.1.5 นำแผนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญข้อ 3.1.4 มาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยปรับปรุงการใช้ภาษา : วัสดุอุปกรณ์ เวลาปฏิบัติกิจกรรมและเกณฑ์การประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม

3.1.6 การแสดงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ โดยการนำเอาแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ลงคะแนนเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำคะแนนที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

น้ำหนักคะแนน

ความหมาย

5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยของคำตอบที่ได้ดังต่อไปนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	เหมาะสมมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ประเด็นการตรวจสอบคุณภาพชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที ดังนี้

ความเหมาะสมของแผนการสอนตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที

ความเหมาะสมของเนื้อหาและลักษณะกิจกรรม

ความเหมาะสมของกิจกรรมและเวลาปฏิบัติกิจกรรม

ความเหมาะสมของสื่อและวัสดุอุปกรณ์

ความเหมาะสมของการประเมินกิจกรรมและข้อสังเกต

4. ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการวิจัย

โดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบแผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที และแบบเกณฑ์การประเมินผลปฏิบัติงานในแบบสอบถามแบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือกิจกรรมการสอน โดยใช้
แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

ชื่อกิจกรรม	ความเหมาะสม ของแผนการสอน ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที		ความเหมาะสม ของเนื้อหาและ ลักษณะกิจกรรม		ความเหมาะสม ของกิจกรรมและ เวลาปฏิบัติ กิจกรรม		ความเหมาะสม ของสื่อและ วัสดุอุปกรณ์		ความเหมาะสม ของเกณฑ์ การประเมิน กิจกรรม		คะแนนรวม		ความหมาย
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	
กิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพจาก จินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต	4.33	0.57	4.33	1.15	3.33	2.08	4.00	1	3.33	0.57	3.86	0.50	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 2 การเขียนภาพสัมผัส : ต้นไม้ในแจกัน	4.00	1	4.33	0.57	4.33	0.57	4.00	1	3.33	0.57	3.99	0.40	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพจาก ประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	3.66	1.52	4.00	1	3.33	2.08	3.33	0.57	3.33	0.57	3.53	0.29	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตใน กรอบสี่เหลี่ยม	4.66	0.57	3.33	2.08	3.66	1.52	3.33	2.08	3.33	0.57	3.66	0.57	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจาก เสียงเพลง : เพลง TENKU	4.33	0.57	4.00	1	3.33	2.08	4.00	1	3.33	0.57	3.79	0.44	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย	4.66	0.57	4.66	0.57	3.33	2.08	3.66	2.30	3.66	1.15	3.99	0.62	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส	4.33	0.57	4.33	0.57	4.00	1	3.66	2.30	3.66	1.15	3.99	0.33	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ็คชั่น	4.66	0.57	4.66	0.57	3.33	2.08	4.33	0.57	3.33	0.57	4.06	0.68	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ : เสื้อในยุคอวกาศ	5.00	0	5.00	0	3.33	2.08	4.33	0.57	3.33	0.57	4.19	0.83	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุ สัมผัส : วัตถุหลากหลาย	4.66	0.57	4.66	0.57	3.66	2.30	4.00	1.73	3.66	1.15	4.12	0.50	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุ เหลือใช้ : ผลสำเร็จจาก การคิด	4.66	0.57	4.33	0.57	3.33	2.08	4.33	0.57	3.33	0.57	4.16	0.57	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อย แปลงร่าง	4.66	0.57	4.33	0.57	3.33	2.08	4.33	0.57	3.33	0.57	4.16	0.57	เหมาะสมมาก

พิจารณาผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ความเหมาะสมของแผนการสอนตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่ , ความเหมาะสมของเนื้อหาและลักษณะกิจกรรม , ความเหมาะสมของกิจกรรมและเวลาปฏิบัติกิจกรรม , ความเหมาะสมของสื่อและวัสดุอุปกรณ์ และความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินกิจกรรม ได้ผลดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 2 การเขียนภาพสัมผัส (Contour – Drawing) : ต้นไม้ในแจกัน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.40 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิต มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.33 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แฉ็คชั่น มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ : เสือในยุควิกตอเรีย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ผลสำเร็จจากการคิด มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก

สรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนโดยใช้แนวคิดแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่ ว่าให้คำนึงถึงกระบวนการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปหลักสูตรศิลปศึกษา โดยจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ ซี ไอ เอส เอส ที่ เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมควรที่จะยืดหยุ่นได้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

4.1 นำแผนการสอนกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่ ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 120 คน

4.2 แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์

4.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินผลงานภาคปฏิบัติ ตามกรอบแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่ มีหลักเกณฑ์การประเมิน 4 ข้อ ดังนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. ความรู้สึกสัมผัสและการจัดระบบภาพ
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน

4.2.2 การพิจารณาคุณภาพของการปฏิบัติงานเทียบเป็นคะแนน ดังนี้

16 – 20 คะแนน ระดับคุณภาพของเกณฑ์ หมายถึง ดีมาก

11 – 15 คะแนน ระดับคุณภาพของเกณฑ์ หมายถึง ดี

6 – 10 คะแนน ระดับคุณภาพของเกณฑ์ หมายถึง พอใช้

0 - 5 คะแนน ระดับคุณภาพของเกณฑ์ หมายถึง ปรับปรุง

ตาราง 2 จัดคุณภาพของเกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติงาน

ชื่อกิจกรรม		เรื่อง					
ลำดับ ที่	รายชื่อ	ความคิด สร้างสรรค์และ จินตนาการ 5 คะแนน	ความรู้สึก สัมผัสและการ จัดระบบภาพ 5 คะแนน	การพัฒนา รูปทรงและ การใช้สี 5 คะแนน	การบูรณาการ และแนวคิดจาก การสร้างงาน 5 คะแนน	รวม 20 คะแนน	ระดับคุณภาพ
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยสะสม ภาคเรียนที่ 1 และคะแนนรวมกิจกรรมทัศนศิลป์ (วิชาศิลปะกันชีวิต)

ลำดับที่	รายชื่อ	คะแนนเฉลี่ยสะสม	คะแนนรวมกิจกรรม	ระดับคุณภาพ	
		ภาคเรียนที่ 1 (1)	ทัศนศิลป์ (2)	1	2
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					

5. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ระหว่างวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2546 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่าง สอนกิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่ มีขั้นตอนการสอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการเรียน และเสนอแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน
- ขั้นที่ 2 กำหนดกิจกรรมเรื่อง ให้นักเรียนปฏิบัติงาน
- ขั้นที่ 3 อธิบายลักษณะของกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น กระดาษ สี พร้อมทั้งกำหนดเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ประเมินผลและสังเกตการปฏิบัติงานของนักเรียนจากความรู้สึกและการรับรู้ของผู้เรียน

5.3 ระยะเวลาในการทดลอง ใช้เวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละประมาณ 45 นาที

5.4 หลังจากทดลองสอนแล้ว ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์ โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตัวเอง/ตามกำหนดการสอนดังนี้

ตาราง 4 แสดงการกำหนดการสอน

สัปดาห์	วัน	กิจกรรม	เวลา 09.15 – 10.00 น.
1	จันทร์ - ศุกร์	1	การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต
2	จันทร์ - ศุกร์	2	การเขียนภาพสัมผัส (Contour Drawing) : ต้นไม้ในแจกัน
3	จันทร์ - ศุกร์	3	การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
4	จันทร์ - ศุกร์	4	การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม
5	จันทร์ - ศุกร์	5	การเขียนภาพจากเพลง : เพลง TENKU
6	จันทร์ - ศุกร์	6	การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย
7	จันทร์ - ศุกร์	7	การเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส
8	จันทร์ - ศุกร์	8	การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ็คชั่น
9	จันทร์ - ศุกร์	9	การปั้นจากจินตนาการ : เสือยุคอวกาศ
10	จันทร์ - ศุกร์	10	การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย
11	จันทร์ - ศุกร์	11	การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ผลสำเร็จจากความคิด
12	จันทร์ - ศุกร์	12	การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

5.5 เมื่อทดลองครบ 12 สัปดาห์ ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์

5.6 นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์ โดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที มาวิเคราะห์หาค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน

2. นำผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนผลงานทัศนศิลป์

4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5. ทดสอบนัยสำคัญของความสัมพันธ์

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณจากสูตร

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนข้อมูล
$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง

3. สถิติที่ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน

ใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Hinkle, Wiersma and Jurs. 1988 : 342)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน	คะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวคิดการสอนแบบซี ไอ เอส เอส ที
Y	แทน	คะแนนเฉลี่ยสะสมภาคเรียนที่ 1

4. ทดสอบนัยสำคัญของความสัมพันธ์ (Hinkle, Wiersma and Jurs. 1988 : 342)

$$t = r \sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}}$$

t แทน ค่าการแจกแจงแบบที

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

N แทน จำนวนข้อมูลหรือจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน	คะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
Y	แทน	คะแนนเฉลี่ยสะสมภาคเรียนที่ 1
t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบที
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
A1-A12	แทน	คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)
B1-B12	แทน	คะแนนด้านความรู้สึกร่วมสัมผัสและการจัดระบบภาพ (S ₁ ,S ₂)
C1-C12	แทน	คะแนนด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)
D1-D12	แทน	คะแนนด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอเรียงลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนผลงานทัศนศิลป์

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนน

การวิเคราะห์ตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนผลงานทัศนศิลป์ทั้ง 12 กิจกรรม มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแยกเป็นรายด้าน 4 ด้าน และคะแนนรวมทุกด้าน โดยนำเสนอเป็นกลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และรวมทั้งหมด ดังแสดงในตาราง 5 – 17

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 1 เรื่องการเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A1	B1	C1	D1	
ชาย	$\bar{X}$	3.65	3.41	3.29	3.28	13.64
	S	.55	.42	.54	.46	1.78
หญิง	$\bar{X}$	3.87	3.69	3.59	3.51	14.67
	S	.48	.38	.43	.41	1.47
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.78	3.57	3.46	3.41	14.25
	S	.52	.42	.50	.45	1.67

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 5 พบว่า คะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 1 เรื่องการเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 13.64 , 14.67 และ 14.25 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

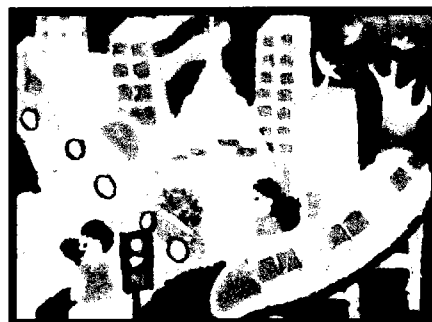
เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกร่วมและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ของนักเรียนทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ส่วนด้านอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพจากจินตนาการ และผลงานทัศนศิลป์

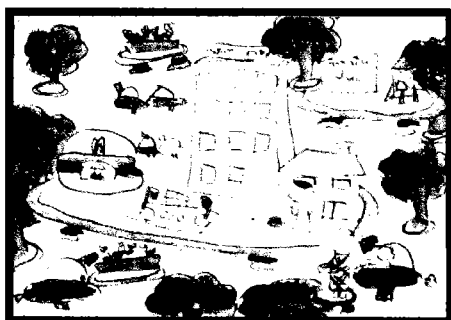
กิจกรรมที่ 1

การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ด.ญ. อรรมภา ดานะโก

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี

ด.ญ. อริสรา สุขเนตร

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้

ด.ญ. วรัญญา ระวังนาม

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 2 เรื่องการเขียนภาพสัมผัส :
ต้นไม้ในแจกัน

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A2	B2	C2	D2	
ชาย	$\bar{X}$	3.17	2.96	2.82	2.86	11.83
	S	.39	.43	.38	.36	1.35
หญิง	$\bar{X}$	3.14	2.91	2.88	2.85	11.79
	S	.51	.43	.40	.38	1.51
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.15	2.93	2.86	2.85	11.81
	S	.46	.43	.39	.37	1.44

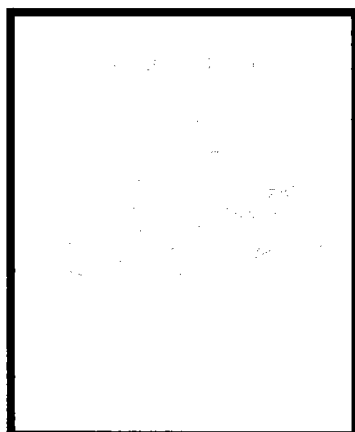
ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 6 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 2 เรื่องการเขียนภาพสัมผัส :
ต้นไม้ในแจกันของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 11.83 , 11.79 และ 11.81 คะแนน ตาม
ลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และ
จินตนาการ (C,I) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านอื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้

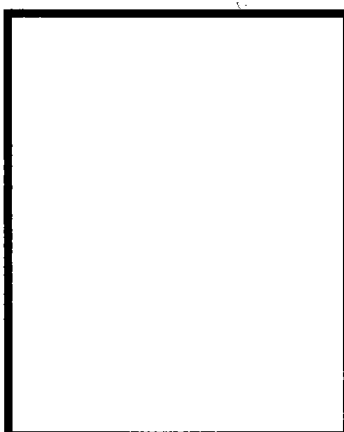
ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 2 การเขียนภาพสัมผัส และผลงานทัศนศิลป์

กิจกรรมที่ 2
การเขียนภาพสัมผัส : ต้นไม้ในแจกัน

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ญ. อรุณช เชื้อภักดี

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ช. อัศรกันต์ วรรณกลางกรณ

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ญ. วรณรดา นิรมานสกุล

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 3 เรื่องการเขียนภาพจาก
ประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

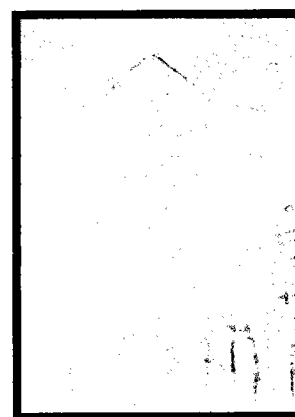
กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A3	B3	C3	D3	
ชาย	$\bar{X}$	2.90	2.80	2.90	2.79	11.40
	S	.77	.69	.64	.70	2.67
หญิง	$\bar{X}$	3.38	3.14	3.13	3.08	12.74
	S	.76	.61	.69	.63	2.51
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.18	3.00	3.03	2.96	12.18
	S	.80	.66	.68	.67	2.65

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 7 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 3 เรื่องการเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 11.40 , 12.74 และ 12.18 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่าคะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกร่วมและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง และผลงานทัศนศิลป์

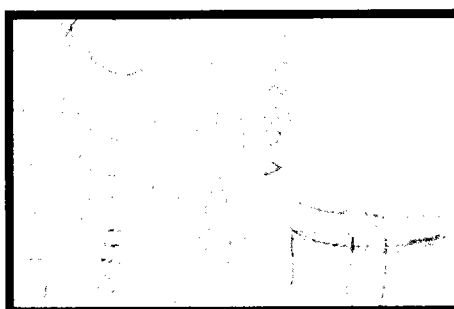
กิจกรรมที่ 3
การเขียนภาพจาก
ประสบการณ์ตรง :
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ช. พจน์ ลัดดาพันธ์

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. มณสิวี ปัญญาธีรารักษ์

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. พฤต พันธุ์พฤทธิ์

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 4 เรื่องการออกแบบสองมิติ :
รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A4	B4	C4	D4	
ชาย	$\bar{X}$	2.60	2.52	2.66	2.56	10.36
	S	.83	.60	.59	.65	2.47
หญิง	$\bar{X}$	3.02	2.95	2.99	2.87	11.84
	S	.74	.63	.58	.59	2.30
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	2.84	2.77	2.85	2.74	11.22
	S	.65	.65	.61	.63	2.47

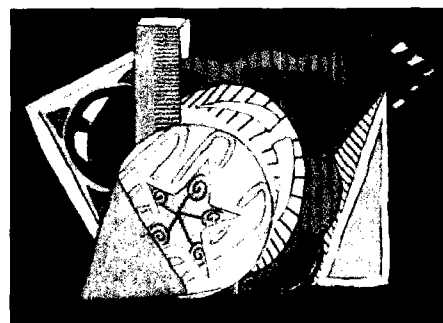
ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 8 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 4 เรื่องการออกแบบสองมิติ :
รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 10.36 , 11.84 และ
11.22 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งชายอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หญิงอยู่ในเกณฑ์ดี

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนแต่ละด้านของนักเรียนทั้งหมดมี
ค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ทั้งหมด

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ และผลงานทัศนศิลป์

กิจกรรมที่ 4
การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ช. นำพร จักรใจ

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. ปิยนถ ปิยสาริต

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. ภูริพัฒน์ แสงหิรัญ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 5 เรื่องการเขียนภาพจากเสียง
เพลง : เพลง TENKU

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A5	B5	C5	D5	
ชาย	$\bar{X}$	3.07	2.94	2.99	2.78	11.79
	S	.69	.58	.58	.51	2.14
หญิง	$\bar{X}$	3.42	3.20	3.33	3.14	13.10
	S	.79	.64	.62	.67	2.49
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.27	3.09	3.19	2.99	12.56
	S	.77	.63	.62	.63	2.43

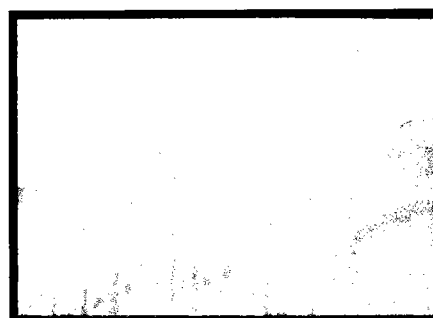
ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 9 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 5 เรื่องการเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 11.79 , 13.10 และ 12.56 คะแนนตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกร่วมผัสด้านการฟัง และการจัดระบบภาพ (S1.3,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) ของนักเรียนทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้

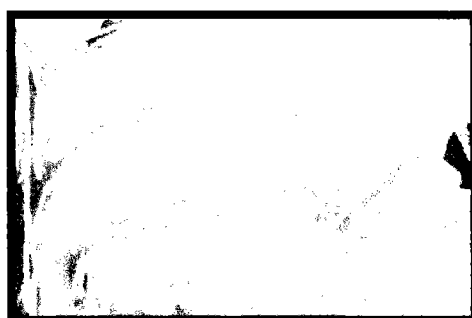
ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจากเสียงเพลง และผลงานทัศนศิลป์

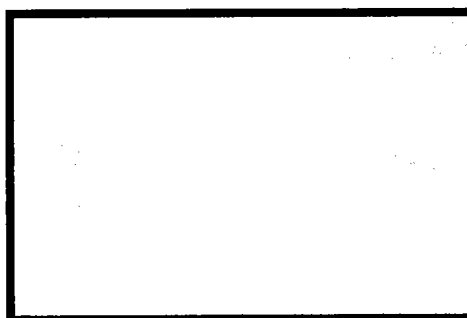
กิจกรรมที่ 5
การเขียนภาพจากเสียง : เพลง TENKU

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ญ. ลลิตา คุณประเสริฐ

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. วสุพร หาญนาชีวิน

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ญ. พิลินี วงศ์อริยจิต

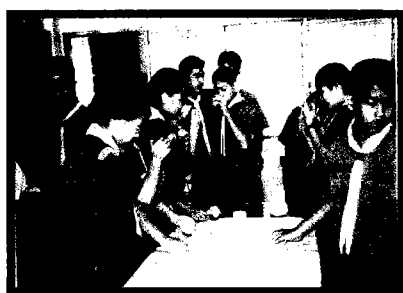
ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 6 เรื่องการเขียนภาพ
จากกลืน : สมุนไพรไทย

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A6	B6	C6	D6	
ชาย	$\bar{X}$	2.76	2.61	2.78	2.67	10.84
	S	.68	.62	.78	.65	2.59
หญิง	$\bar{X}$	3.19	3.00	3.33	3.08	12.62
	S	.71	.58	.77	.57	2.43
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.01	2.84	3.10	2.91	11.88
	S	.73	.63	.81	.64	3.64

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 10 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 6 เรื่องการเขียนภาพจากกลืน : สมุนไพรไทย ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 10.84 , 12.62 และ 11.88 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งชายอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หญิงอยู่ในเกณฑ์ดี

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) ของนักเรียนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านความรู้สึกสัมผัสและการจัดระบบภาพ (S1.3,S2) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้

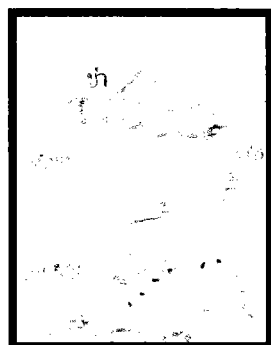
ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลืน และผลงานทัศนศิลป์

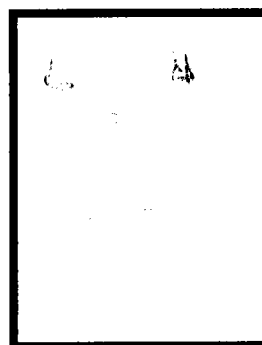
กิจกรรมที่ 6
การเขียนภาพจากกลืน : สมุนไพรไทย

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ญ. ภูพนา แก่นจันทร์

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ช. รังสฤษฏ์ วิจิตรไกรสร

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. สรวิชัย หงรัตน์การ

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 7 เรื่องการเขียนภาพจากรส :
ปิดตาชิมรส

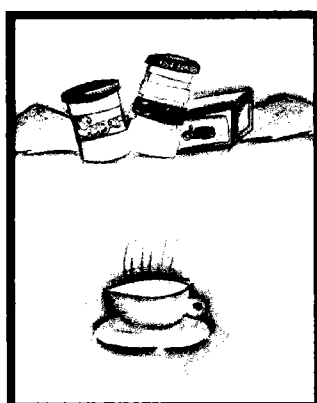
กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A7	B7	C7	D7	
ชาย	$\bar{X}$	2.97	2.70	2.64	2.59	10.92
	S	.67	.63	.74	.59	2.50
หญิง	$\bar{X}$	3.53	3.26	3.21	3.01	13.02
	S	.54	.59	.62	.60	2.21
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.30	3.03	2.97	2.83	12.14
	S	.66	.66	.72	.63	2.55

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 11 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 7 เรื่องการเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 10.92 , 13.02 และ 12.14 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งชายอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หญิงอยู่ในเกณฑ์ดี

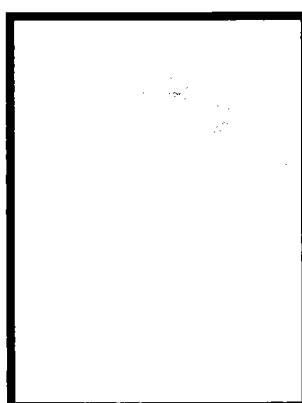
เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกล้มผัสและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ของนักเรียนทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส และผลงานทัศนศิลป์

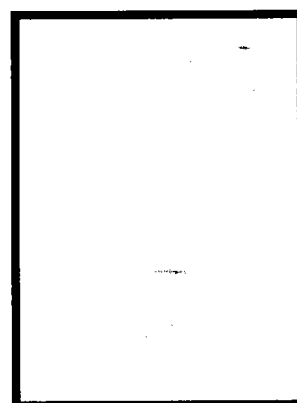
กิจกรรมที่ 7
การเขียนภาพจากรส :
ปิดตาชิมรส

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ช. อติราช เจริญจิต

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. ภูพนา แก่นจันทร์

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ญ. ศิรประภา วรอาภรณ์

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 8 เรื่องการสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ็คชั่น

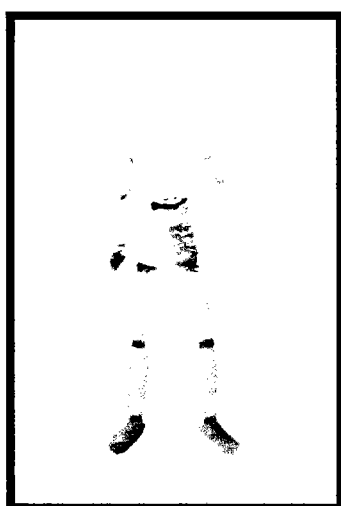
กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A8	B8	C8	D8	
ชาย	$\bar{X}$	2.64	2.64	2.58	2.42	10.29
	S	.78	.61	.66	.73	2.61
หญิง	$\bar{X}$	3.03	3.03	3.03	2.85	11.95
	S	.85	.78	.83	.80	3.13
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	2.86	2.87	2.84	2.67	11.26
	S	.84	.74	.79	.80	3.02

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 12 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 8 เรื่องการสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ็คชั่น ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 10.29 , 11.95 และ 11.26 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งชายอยู่ในเกณฑ์พอใช้ หญิงอยู่ในเกณฑ์ดี

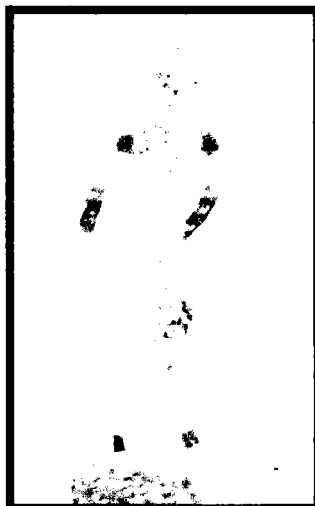
เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนแต่ละด้านของนักเรียนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ทั้งหมด

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง และผลงานทัศนศิลป์

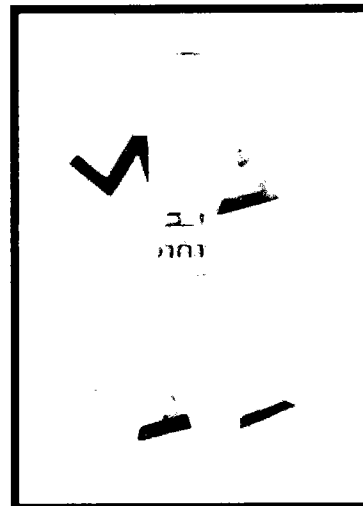
กิจกรรมที่ 8
การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ็คชั่น

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ม. ลลิตา คณประเสริฐ

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ม. อภิณมา ชีวพิริยะกุล

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. กริพัฒน์ แสงหิรัญ

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 9 เรื่องการปั้นจากจินตนาการ : เลื้อนในยุควอกาศ

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A9	B9	C9	D9	
ชาย	$\bar{X}$	3.52	3.29	3.22	3.17	13.20
	S	.80	.70	.63	.86	2.68
หญิง	$\bar{X}$	3.37	3.13	3.31	3.01	12.82
	S	.75	.78	.78	.99	3.03
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.43	3.19	3.27	3.07	12.98
	S	.77	.75	.72	.94	2.88

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 13 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 9 เรื่องการปั้นจากจินตนาการ : เลื้อนในยุควอกาศ ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 13.20 , 12.82 และ 12.98 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนแต่ละด้านของนักเรียนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ และผลงานทัศนศิลป์

กิจกรรมที่ 9

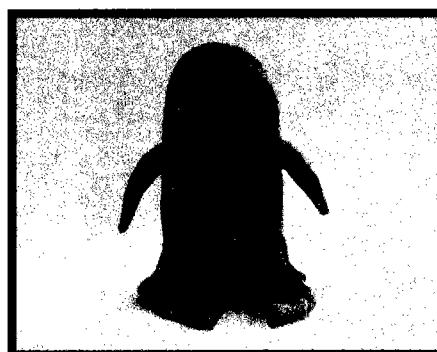
การปั้นจากจินตนาการ : การปั้นเลื้อนในยุควอกาศ

ภาพที่ 1
ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ญ. อลิสรดา สุขเนตร

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. อัครกานต์ กรรณาลงกรณ์

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. สุธีนนท์ ศิริวัฒน์

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 10 เรื่องการเขียนภาพจาก
วัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A10	B10	C10	D10	
ชาย	$\bar{X}$	3.24	3.06	3.15	2.88	12.33
	S	.62	.66	.71	.67	2.56
หญิง	$\bar{X}$	3.46	3.18	3.26	2.99	12.91
	S	.50	.50	.51	.61	1.92
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	-3.37	3.13	3.22	2.94	12.67
	S	.56	.57	.60	.64	2.21

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 14 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 10 เรื่องการเขียนภาพจาก
วัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 12.33 , 12.91 และ 12.67
คะแนน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และ
จินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกร่วมสัมผัสทางกายและการจัดระบบภาพ (S1.2,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและ
การใช้สี (T) ของนักเรียนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน
มีค่าเฉลี่ยพอใช้

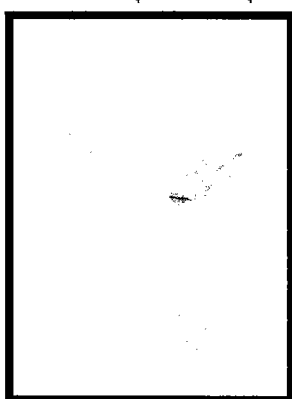
ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส และผลงานทัศนศิลป์

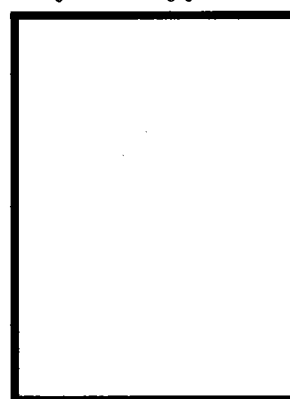
กิจกรรมที่ 10
การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ญ. มณสิวี ปัญญาธีรารักษ์

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. ภูพนา แก่นจันทร์

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. ศักติกร วัฒนกุล

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 11 เรื่องการสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ความสำเร็จจากความคิด

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A11	B11	C11	D11	
ชาย	$\bar{X}$	2.99	2.99	3.11	3.04	12.14
	S	.61	.58	.73	.58	2.38
หญิง	$\bar{X}$	3.31	3.27	3.38	3.33	13.30
	S	.60	.57	.61	.58	2.20
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.18	3.15	3.27	3.20	12.82
	S	.62	.59	.67	.80	2.34

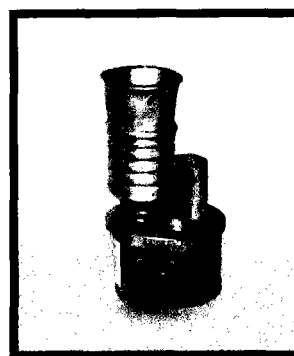
ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 15 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 11 เรื่องการสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ความสำเร็จจากความคิด ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 12.14 , 13.30 และ 12.82 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนแต่ละด้านของนักเรียนทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี

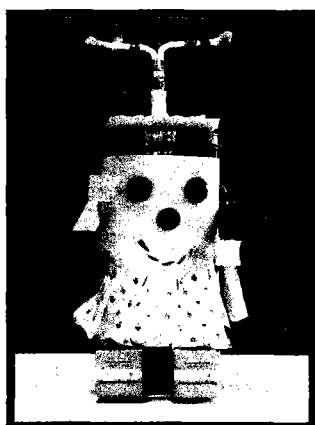
ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ และผลงานทัศนศิลป์

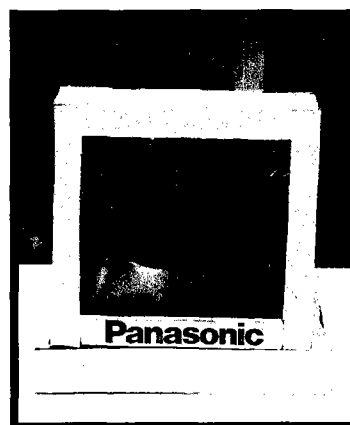
กิจกรรมที่ 11
การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ความสำเร็จจากการคิด

ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
ด.ญ. ศีตลา รัตนมาลัย

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี
ด.ญ. มลธิดา ทรงเจริญ

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้
ด.ช. พรพงษ์ แสงฉายา

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์ กิจกรรมที่ 12 เรื่องการออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A12	B12	C12	D12	
ชาย	$\bar{X}$	2.99	2.87	2.66	2.96	11.48
	S	.81	.78	.64	.74	2.82
หญิง	$\bar{X}$	3.29	2.98	3.03	3.07	12.38
	S	.87	.77	.84		3.07
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	3.16	2.93	2.87	3.02	12.01
	S	.85	.77	.78	.74	2.99

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 16 พบว่าคะแนนทัศนศิลป์ในกิจกรรมที่ 12 เรื่องการออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ย 11.48 , 12.38 และ 12.01 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

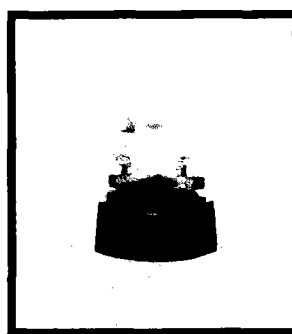
เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านการบูรณาการแนวคิดจากการสร้างงานของนักเรียนทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านความรู้สึสัมผัสและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ภาพการปฏิบัติกิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง และผลงานทัศนศิลป์

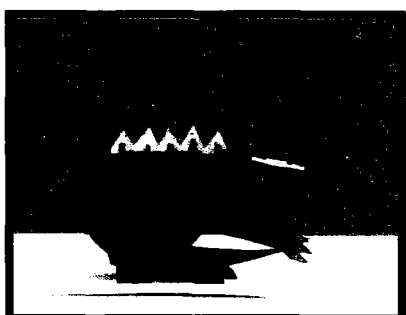
กิจกรรมที่ 12

การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

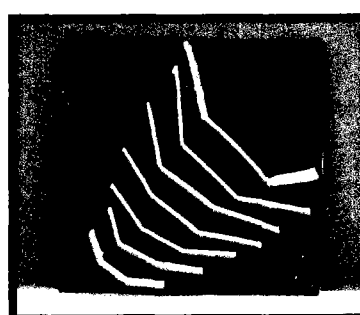
ภาพที่ 1 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ด.ญ. ภาวิดา ตั้งศรีพงษ์กุล

ภาพที่ 2 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์ดี

ด.ญ. มินนา บุญวิทย์

ภาพที่ 3 ภาพที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้

ด.ช. อธิธิ แยมศรี

การวิเคราะห์ตามตารางที่ 17 ผู้วิจัยได้นำคะแนนผลงานทัศนศิลป์ทั้ง 12 กิจกรรม มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แยกเป็นรายด้าน 4 ด้าน และคะแนนรวมทุกด้าน โดยนำเสนอเป็นกลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และรวมทั้งหมด ดังแสดงในตาราง

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนศิลป์รวมทั้ง 12 กิจกรรม

กลุ่ม		คะแนนรายด้าน				คะแนนรวม
		A	B	C	D	
ชาย	$\bar{X}$	10.97	10.91	10.84	10.82	11.68
	S	1.48	1.48	1.50	1.51	1.59
หญิง	$\bar{X}$	12.00	11.93	11.87	11.83	12.76
	S	1.17	1.19	1.21	1.24	1.28
รวมทั้งหมด	$\bar{X}$	11.57	11.50	11.44	11.41	12.31
	S	1.40	1.40	1.43	1.44	1.51

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 17 ซึ่งเป็นคะแนนทัศนศิลป์โดยรวม ของนักเรียนชาย หญิง และรวมทั้งหมดมีค่าเฉลี่ย 11.68 , 12.76 และ 12.31 คะแนนตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคะแนนแยกตามเกณฑ์ประเมินผลพบว่า กลุ่มนักเรียนชายมีคะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ทั้งหมด กลุ่มนักเรียนหญิงมีคะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี

ตอนที่ 2 การหาความสัมพันธ์ของคะแนนทัศนศิลป์กับคะแนนเฉลี่ยสะสม

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนทัศนศิลป์แต่ละด้าน 4 ด้าน และคะแนนรวมมาหาความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 18

ตาราง 18 การหาความสัมพันธ์ของคะแนนทัศนศิลป์กับคะแนนเฉลี่ยสะสม

	A	B	C	D	GPA
A	-	.999**	.996*	.992**	.502**
B		-	.999**	.997**	.499**
C			-	.999**	.498**
D				-	.499**
รวม					.505**

** นัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 18 พบว่า คะแนนเฉลี่ยสะสมภาคเรียนที่ 1 มีสหสัมพันธ์กับคะแนนทัศนศิลป์ด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน และคะแนนทัศนศิลป์รวมทุกด้านเท่ากับ .502 , .499 , .498 , .499 และ .505 ตามลำดับ และทุกค่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

เมื่อพิจารณาคะแนนทัศนศิลป์ในแต่ละด้านพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกลึกซึ้งและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงานมีสหสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกคู่ และต่างก็มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีระดับขั้นของการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที กับคะแนนเฉลี่ยสะสม

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที กับคะแนนเฉลี่ยสะสม หลังการทดลองมีความสัมพันธ์กัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 120 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการสอนการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที โดยผู้วิจัยได้สร้างแผนการสอนขึ้น และนำแผนการสอนนี้เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่
รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย
อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า
2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที รวม 12 กิจกรรม คือ

- กิจกรรมที่ 1 เรื่องการเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต
- กิจกรรมที่ 2 เรื่องการเขียนภาพสัมผัส (Contour Drawing) : ต้นไม้ในแจกัน
- กิจกรรมที่ 3 เรื่องการเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
- กิจกรรมที่ 4 เรื่องการออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม
- กิจกรรมที่ 5 เรื่องการเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU
- กิจกรรมที่ 6 เรื่องการเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย
- กิจกรรมที่ 7 เรื่องการเขียนภาพจากรส : ปิตาชิโมรส
- กิจกรรมที่ 8 เรื่องการสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอดซัน

- กิจกรรมที่ 9 เรื่องการปั้นจากจินตนาการ : เสือในยุคอวกาศ
 กิจกรรมที่ 10 เรื่องการเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย
 กิจกรรมที่ 11 เรื่องการสร้างสรรค์วัตถุเหลือใช้ : ผลสำเร็จจากการคิด
 กิจกรรมที่ 12 เรื่องการออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยสะสม และคะแนนทัศนศิลป์
2. สถิติใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองดังนี้

1. นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพ และนำมาปรับปรุงตาม

ข้อเสนอแนะ

2. ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยทำการสอนด้วยตนเอง ใช้เวลาประมาณ 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละประมาณ 45 นาที

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้เรียนทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที พบว่าคะแนนเฉลี่ยสะสม ภาคเรียนที่ 1 มีสหสัมพันธ์กับคะแนนทัศนศิลป์ด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกสัมผัสและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน และคะแนนทัศนศิลป์รวมทุกด้านเท่ากับ .502 , .499 , .498 , .499 และ .505 ตามลำดับ และทุกค่ามีความ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

2. เมื่อพิจารณาคะแนนทัศนศิลป์แต่ละด้านพบว่า คะแนนด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกสัมผัสและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T) ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน มีสหสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกคู่ และต่างก็มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที (CISST) โดยผู้เรียนกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อนำคะแนนผลงานทัศนศิลป์ทั้ง 12 กิจกรรมมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาตามองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ 4 ด้านของแต่ละกิจกรรม ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I) ด้านความรู้สึกสัมผัสและการจัดระบบภาพ (S1,S2) ด้านการพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)

ด้านการบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงานได้เทียบเคียงค่าคะแนนเฉลี่ยรวมในแต่ละด้านทั้ง 12 กิจกรรม ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งหมด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่ ที่มีกรอบแนวคิดที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ (C) จินตนาการ (I) ความรู้สึกสัมผัส (S1) การจัดระบบ (S2) และการพัฒนารูปทรง (T) จึงส่งผลให้เกิดเสรีภาพทางความคิด ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานให้มีรูปแบบเฉพาะตัว สร้างความสนใจต่อผู้ชมผลงานเป็นอย่างดี ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทัศนศิลป์ที่เกิดจากกิจกรรมตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่ ของผู้เรียนดีขึ้น และสอดคล้องกับคำกล่าวของ เมสัน (Mason : 1960) ที่ได้กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องของความสามารถในการเชื่อมโยง คนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่มีอยู่แล้วตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไปให้สัมพันธ์กัน โดยที่ความสัมพันธ์เช่นนั้นไม่เคยมีมาก่อน และสามารถมองเห็นความสัมพันธ์นั้นได้

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนผลงานทัศนศิลป์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนชายและหญิง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ และต่างก็มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 ในลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (2543 : 81) ที่พบว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์เพื่อตรวจความคิดสร้างสรรค์ (C) และความรู้สึกสัมผัส (Sensibility) การจัดระบบภาพ (Systemtization) และการพัฒนารูปทรง (Transformation) มีผลการเรียนสูงมาก ศักยภาพในการสร้างสรรค์กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ร่วมสมัยและทัศนศิลป์สมัยใหม่ (Modern art) และศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post - Modern art) ศักยภาพในการสร้างสรรค์กิจกรรมระดับคุณภาพดีเยี่ยมตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่ มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการเรียนระดับสูงมาก หรือความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความรู้สึกสัมผัส การจัดระบบภาพและการพัฒนารูปทรงจากกิจกรรมศิลปะสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศักยภาพในการเรียนอาจเป็นแรงผลักดันในการสร้างสรรค์ศิลปะ หรือการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นแรงผลักดันในการเรียนหรือปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2545 : 84) ที่พบว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนการวาดภาพจากกิจกรรมตามแนวคิดหลัก CISST ด้วยวิธีสอนเพื่อสร้างความคิดรวบยอด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนการวาดภาพจากกิจกรรมตามแนวคิดหลัก CISST ด้วยวิธีสอนแบบบรรยายประกอบสื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามองค์ประกอบย่อยด้านต่าง ๆ ของแต่ละกิจกรรม ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ (C) ด้านจินตนาการ (I) ด้านการถ่ายโยงการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (S1.1 , S1.2 , S1.3 , S1.4 , S1.5) ด้านการจัดระบบภาพ (S2) และด้านการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปทรง (T)

จากผลการวิจัยนี้ จะสังเกตเห็นว่าการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่ เป็นวิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการเป็นอันดับแรกด้านความรู้สึกสัมผัสการจัดระบบภาพ การพัฒนารูปทรง และการบูรณาการแนวคิดจากการสร้างงานเป็นส่วนประกอบของผู้เรียนที่จะต้องรู้จักสังเกต วิเคราะห์ และสังเคราะห์ จนสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีกระบวนการจากกระบวนการเรียนรู้ศิลปศึกษาแบบเดิม เพื่อก้าวไปสู่การปฏิรูปศิลปศึกษาไปสู่ทุศิลปศึกษาที่มีการบูรณาการแนวคิดและการสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา อันเป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิดและจินตนาการเพื่อสะท้อนสุนทรีย์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ส่งผลต่อการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านแนวคิด หลักการ จุดหมาย ตลอดจนมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชา 8 กลุ่มวิชา กลุ่มวิชาศิลปะนั้นถือเป็นกลุ่มวิชา 1 ใน 8 ที่จะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการปฏิรูปการศึกษาที่มีมาตรฐาน สาระกระบวนการเรียนรู้ทัศนศิลป์หลาย ๆ ด้าน คือ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ เห็นคุณค่าต่องานทัศนศิลป์ สามารถถ่ายทอดความรู้สึกและเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากลมากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที มีความกระตือรือร้นและสนุกสนานในการปฏิบัติกิจกรรม
2. นักเรียนไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า นักเรียนจะมีปัญหาและข้อสงสัยซักถาม เพื่อให้เข้าใจในการปฏิบัติกิจกรรม
3. นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดและปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรมได้เร็วขึ้น และทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทัศนศิลป์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมวิชาอื่น โดยเลือกเนื้อหา กิจกรรม และเกณฑ์การประเมินผลแต่ละด้าน เช่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ (C) โดยทำการวิจัยเฉพาะเจาะลึกในแต่ละด้านว่าส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงไร
2. ควรมีการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทัศนศิลป์กับคะแนนเฉลี่ยสะสมวิชาหลัก 5 วิชา คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ มากน้อยเพียงไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2534). คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2538). คู่มือสำหรับใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 101 – ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 1 - 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2544) . หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 . กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ก่าจร สุนพงษ์ศรี. (2522). "ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับประติมากรรม" ในศิลปะ 2522. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์
การพิมพ์.
- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. (2535). เอกสารประกอบคำบรรยายจิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ :
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กาญจน์ ภาคสุวรรณ. (2535). ผลของการสอนแบบทักษะกระบวนการสำหรับวิชาศิลปะกับชีวิต
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนมัธยม
ศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2545). พหุศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- จิรพันธ์ สมประสงศ์. (2541). ศิลปะกับชีวิต 5 – 6. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดหลัก CISST
ของนิสิตระดับอุดมศึกษาระหว่างวิธีสอนเพื่อสร้างความคิดรวบยอดกับวิธีสอนแบบบรรยาย
ประกอบสื่อ. (งานวิจัยสาขาวิชาศิลปศึกษา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- จิตรชอุดา เขียรปรีชา. พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่มี
เสียงดนตรีประกอบ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2537. อัดสำเนา.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2523). เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ต่อต้าน ธาภิเกษ. (2538 : บทคัดย่อ). สภาพและปัญหาของการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต ตามหลักสูตรมัธยม
ศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 1. ปรินญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวิดา ชื่นเชย. (2543) . "ศิลปศึกษากับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กในบริบทเก่าและบริบทใหม่", ในแนวโน้ม
ศิลปศึกษาร่วมสมัย. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- น.ณ ปากน้ำ. (2522). พจนานุกรมศิลปะ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ผดุง พรหมมูล. (2531). เทคนิคและวิธีการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา, เอกสารศิลปศึกษา "ฟิลลิ่ง" 12.
(มกราคม – กุมภาพันธ์ 2531). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กระดาดสา.
- พรพรรณ เลหาศิรินาถ. (2522). ศิลปนิยม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2543). "ลัทธิสมัยใหม่," ในศิลปะและพื้นที่. หน้า 14 – 17. กรุงเทพฯ :
สันติศิริการพิมพ์.

- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. "พัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยต่าง ๆ," ในเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา ศิลปะ 408 (หลักสูตรและการสอนศิลปศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- . (2531). เอกสารประกอบการสอนทฤษฎีความรู้และศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปะและ วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2538). "ข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ จากศิลปศึกษา," ในสูจิบัตรนิทรรศการศิลปะโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.
- . (2543). แนวโน้มศิลปะศึกษาร่วมสมัย. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑา ไร่ทิม. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสี โดยใช้กิจกรรมที่ฝึก ประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของเบอร์นาร์ดแมคคาร์ซี 4 แมท. ปรินซ์นิพนธ์ กต.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ตันศิริ . (2542) . หนังสือคำอธิบาย พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 . กรุงเทพฯ : ศูนย์สารสนเทศ สป. ศธ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2529). ศิลปะเด็ก : สภาพปัจจุบันและอนาคต, ในสรุปรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- . (2535). เอกสารประกอบการสอนเรื่อง กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- . (2535). เอกสารประกอบการสอนเรื่อง กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2542). ศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟ แอนด์ลินเพรส จำกัด.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. (2542). ความเข้าใจในศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชา 21 201 พฤติกรรมวัยเด็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2536). ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- . (2534). ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- . (2532). ทศนศิลปศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : แสงศิลปการพิมพ์.
- . (2542). "ศิลปะหลังสมัยใหม่," ในศิลปะจินตทัศน์. หน้า 35 – 36. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ. (2543). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ สามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วราวุธ นวลจันทร์. (2539). ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิด สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินซ์นิพนธ์ กต.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- ศักดิ์ชัย เกียรติจินาจันทร์. (2530). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสมองเบื้องต้นด้านมิติสัมพันธ์ ด้านเหตุผลเชิงนามธรรม กับความถนัดทางศิลปะของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 3 สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลป์ พีระศรี. (2527). ศิลปสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สงวน รอดบุญ. (2518). ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศึกษา.
- สุธีรา พรมสุวรรณ. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพสมองของภาษาแบบการแปลงรูปตามทฤษฎี โครงสร้างทางสมองของกิลฟอร์ดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สดใส ชนะกุล. (2538). ผลของการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี. จัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาพฤตินิสัยศึกษาสำหรับ สังคมไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สุชาติ เถาทอง. (2536). หลักการทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : นานาอักษรการพิมพ์.
- อารี รังสินนท์. (2532). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- อารี สันตหวิ. (2535). พหุปัญญาและการเรียนแบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ : สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2520). “แนวทางการเรียนการสอนจิตกรรม” ในสุนทรียภาพ. กรุงเทพฯ : เจริญธรรม.
- . (2528). ศิลปนิยม. กรุงเทพฯ : กระดาษสา.
- อุบล ตูจินดา. (2532). หลักและวิธีสอนศิลปะ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- Arnold, P.J. (1988). *Education Movement and the Curriculum*. Basinstoke : Taylor & Francis (Printers) Ltd.
- Buchwitz, W. (1981, Summer) “Creativity in the School Environment,” Delta Kappa Gamma Bulletin.
- Canaday, J. (1980). *What is Art*. London : Hutchinson.
- Cliatt, M.J.P., Shaw, J.M. and Sherwood, J.M. (1980). “Effects of Training on Divergent Thinking Abilities of Kindergarten”. Child Development.
- Day, B. (1988). *Early Childhood Education : Creative Learning Activities*. 3rd ed. New York. Macmillan Publishing Company.
- Davis, G.A. (1983). *Creativity is Forever*. Iowa : Kendall/Hunt Publishing Co.
- . (1994). *Education of The Gifted and Tatented*. 3rd ed. Boston : Adivision of Simon & Schuster.
- Gardner, H. (1970) “ *Art Through the Ages*. New York : Harcourt, Brace and Company.

- Hinkle, Wiersma and Jurs. (1988). *Applied Statistics for The Behavioral Sciences*. 2nd ed. Houghton Mifflin Company Boston.
- Hurwitz, A., and Madeja, S.S. (1977). *The Joyous Vision : A Source Book for Elementary Art Appreciation*. New Jersey : Plentice Hall.
- Janson, H.W. (1974). *History of Art*. New York : Harry N. Abrams.
- Jellen, G. and Urban, K. (1986). *The Creative Child and Adult Quarterly*. XI(3) : 137 – 152 ; Autumn.
- Johnson, C. (1983 ; March) "Problem – Solving : Your Key to Creative Thinking." *Media and Methods*. 19 : 12 – 14.
- Lloyd, C. & Thomson, R. (1986). *Impressionist Drawings*. Oxford : Phaidon Press and the Art Council.
- Mayesky, M., Neuman, D. and Wloodkowski, R.J. (1985). *Creative Activities for Young Children*. U.S.A. : Pelmar.
- Olson, R.W. (1980). *The Art of Creative Thinking : A Practical Guide*. New York : A Division of Harper & Row.
- Rogers, C.R. (1985). "What does the experts say about creativeness" In Donald Herberholz and Kay Alexander," *Developing Artistic and Perceptual. Awareness : Art*.
- Shaw, M.J. and Cliatt, M.P. (1986). "A model for training teacher to encourage divergent thinking in young children," *Journal of Creative Behavior*.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	เอกสารดำเนินการวิจัย
ภาคผนวก ข	เครื่องมือสำหรับการวิจัย
ภาคผนวก ค	การประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
ภาคผนวก ง	เกณฑ์ประเมินผลงานทัศนศิลป์
ภาคผนวก จ	คะแนนทัศนศิลป์และคะแนนเฉลี่ยสะสมภาคเรียนที่ 1/2545
ภาคผนวก ฉ	การวิเคราะห์ข้อมูล
ภาคผนวก ช	ภาพผลงานทัศนศิลป์โดยใช้แนวคิดการสอนแบบซี ไอ เอส เอส ที่

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก
เอกสารการดำเนินการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ทม 1012/๑๕๔๖

วันที่ ๙ ธันวาคม 2545

84

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ จี ไอ เอส เอส ที” โดยมี รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการสอนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ จี ไอ เอส เอส ที วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแบบประเมินความคิดเห็น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการสอน และแบบประเมิน ให้ นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภกรม์ หะวานนท์)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ทม 1012/ ๔๔๔๔

บัณฑิตวิทยาลัย

85

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๕ ธันวาคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย ผลงานทัศนศิลป์

เนื่องด้วย นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที” โดยมี รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เข็นสบาย และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญนนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์นารีพรรณ น้อยเอนก เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลงานทัศนศิลป์

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบผลงานทัศนศิลป์ ให้ นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

โทรสาร. 02-258-4119

ที่ ทม 1012/ ๑๘๔๕

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๔๕ ธันวาคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะปิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ผลงานทัศนศิลป์

เนื่องด้วย นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที” โดยมี รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย และ รองศาสตราจารย์บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์สุวิมล วุฒิเสน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจผลงานทัศนศิลป์

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจผลงานทัศนศิลป์ ให้ นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ภรณ์ หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

โทรสาร. 02-258-4119

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข
เครื่องมือสำหรับการวิจัย

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมสร้างสรรค์ 12 กิจกรรมดังนี้

1. การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต
2. การเขียนภาพสัมผัส : ต้นไม้ในแจกัน
3. การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
4. การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม
5. การเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU
6. การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย
7. การเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส
8. การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แฉ็คชั่น
9. การปั้นจากจินตนาการ : เสือในยุคอวกาศ
10. การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย
11. การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ผลสำเร็จจากการคิด
12. การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

แผนการสอนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที หรือ CISST มีแนวคิดหลักดังนี้

ความหมายและรหัสกิจกรรม

- C = CREATIVITY “ความคิดสร้างสรรค์”
 I = IMAGINATION “จินตนาการ”
 S1 = SENSIBILITY “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5”
 S1.1 = VISUAL “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการเห็น”
 S1.2 = TACTILE “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางกาย (ผิวสัมผัส)”
 S1.3 = AUDIO “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการได้ยิน”
 S1.4 = ARMELL “การรับรู้จากประสาทสัมผัสรับกลิ่น”
 S1.5 = TASTE “การรับรู้จากประสาทสัมผัสทางการรับรส”
 S2 = SYSTEMATIZATION “การจัดระบบ”
 T = TRANSFORMATION “การพัฒนารูปทรง”

กิจกรรมตามแนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที มีดังนี้

1. การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต
2. การเขียนภาพสัมผัส : ต้นไม้ในแจกัน
3. การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
4. การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม
5. การเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU
6. การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย
7. การเขียนภาพจากกรส : ปิดตามชิมรส
8. การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ็คชั่น
9. การปั้นจากจินตนาการ : เสือในยุควงศ์
10. การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย
11. การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ผลสำเร็จจากการคิด
12. การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

แผนการสอนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การเขียนภาพจากจินตนาการ มุ่งเน้นการแสดงออกตามจินตนาการและความคิดของแต่ละคน เป็นภาพผลงานที่ต่างไปจากความเป็นจริง แสดงภาพที่สะท้อนความคิดบนพื้นฐานของประสบการณ์ และพื้นฐานความคิดในปัจจุบัน จินตนาการอาจเป็นจริงได้หรือเป็นจริงได้บางส่วนก็ตาม อย่างน้อย จินตนาการก็บอกถึงประสบการณ์และศักยภาพของความคิดด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักการจัดระบบภาพได้
3. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็นได้
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการพัฒนารูปทรงได้
5. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 8" x 12"

สีพาสเทล สีไม้ สีโปสเตอร์

ฟู่กัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายฟู่กัน

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพจากจินตนาการ กรุงเทพฯ ในอนาคต ระบายด้วยสีพาสเทล โดยเน้นจินตนาการ จากความคิดของนักเรียนเกี่ยวกับเมืองหลวงของประเทศไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้วิถีชีวิต ความคิด ค่านิยมของสังคมเปลี่ยนแปลง และปฏิบัติงานศิลปะโดยไม่ต้องไปเขียนในสถานที่จริง

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนเขียนภาพจากจินตนาการในหัวข้อ “กรุงเทพฯ ในอนาคต” ลงบนกระดาษวาดเขียน พร้อมทั้งระบายด้วยสีพาสเทล สีไม้ หรือสีโปสเตอร์

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 2 การเขียนภาพสัมผัส (Contour Drawing) : ดันไม้ในแจกัน
เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

โดยปกติการวาดภาพ Drawing จะวาดภาพโดยการมองไปที่วัตถุหรือรูปทรงเบื้องหน้าและภาพที่ปรากฏ และมักมุ่งเน้นความเหมือนเป็นประการสำคัญ ซึ่งในการเขียนภาพเช่นนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับการฝึกฝนกันมาจากรากอดีต การวาดภาพดังกล่าวอาจขาดการสังเกตในรายละเอียด และขาดความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนสายตากับการลากเส้นกิจกรรมการเขียนภาพสัมผัส (Contour Drawing) มุ่งเน้นการใช้สมาธิที่จะใช้สายตาสัมผัสไปบนวัตถุหรือรูปทรงเบื้องหน้าทั้งรูปร่าง รูปทรง สังเกต และเคลื่อนสายตาไปช้า ๆ กำหนดให้มือลากเส้นอย่างช้า ๆ เช่นกันตามการเคลื่อนของสายตา โดยไม่ต้องกังวลถึงความเหมือนเป็นหลัก การเขียนภาพจะไม่มองมือหรือภาพบนกระดาษ จนกว่าจะเขียนภาพเสร็จสิ้นลง ภาพที่ปรากฏจะเป็นภาพเส้นที่แสดงความนุ่มนวลตามการสัมผัส หรือตามการเคลื่อนของสายตาดบนวัตถุหรือรูปทรงที่ต้องการวาด

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น
- เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 8" x 12"
 ดินสอสี สีพาสเทล ดินสอ EE
 ถ้วยชยะสีดำ ขนาดกลาง

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพสัมผัสเป็นกิจกรรมจากการเขียนภาพด้วยดินสอสี เป็นภาพเส้น โดยให้วาดภาพหุ่นนิ่ง : ดันไม้ในแจกัน การวาดภาพไม่ให้มองที่มือหรือภาพที่เกิดขึ้นบนกระดาษ โดยให้นักเรียนใส่กระดาษวาดเขียนลงในถ้วยชยะสีดำขนาดกลางไม่ให้มองเห็น หรือในขณะที่วาดภาพไปตามที่สายตาสัมผัสไปบนหุ่นนิ่ง วาดช้า ๆ จนเสร็จจึงดูภาพได้

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนนั่งหันหน้าเข้าหาหุ่นเป็นวงกลม ใส่กระดาษวาดเขียนลงในถุงขยะ วางถุงลงบนโต๊ะ ปฏิบัติงานมองไปที่หุ่นเคลื่อนสายตาไปซ้ำ ๆ พร้อมกันนั้นให้ใช้ดินสอสี สีพาสเทล หรือดินสอ EE ลากเส้นบนกระดาษ ลากตาม ที่สายตาสัมผัสไปตามรูปทรงและส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ในแจกัน แล้วจึงนำภาพออกมาดูได้

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นการเขียนให้เหมือนหรือคล้ายความเป็นจริง นักเรียนอาจแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด เช่น การแสดงออกทางสีหน้าและบรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว หรือธรรมชาติที่นักเรียนคุ้นเคย มุ่งเน้นความสมจริง การจัดภาพ ทศนิยมภาพ การใช้สีและบรรยากาศในการแสดงออก นักเรียนมีเสรีภาพในการแสดงออก ทั้งด้านรูปแบบ สีหน้า เทคนิค วิธีการแสดงออกของแต่ละคน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็นได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักในการจัดระบบภาพได้
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการพัฒนารูปทรงได้
5. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 10" x 15"

สีเมจิก สีโปสเตอร์ สีพาสเทล

ฟู่กัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายฟู่กัน

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นกิจกรรมให้นักเรียนเขียนภาพสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยให้นักเรียนได้ดูหรือเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมโดยตรง เช่น อาคารเรียน สนาม ต้นไม้รอบโรงเรียน จะช่วยให้นักเรียนรู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และสามารถแสดงออกได้อย่างน่าสนใจ

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนเขียนภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้พิจารณาเลือกมุมที่นักเรียนประทับใจมากที่สุด โดยร่างภาพด้วยสีพาสเทล สีเมจิก หรือสีโปสเตอร์ โดยไม่ต้องใช้ดินสอร่างภาพ พร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม
เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การออกแบบโดยทั่วไป มักจะหมายถึงการออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย เช่น การออกแบบสิ่งพิมพ์ การออกแบบโฆษณา การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งการออกแบบเช่นนั้น ต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่แน่นอน นอกจากนั้นแล้วการสร้างสรรคงานศิลปะทุกชนิดก็ต้องมีพื้นฐานการออกแบบเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม การออกแบบขั้นพื้นฐานที่ให้อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ มารวมกัน การใช้สีหลายสี การจัดภาพซึ่งเป็นการจัดระบบพื้นฐานให้ประสานกลมกลืนอย่างมีเอกภาพ จุดสนใจ และความสมดุล ยังไม่จำเป็นต้องออกแบบเพื่อประโยชน์อะไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักในการจัดระบบภาพได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการพัฒนาารูปทรงได้
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ
4. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 10" x 15"
 สีโปสเตอร์ สีเมจิก ดินสอสี กระดาษสีโปสเตอร์
 พู่กัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายพู่กัน

ลักษณะกิจกรรม

การออกแบบสองมิติเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนออกแบบบนพื้นระนาบ โดยใช้รูปทรงเรขาคณิต เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และรูปทรงอิสระ นำมาจัดองค์ประกอบศิลป์ เพื่อให้เกิดความสมดุล จุดสนใจ และมีเอกภาพ พร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนออกแบบรูปทรงเรขาคณิตบนกระดาษในกรอบสี่เหลี่ยมขนาด 10" x 15" จัดภาพให้มีจุดสนใจ ความสมดุล และมีเอกภาพ พร้อมทั้งระบายสีภาพ หรือปะติดด้วยกระดาษสี ให้มีมิติ 2 หรือ 3 มิติ อย่างสวยงาม

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจากเสียงเพลง : เพลง TENKU

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวความคิด

การเขียนภาพจากเพลง เป็นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถจินตนาการจากเนื้อร้องหรือท่วงทำนอง ลีลาของเพลงเป็นด้านหลัก เป็นเพลงที่มีเฉพาะทำนอง ทำให้นักเรียนสนุกสนาน เพลิดเพลิน จากการ ฟังเพลง สร้างเป็นภาพทางทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนความรู้สึกสัมผัสจากการฟังไปสู่ภาพที่มองเห็นได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสด้านการฟังได้
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 10" x 15"

เทียนไข

สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์

ฟูกัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายฟูกัน

เครื่องเล่นเทปเพลง เทปเพลงบรรเลง 1 เพลง คือ เพลง TENKU

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพจากเพลงเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมุ่งเน้นความรู้สึกสัมผัสจากการฟังไปสู่ภาพที่มองเห็นได้ โดยเป็นเพลงบรรเลง เพื่อสะท้อนท่วงทำนองลีลาของดนตรี โดยไม่จำเป็นต้องแสดงภาพเป็นรูปธรรม ต้องการให้สีและลีลาสะท้อนความรู้สึกสัมผัสต่อบทเพลง

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนฟังเพลงบรรเลง รับรู้ท่วงทำนองลีลาของเพลง แล้วแสดงออกด้วยสีเส้นและลีลาให้สอดคล้องกับเพลงที่ฟัง โดยจะแสดงเป็นภาพ หรือไม่เป็นภาพอะไรก็ได้

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่

วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การเขียนภาพจากกลิ่นเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความรู้สึกสัมผัส โดยเฉพาะกลิ่นของพืชสมุนไพรไทยที่มีกลิ่นที่นักเรียนคุ้นเคย เช่น ยาที่สกัดมาจากพืชสมุนไพร กลิ่นอาหารที่ใช้เป็นเครื่องปรุง เป็นต้น ดังนั้นการแสดงออกทางศิลปะมิได้จำกัดเพียงเฉพาะการมองเห็นภาพและเขียนเป็นภาพทัศนศิลป์ อาจเกี่ยวข้องกับเสียง กลิ่น แสง บรรยากาศ ลีลาการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นการพัฒนาการร่วมสมัยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสรับรู้กลิ่นได้
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 10" x 15"

สีโปสเตอร์ สีเมจิก สีไม้ และทรายสี

ฟูกัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายฟูกัน

พืชสมุนไพรไทย 5 ชนิด คือ กระเทียม หัวหอม ขิง ข่า กระชาย

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพจากกลิ่น เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนแปรความรู้สึกสัมผัสจากกลิ่น ไปสู่การสร้างภาพที่มองเห็นได้ โดยให้นักเรียนดมกลิ่นของสมุนไพรไทย 5 ชนิด แล้วให้นักเรียนเขียนภาพสะท้อนของกลิ่นอาหารที่นักเรียนคุ้นเคยและรับประทาน ว่าเป็นส่วนผสมของเครื่องปรุงอาหารชนิดใด เช่น ผัดแกง หรือยำ ตามที่นักเรียนแสดงออกเป็นภาพได้

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนจินตนาการภาพความรู้สึกสัมผัสจากกลิ่นที่นักเรียนได้กลิ่นจากพืชสมุนไพรชนิดใดก็ได้ แล้วแสดงออกมาเป็นภาพอาหารที่นักเรียนเคยรับประทาน พร้อมทั้งระบายด้วยสีโปสเตอร์ สีเมจิก หรือโรยด้วยทรายสี ให้สวยงาม

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส : ปิดตาชิมรส

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การเขียนภาพจากรสเป็นการพัฒนาการรับรู้ และสามารถแสดงออกเป็นผลงานศิลปะได้ โดยเฉพาะปลายลิ้นที่นักเรียนชิมรส ก็จะทำให้ความรู้สึกรสของรสนั้น เช่น รสหวาน รสเปรี้ยว ฯลฯ อีกทั้งยังก็ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับรสได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสรับรู้รสได้
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 8" x 12"

สีไม้ สีโปสเตอร์ สีเมจิก สีเทียน

โอวัลติน น้ำตาลทราย คอฟฟี่เมต

พู่กัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายพู่กัน

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพจากรส เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนแปรความรู้สึกสัมผัสจากรสไปสู่การสร้างภาพ โดยให้นักเรียนชิมรสผงโอวัลตินผสมน้ำตาล และคอฟฟี่เมต ที่มีทั้งรสหวาน มัน และขม เพื่อแสดงความรู้สึกสัมผัสด้วยปลายลิ้น ว่าเป็นส่วนผสมของเครื่องดื่มชนิดใด แล้วสะท้อนออกมาเป็นภาพ พร้อมทั้งระบายสี

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนชิมรสโอวัลติน น้ำตาลทราย และคอฟฟี่เมต ที่ผสมเข้าด้วยกัน แล้วให้นักเรียนคิดและจินตนาการว่าส่วนผสมของ 3 ชนิดนี้ เป็นเครื่องดื่มชนิดใด จึงวาดภาพแสดงถึงเครื่องดื่มชนิดนั้น และระบายสีให้สวยงาม

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แฉ็คชั้น

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

กิจกรรมการสังเคราะห์รูปทรง เป็นการแสดงออกทางทัศนศิลป์ อาจจะแสดงออกได้หลายทาง เช่น การเขียนภาพระบายสี การออกแบบโครงสร้าง การพิมพ์ภาพ และกิจกรรมที่นิยมอีกกิจกรรมหนึ่ง คือการทำภาพปะติด (Collage) โดยเลือกใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษนิตยสาร กระดาษสี และกระดาษหนังสือพิมพ์ นำมาปะติดเพื่อสร้างสรรค์ และถ่ายทอดออกมาเป็นรูปทรงได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็นได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการพัฒนารูปทรงได้
3. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักในการจัดระบบภาพได้
4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
5. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 10" x 15"

กระดาษหนังสือนิตยสาร กระดาษสี กระดาษหนังสือพิมพ์

กาว กรรไกร

หุ่นไม้

ลักษณะกิจกรรม

การสังเคราะห์รูปทรงเป็นกิจกรรมภาพปะติด โดยให้นักเรียนถ่ายทอดรูปทรงจากหุ่นไม้แฉ็คชั้น ทำทางต่าง ๆ แล้วฉีกกระดาษปะติดตามทำทางที่หุ่นยืนแฉ็คชั้นบนพื้นภาพ โดยใช้กระดาษนิตยสาร หรือกระดาษสี เพื่อสร้างสีสันให้กับหุ่น

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนเลือกมุมหุ่นที่กำหนดให้ แล้วตัด ฉีก หรือปะให้หุ่นขึ้นเป็นภาพหุ่นดำด้วยกระดาษ นิตยสาร กระดาษสี หรือกระดาษหนังสือพิมพ์ ให้เป็นรูปทรงตามหุ่นไม้แฉ็คชั่น ด้วยสีของกระดาษที่ นักเรียนเตรียมมา ให้สวยงาม

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกลักษณะด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ : เสือในยุคอวกาศ

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การปั้นเป็นการแสดงออกทางด้านศิลปะและงานปั้น เป็นงานศิลปะที่สามารถสร้างรูปทรง 3 มิติ และสร้างความรู้สึกสัมผัสได้อย่างเป็นจริง กิจกรรมการปั้น เช่น การปั้นดิน ดินน้ำมัน กระดาษ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนสนุกสนานในการแสดงออก และเป็นงานที่จินตนาการอย่างอิสระ ย่อมสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการพัฒนารูปทรงได้
3. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักในการจัดระบบภาพได้
4. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

ดินเหนียว
ทรายสี กาวลาเท็กซ์
กระดาษรองพื้น เครื่องมือปั้น

ลักษณะกิจกรรม

การปั้นจากจินตนาการเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนปั้นด้วยดินเหนียวในหัวข้อ “เสือในยุคอวกาศ” โดยนักเรียนจินตนาการตามความคิดของแต่ละคน เป็นเสือที่สามเฝ้าในชีวิตประจำวัน หรือเป็นเสือที่สามเฝ้าได้ในบางโอกาส เป็นเสือในจินตนาการของนักเรียน ที่สามารถแสดงออกได้อย่างหลากหลายยิ่งขึ้น

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนปั้นดินเหนียวเป็นรูปเสื้อในยุควิกตอเรีย จะปั้นให้เป็นลักษณะนูนสูงหรือลอยตัวก็ได้ ตามจินตนาการของแต่ละคน อาจจะเป็นเสื้อที่สวมใส่ในชีวิตประจำวันได้ หรือเสื้อที่สามารถสวมใส่ได้ บางโอกาส เสร็จแล้วให้นักเรียนตกแต่งด้วยทรายสีโรยให้สวยงาม

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย
เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัสเป็นการถ่ายทอดวัตถุสัมผัสไปสู่การเขียนภาพ ระบายสี กิจกรรมเขียนภาพจากวัตถุสัมผัสมิได้เน้นการเขียนภาพรูปทรง แต่เน้นการแสดงออกที่มีต่อวัตถุสัมผัส ผิวสัมผัส เพราะความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสโดยมองไม่เห็นรูปทรง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นอาจเป็นความรู้สึกนุ่มนวล รู้สึกขยี้แฉะ รู้สึกเปียก ฯลฯ ความรู้สึกสัมผัสทางด้านวัตถุสัมผัสมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกทางด้านทัศนศิลป์โดยตรง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึกสัมผัสทางกายได้
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษวาดเขียนขนาด 10" x 15"
 สีโปสเตอร์ สีไม้ สีพาสเทล
 พู่กัน จานสี แก้วน้ำ ผ้าเช็ดปลายพู่กัน
 วัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ ยางแผ่น ผ้า พลาสติก เยลลี่

ลักษณะกิจกรรม

การเขียนภาพจากวัสดุสัมผัส เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สัมผัสวัตถุหรือวัสดุต่าง ๆ ที่ให้ความรู้สึกแปลกแตกต่าง เช่น ความรู้สึกนุ่มนวล ผิวหยาบ แข็ง โดยใส่วัตถุหรือวัสดุเหล่านั้นไว้ในกล่องกระดาษ ไม่ให้นักเรียนมองเห็นว่าเป็นอะไร เมื่อนักเรียนเอามือล้วงลงในกล่องสัมผัสสิ่งต่าง ๆ แล้วเขียนภาพระบายสีด้วยสีโปสเตอร์ สีไม้ หรือสีพาสเทล เพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกสัมผัสนั้น

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนล้วงมือลงไปในกลุ่มที่มีสิ่งของต่าง ๆ หลายชนิด สัมผัสความรู้สึกเหล่านั้น และนำความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาถ่ายทอดเป็นภาพ ระบายสีด้วยสีโปสเตอร์ สีไม้ หรือสีพาสเทล นักเรียนสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องแสดงออกเป็นรูปทรงอะไร

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ความสำเร็จจากความคิด

เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวคิด

ทัศนศิลป์สมัยใหม่นิยมใช้วัตถุจริงต่อประกอบเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ การประดิษฐ์วัสดุเป็นกิจกรรมที่เด็กชื่นชอบ และสามารถแสดงออกได้อย่างน่าสนใจ เป็นการสร้างสรรค์รูปทรง วัตถุ และวัสดุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นักเรียนต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างมากในการประดิษฐ์ ต้องเลือกสรรสิ่งต่าง ๆ มาต่อประกอบเข้าด้วยกัน หรือตัดตกแต่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นให้สอดคล้องกับจินตนาการที่คาดหวัง และยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนฝึกฝนการแก้ปัญหาอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักการจัดระบบภาพได้
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการพัฒนารูปทรงได้
4. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กล่องกระดาษ ขวดพลาสติก กระป๋องดัก ถ้วยโฟม ฯลฯ
 กาวลาเท็กซ์ กาว UHU
 วัสดุที่นำมาตกแต่ง เช่น ลวด เชือก กระดาษสี

ลักษณะกิจกรรม

การประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนเลือกสรรวัตถุและวัสดุต่าง ๆ นำมาประกอบเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์เป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามจินตนาการของแต่ละคน โดยให้ประดิษฐ์เครื่องใช้ไฟฟ้ายุคใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัย และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทันสมัย การต่อประกอบอาจใช้การติด คาบเกี่ยวด้วยลวดหรือเชือก หรือต่อประกอบด้วยวิธีอื่นตามความเหมาะสม

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนประดิษฐ์วัสดุที่เหลือใช้ เช่น กล่องกระดาษเป็น “เครื่องใช้ไฟฟ้ายุคใหม่” ตามจินตนาการของแต่ละคน แล้วตกแต่งด้วยเศษวัสดุที่เตรียมมาให้สวยงามและคงทน

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

แผนการสอนโดยใช้แนวคิดการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง
เวลา 1 คาบ / 45 นาที

แนวความคิด

การออกแบบโครงสร้างเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม เช่น โครงสร้างสะพาน อาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่น โครงสร้างเกี่ยวข้องกับวัสดุ การรับน้ำหนัก และสัมพันธ์กับความงามของสิ่งก่อสร้าง งานประติมากรรมสมัยใหม่ ก็มีงานโครงสร้างที่แสดงความงามหลายลักษณะ ศิลปะเด็กได้ประยุกต์งานโครงสร้าง โดยคำนึงถึงการรับน้ำหนักวัสดุ การต่อประกอบ และความงามระหว่างรูปทรงและบริเวณว่าง งานออกแบบโครงสร้างสำหรับเด็กควรพิจารณาวัสดุและโครงสร้างที่เหมาะสม เพราะปัญหาสำคัญที่เด็กจะต้องแก้ปัญหา คือ การต่อประกอบวัสดุเข้าด้วยกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้หลักการจัดระบบภาพได้
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. เพื่อให้นักเรียนใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราวได้

วัสดุอุปกรณ์

กระดาษชานอ้อย
 กาว UHU กาวลาเท็กซ์
 กรรไกร คัตเตอร์ ไม้บรรทัด
 สีโปสเตอร์ สีพาสเทล สีไม้

ลักษณะกิจกรรม

การออกแบบโครงสร้างเป็นงานต่อประกอบวัสดุต่าง ๆ ออกแบบเป็นงานโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์และสวยงามร่วมกันระหว่างโครงสร้างหรือรูปทรง และบริเวณว่าง เช่น งานออกแบบที่ไม่ต้องสร้างสรรค์ให้เป็นรูปคน สัตว์ สิ่งของ แต่เป็นโครงสร้างที่เป็นนามธรรม

คำอธิบายกิจกรรม

ให้นักเรียนตัดกระดาษชานอ้อยเป็นรูปทรงง่าย ๆ หรือเป็นเส้น นำมาต่อประกอบเข้าด้วยกันเป็นโครงสร้าง พิจารณาความสวยงามรวมกันระหว่างรูปทรงกับบริเวณว่าง การต่อประกอบอาจใช้การต่อประกอบหรือคาบเกี่ยวกัน หรือวิธีอื่น ๆ ต่อประกอบให้แข็งแรงมั่นคง

เวลาปฏิบัติกิจกรรม

เวลาปฏิบัติกิจกรรมประมาณ 45 นาที

ประเมินผลกิจกรรม

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติกิจกรรม	คะแนนเต็ม 20 คะแนน	ได้
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (C,I)	5 คะแนน	
2. ความรู้สึกสัมผัสด้านการมองเห็น และการจัดระบบภาพ (S1.1,S2)	5 คะแนน	
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี (T)	5 คะแนน	
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการ สร้างงาน	5 คะแนน	

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ค
แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

คำชี้แจง

แบบประเมินความคิดเห็น มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพในส่วนที่เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยจะนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาประมวลและสรุปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แบบประเมิน แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1	สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ
ตอนที่ 2	เกี่ยวกับเครื่องมือสำหรับการวิจัย - การสอนโดยใช้แนวคิดแบบ ซี ไอ เอส เอส ที - แบบประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที
ตอนที่ 3	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ทัศนศิลป์ในวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที ดังนั้นจึงขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นที่ตามความเป็นจริง และขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

การสอน โดยใช้แนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่	ความเหมาะสมของ แผนการสอน ตามแนวคิด ซี ไอ เอส เอส ที่					ความเหมาะสมของ เนื้อหาและลักษณะ กิจกรรม					ความเหมาะสม ของกิจกรรมและ เวลาปฏิบัติกิจกรรม					ความเหมาะสมของ สื่อและวัสดุอุปกรณ์					ความเหมาะสมของ เกณฑ์การประเมินกิจ กรรม				
ระดับความคิดเห็น	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลิ่น : สมุนไพรไทย																									
กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากรส : ปิตตาชิมรส																									
กิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แอ๊คชั่น																									
กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ : เสื้อมยุควกาศ																									
กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุ สัมผัส : วัตถุหลากหลาย																									
กิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุ เหลือใช้ : ผลสำเร็จจาก การคิด																									
กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครง สร้าง : กระดาษ ชานอ้อยแปลงร่าง																									

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. เกี่ยวกับการสอนโดยใช้แนวคิดแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่

.....

.....

.....

.....

.....

2. เกี่ยวกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ซี ไอ เอส เอส ที่ 12 กิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

3. เกี่ยวกับแบบประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทัศนศิลป์ โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที่

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

ภาคผนวก ง
เกณฑ์ประเมินผลงานทัศนศิลป์

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติงาน

เกณฑ์การประเมินผลปฏิบัติงาน
วิชาศิลปะกับชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กิจกรรมสร้างสรรค์ทัศนศิลป์โดยใช้แนวทางการสอนแบบ ซี ไอ เอส เอส ที

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพของเกณฑ์			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ	- เนื้อหารูปแบบเฉพาะตัว - ผลงานแปลกใหม่ - สร้างความสนใจต่อผู้ชมงาน	ไม่ครบตามเกณฑ์ 1 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 2 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 3 ข้อ
2. ความรู้สึกสัมผัสและการจัดระบบภาพ	- การรับรู้จากสิ่งที่ได้รับสัมผัส - การจัดภาพมีความสมดุล มีจุดสนใจและมีเอกภาพ - การจัดภาพมีมิติและขนาดแตกต่างกัน	ไม่ครบตามเกณฑ์ 1 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 2 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 3 ข้อ
3. การพัฒนารูปทรงและการใช้สี	- รูปทรงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ - น้ำหนักของสีอ่อนเข้มมีมิติ - ใช้สีเหมาะสมกลมกลืนกับเรื่องราว	ไม่ครบตามเกณฑ์ 1 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 2 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 3 ข้อ
4. การบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงาน	- การบูรณาการและแนวคิดจากการสร้างงานเฉพาะตัว - ผลงานดูแล้วเข้าใจง่าย ไม่สับสน - ความสมบูรณ์ของผลงาน	ไม่ครบตามเกณฑ์ 1 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 2 ข้อ	ไม่ครบตามเกณฑ์ 3 ข้อ

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนร้อยละ	ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพของเกณฑ์	เกณฑ์การผ่านตั้งแต่ระดับพอใช้ขึ้นไป
80 – 100	16 – 20	ดีมาก	
70 – 79	11 – 15	ดี	
60 – 69	6 – 10	พอใช้	
50 – 59	0 – 5	ปรับปรุง	

เกณฑ์ประเมินผลปฏิบัติงาน

ชื่อกิจกรรม เรื่อง							
ลำดับ ที่	รายชื่อ	ความคิด สร้างสรรค์และ จินตนาการ	ความรู้สึ กสัมผัสและ การจัดระบบ ภาพ	การพัฒนา รูปทรงและ การใช้สี	การบูรณาการ และแนวคิดจาก การสร้างงาน	รวม	ระดับ คุณภาพ
		5 คะแนน	5 คะแนน	5 คะแนน	5 คะแนน	20 คะแนน	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

ภาคผนวก จ

ภาคผนวก จ

คะแนนทัศนศิลป์และคะแนนเฉลี่ยสะสมภาคเรียนที่ 1/2545

ภาคผนวก จ

ภาคผนวก จ
การวิเคราะห์ข้อมูล

Means

Report

SEX		A1	B1	C1	D1	task1
1.00	Mean	3.6540	3.4140	3.2900	3.2857	13.6469
	Std. Deviation	.5526	.4214	.5493	.4650	1.7864
	Minimum	2.30	2.30	2.00	2.00	8.60
	Maximum	4.60	4.30	4.30	4.30	17.50
	N	50	50	50	49	49
2.00	Mean	3.8786	3.6900	3.5914	3.5129	14.6729
	Std. Deviation	.4860	.3834	.4306	.4177	1.4702
	Minimum	2.60	3.00	2.30	2.60	11.20
	Maximum	4.60	4.30	4.30	4.30	17.50
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.7850	3.5750	3.4658	3.4193	14.2504
	Std. Deviation	.5245	.4207	.5040	.4501	1.6790
	Minimum	2.30	2.30	2.00	2.00	8.60
	Maximum	4.60	4.30	4.30	4.30	17.50
	N	120	120	120	119	119

Means

Report

SEX		A2	B2	C2	D2	task2
1.00	Mean	3.1760	2.9680	2.8280	2.8640	11.8360
	Std. Deviation	.3900	.4335	.3860	.3601	1.3587
	Minimum	2.30	2.00	2.00	2.00	8.60
	Maximum	4.00	4.00	3.60	3.60	14.20
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.1414	2.9100	2.8886	2.8529	11.7929
	Std. Deviation	.5109	.4328	.4038	.3889	1.5190
	Minimum	2.30	2.00	2.00	2.00	8.60
	Maximum	4.00	4.30	3.60	3.60	14.90
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.1558	2.9342	2.8633	2.8575	11.8108
	Std. Deviation	.4629	.4322	.3960	.3757	1.4486
	Minimum	2.30	2.00	2.00	2.00	8.60
	Maximum	4.00	4.30	3.60	3.60	14.90
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A3	B3	C3	D3	task3
1.00	Mean	2.9040	2.8040	2.9040	2.7900	11.4020
	Std. Deviation	.7775	.6998	.6490	.7049	2.6799
	Minimum	1.30	1.30	1.60	1.30	5.50
	Maximum	4.30	4.30	4.30	4.00	16.60
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.3886	3.1429	3.1300	3.0814	12.7429
	Std. Deviation	.7668	.6107	.6960	.6355	2.5121
	Minimum	1.30	1.30	1.60	1.30	5.50
	Maximum	4.60	4.60	4.60	4.30	18.10
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.1867	3.0017	3.0358	2.9600	12.1842
	Std. Deviation	.8046	.6679	.6833	.6779	2.6565
	Minimum	1.30	1.30	1.60	1.30	5.50
	Maximum	4.60	4.60	4.60	4.30	18.10
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A4	B4	C4	D4	T4
1.00	Mean	2.6080	2.5280	2.6620	2.5620	10.3600
	Std. Deviation	.8366	.6007	.5979	.6568	2.4722
	Minimum	1.00	1.60	1.60	1.60	6.50
	Maximum	4.60	4.60	4.60	4.60	18.10
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.0200	2.9500	2.9943	2.8771	11.8414
	Std. Deviation	.7420	.6358	.5897	.5930	2.3038
	Minimum	1.60	1.60	2.00	2.00	7.50
	Maximum	4.60	4.30	4.00	4.30	17.20
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	2.8483	2.7742	2.8558	2.7458	11.2242
	Std. Deviation	.8057	.6532	.6131	.6371	2.4763
	Minimum	1.00	1.60	1.60	1.60	6.50
	Maximum	4.60	4.60	4.60	4.60	18.10
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A5	B5	C5	D5	T5
1.00	Mean	3.0740	2.9460	2.9940	2.7840	11.7980
	Std. Deviation	.6986	.5832	.5832	.5188	2.1411
	Minimum	1.60	1.60	2.00	1.60	7.80
	Maximum	4.60	4.00	4.30	4.00	16.90
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.4200	3.2043	3.3386	3.1414	13.1043
	Std. Deviation	.7978	.6468	.6200	.6781	2.4932
	Minimum	1.60	1.60	2.00	1.60	6.80
	Maximum	5.00	4.30	5.00	4.60	17.90
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.2758	3.0967	3.1950	2.9925	12.5600
	Std. Deviation	.7742	.6316	.6262	.6393	2.4311
	Minimum	1.60	1.60	2.00	1.60	6.80
	Maximum	5.00	4.30	5.00	4.60	17.90
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A6	B6	C6	D6	T6
1.00	Mean	2.7620	2.6180	2.7860	2.6760	10.8420
	Std. Deviation	.6875	.6291	.7851	.6511	2.5979
	Minimum	2.00	2.00	2.00	2.00	8.00
	Maximum	4.30	4.30	4.60	4.30	17.20
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.1957	3.0057	3.3371	3.0871	12.6257
	Std. Deviation	.7131	.5865	.7703	.5783	2.4379
	Minimum	1.60	2.00	2.00	2.30	8.20
	Maximum	5.00	4.30	5.00	4.30	18.60
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.0150	2.8442	3.1075	2.9158	11.8825
	Std. Deviation	.7318	.6319	.8199	.6402	2.6467
	Minimum	1.60	2.00	2.00	2.00	8.00
	Maximum	5.00	4.30	5.00	4.30	18.60
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A7	B7	C7	D7	T7
1.00	Mean	2.9740	2.7080	2.6460	2.5920	10.9200
	Std. Deviation	.6773	.6318	.7498	.5993	2.5077
	Minimum	2.00	1.60	1.30	1.60	6.50
	Maximum	4.60	4.30	4.30	4.00	16.90
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.5371	3.2614	3.2114	3.0157	13.0257
	Std. Deviation	.5488	.5984	.6201	.6066	2.2100
	Minimum	2.30	2.00	2.00	2.00	8.60
	Maximum	4.60	4.30	4.30	4.30	17.50
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.3025	3.0308	2.9758	2.8392	12.1483
	Std. Deviation	.6643	.6686	.7299	.6366	2.5511
	Minimum	2.00	1.60	1.30	1.60	6.50
	Maximum	4.60	4.30	4.30	4.30	17.50
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A8	B8	C8	D8	T8
1.00	Mean	2.6420	2.6460	2.5880	2.4200	10.2960
	Std. Deviation	.7864	.6185	.6620	.7382	2.6170
	Minimum	1.00	1.30	1.00	.60	3.90
	Maximum	4.30	3.60	4.00	3.60	15.50
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.0300	3.0357	3.0329	2.8529	11.9514
	Std. Deviation	.8588	.7874	.8364	.8043	3.1316
	Minimum	.60	.60	.30	1.00	2.50
	Maximum	4.60	4.60	4.60	4.60	18.40
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	2.8683	2.8733	2.8475	2.6725	11.2617
	Std. Deviation	.8480	.7445	.7966	.8034	3.0295
	Minimum	.60	.60	.30	.60	2.50
	Maximum	4.60	4.60	4.60	4.60	18.40
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A9	B9	C9	D9	T9
1.00	Mean	3.5220	3.2920	3.2240	3.1700	13.2080
	Std. Deviation	.8069	.7094	.6320	.8650	2.6887
	Minimum	2.00	2.00	2.00	1.60	8.30
	Maximum	5.00	4.60	4.30	5.00	17.80
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.3714	3.1314	3.3129	3.0129	12.8286
	Std. Deviation	.7587	.7869	.7828	.9993	3.0317
	Minimum	2.00	2.00	2.00	1.30	7.90
	Maximum	5.00	4.60	5.00	5.00	19.20
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.4342	3.1983	3.2758	3.0783	12.9867
	Std. Deviation	.7794	.7567	.7223	.9451	2.8881
	Minimum	2.00	2.00	2.00	1.30	7.90
	Maximum	5.00	4.60	5.00	5.00	19.20
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A10	B10	C10	D10	T10
1.00	Mean	3.2420	3.0600	3.1540	2.8820	12.3380
	Std. Deviation	.6234	.6661	.7121	.6760	2.5608
	Minimum	2.00	2.00	2.00	1.60	7.90
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.4671	3.1814	3.2671	2.9957	12.9114
	Std. Deviation	.5061	.5031	.5135	.6182	1.9236
	Minimum	2.00	2.00	2.30	1.30	7.90
	Maximum	5.00	4.30	4.30	4.30	16.60
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.3733	3.1308	3.2200	2.9483	12.6725
	Std. Deviation	.5665	.5771	.6040	.6426	2.2195
	Minimum	2.00	2.00	2.00	1.30	7.90
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A11	B11	C11	D11	T11
1.00	Mean	2.9940	2.9900	3.1160	3.0400	12.1400
	Std. Deviation	.6109	.5856	.7310	.5841	2.3843
	Minimum	2.30	2.30	2.30	2.30	9.20
	Maximum	4.30	4.30	5.00	4.30	17.90
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.3143	3.2743	3.3871	3.3300	13.3057
	Std. Deviation	.6085	.5740	.6188	.5876	2.2018
	Minimum	2.30	2.30	2.30	2.00	9.20
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.1808	3.1558	3.2742	3.2092	12.8200
	Std. Deviation	.6273	.5934	.6783	.6011	2.3420
	Minimum	2.30	2.30	2.30	2.00	9.20
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A12	B12	C12	D12	T12
1.00	Mean	2.9940	2.8700	2.6640	2.9600	11.4880
	Std. Deviation	.8170	.7820	.6404	.7426	2.8229
	Minimum	2.00	2.00	2.00	2.00	8.30
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	3.2943	2.9829	3.0329	3.0743	12.3843
	Std. Deviation	.8713	.7766	.8469	.7489	3.0735
	Minimum	2.00	2.00	2.00	2.00	8.00
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	3.1692	2.9358	2.8792	3.0267	12.0108
	Std. Deviation	.8586	.7776	.7862	.7453	2.9926
	Minimum	2.00	2.00	2.00	2.00	8.00
	Maximum	5.00	5.00	5.00	5.00	20.00
	N	120	120	120	120	120

Means

Report

SEX		A	B	C	D	T
1.00	Mean	10.9760	10.9107	10.8482	10.8207	11.6838
	Std. Deviation	1.4868	1.4864	1.5029	1.5163	1.5932
	Minimum	8.63	8.57	8.52	8.52	9.26
	Maximum	14.59	14.57	14.53	14.67	15.61
	N	50	50	50	50	50
2.00	Mean	12.0081	11.9335	11.8787	11.8356	12.7656
	Std. Deviation	1.1717	1.1901	1.2154	1.2418	1.2812
	Minimum	9.22	9.13	8.99	8.91	9.79
	Maximum	14.94	14.86	14.74	14.68	15.71
	N	70	70	70	70	70
Total	Mean	11.5781	11.5073	11.4493	11.4127	12.3149
	Std. Deviation	1.4026	1.4097	1.4307	1.4469	1.5112
	Minimum	8.63	8.57	8.52	8.52	9.26
	Maximum	14.94	14.86	14.74	14.68	15.71
	N	120	120	120	120	120

Correlations

Correlations

		A	B	C	D	GPA
A	Pearson Correlation	1.000	.999**	.996**	.992**	.502**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000
	N	120	120	120	120	120
B	Pearson Correlation	.999**	1.000	.999**	.997**	.499**
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000
	N	120	120	120	120	120
C	Pearson Correlation	.996**	.999**	1.000	.999**	.498**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.000
	N	120	120	120	120	120
D	Pearson Correlation	.992**	.997**	.999**	1.000	.499**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000
	N	120	120	120	120	120
GPA	Pearson Correlation	.502**	.499**	.498**	.499**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	
	N	120	120	120	120	120

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

Correlations

		GPA	T
GPA	Pearson Correlation	1.000	.505**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	120	120
T	Pearson Correlation	.505**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	120	120

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข

ภาพผลงานทัศนศิลป์โดยใช้แนวคิดการสอนแบบซี ไอ เอส เอส ที

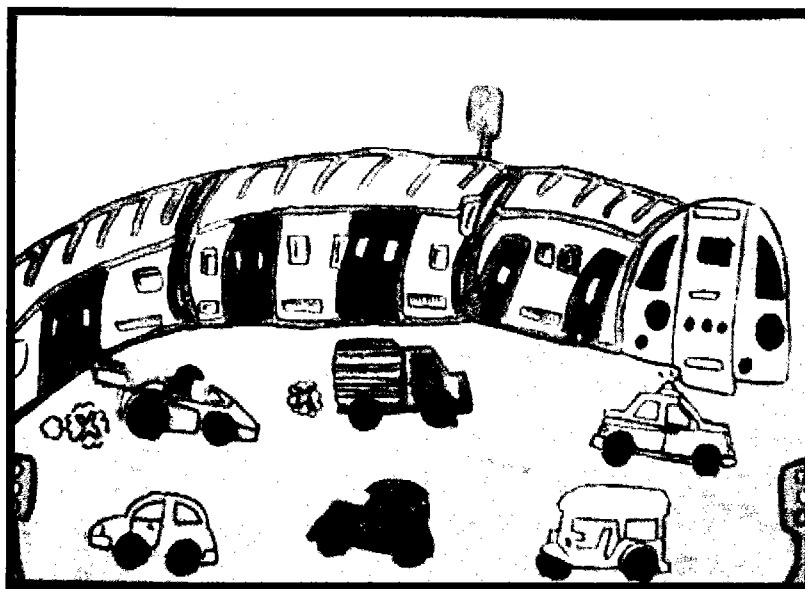
ภาพผลงานทัศนศิลป์

กิจกรรมที่ 1 การเขียนภาพจากจินตนาการ : กรุงเทพฯ ในอนาคต

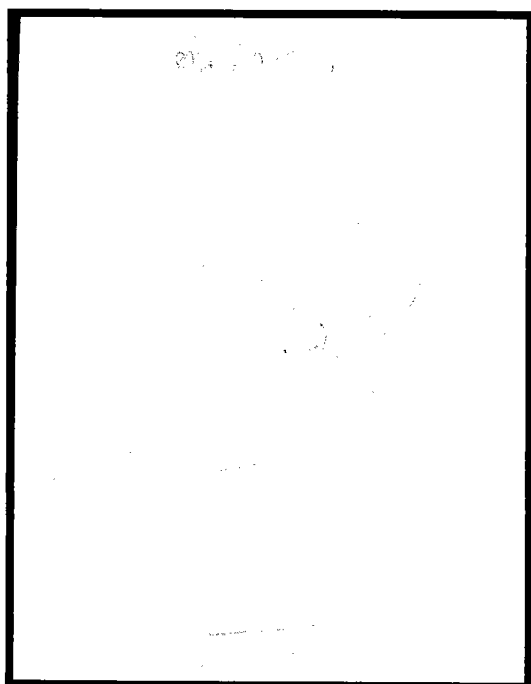
แนวคิดจากการสร้างงาน

กรุงเทพฯ ในอนาคตในความคิดของฉันคือ รถในกรุงเทพต้องไม่มีควันดำ การจราจรไม่ติดขัดเหมือนขณะนี้ ดึกแล้วต้องหมั่นดูแลเพื่อความเป็นระเบียบเพราะกรุงเทพฯ มีชาวต่างชาติมาเที่ยวเยอะ รถไฟฟ้าจึงเป็นจุดสนใจของชาวกรุงเทพฯ และชาวต่างชาติ

ด.ญ. วัลลภี รักสลาม

กิจกรรมที่ 2 การเขียนภาพสัมผัส (CONTOUR DRAWING) : ต้นไม้ในแจกัน

ด.ช. วศิน ชัคัตตริย์กุล

แนวคิดจากการสร้างงาน

“ต้นไม้กระต่าย”

เหตุที่ตั้งชื่อต้นไม้กระต่ายเพราะมีใบคล้ายหูกระต่าย เป็นภาพที่เกิดจากการวาดภาพต้นไม้โดยไม่มองภาพที่วาดจึงทำให้เกิดเป็นภาพนี้ขึ้น

กิจกรรมที่ 3 การเขียนภาพจากประสบการณ์ตรง : สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

แนวคิดจากการสร้างงาน

ข้าพเจ้าชอบต้นไม้
เพราะมันมีรูปร่างสวยงามให้
ความร่มเย็น มีเส้นสีที่สวยงาม
และให้ประโยชน์ให้กับเรามาก ดั่ง
นั้นข้าพเจ้าจึงเลือกวาดต้นไม้ต้น
นี้จากมุมมองบนตึก 2 ห้องเรียน

ด.ญ. อรรัมภา ตานะโก

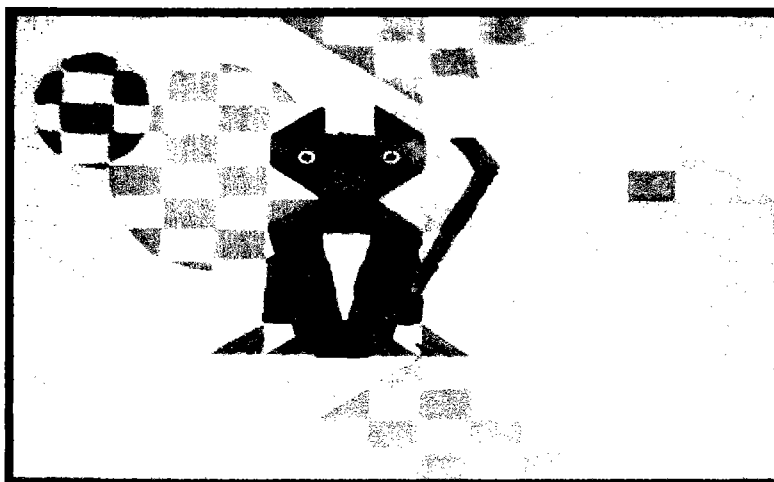

กิจกรรมที่ 4 การออกแบบสองมิติ : รูปทรงเรขาคณิตในกรอบสี่เหลี่ยม

แนวคิดจากการสร้างงาน

“ตารางแมว” เกิดจาก
การสร้างตารางแล้ววาดรูปลงไป
เป็นรูปแมว วงกลม สามเหลี่ยม
สี่เหลี่ยม แล้วระบายสีเป็นตาราง
สลับกัน เป็นภาพที่ระบายง่าย
มาก

ด.ญ. ปาริณา ปิยะโชดนากุล

กิจกรรมที่ 5 การเขียนภาพจากเพลง : เพลง TENKU

แนวคิดจากการสร้างงาน

แทนจากเสียงแห่ง
ชนบท เสียงที่ได้ฟังนั้นมีการ
บรรเลงที่ไพเราะเหมือนเสียงที่
ได้ยินจากชนบทที่มีอากาศ
บริสุทธิ์ในตอนที่ฝนตกปรอยๆ
และมีแสงแดดในเช้าวันใหม่
โดยมีเด็กทั้งสองยืนรอคอย
ความหวังตั้งไว้กับชนบทที่
งดงาม

ด.ญ. อรรัมภา ตะนะโก

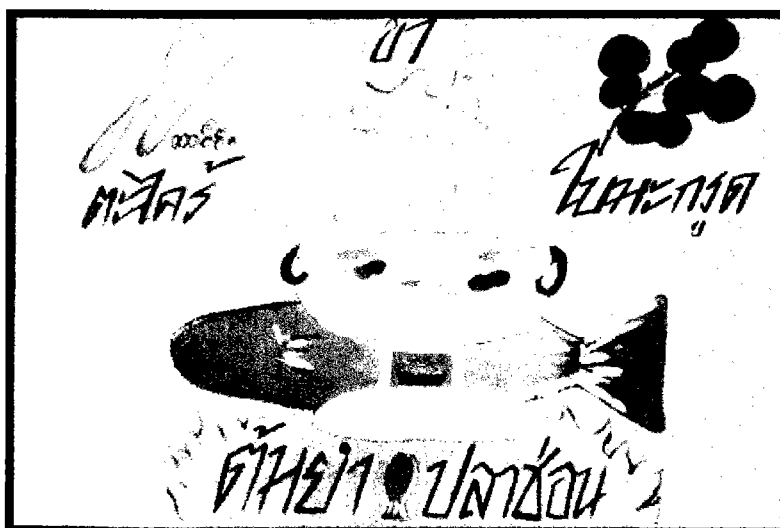

กิจกรรมที่ 6 การเขียนภาพจากกลืน : สมุนไพรไทย

แนวคิดจากการสร้างงาน

ตั๋มย่ามีส่วนผสมของ
ตะไคร้ ขิง ข่า และใบมะกรูด ทั้ง
3 อย่างนี้เป็นเครื่องเทศ ทำให้
รสชาติและกลิ่นของอาหารรุนแรง
ฉุนขึ้น ชวนให้น่ารับประทาน การ
ใช้โทนสีร้อนแสดงถึงรสชาติความ
เข้มข้นที่มีมากและเผ็ด ทำให้
อาหารดูมีชีวิตชีวา ไม่จืดชืด แต่
หากรับประทานอาหารรสจัดไปก็
คงไม่ดีหรอก

ด.ญ. วสุพร หาญนาชีวิต

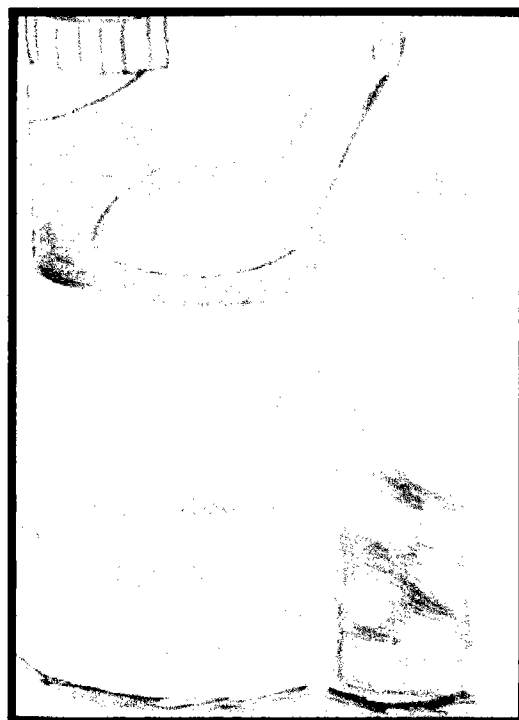

กิจกรรมที่ 7 การเขียนภาพจากระ : ปิดตาชิมรส

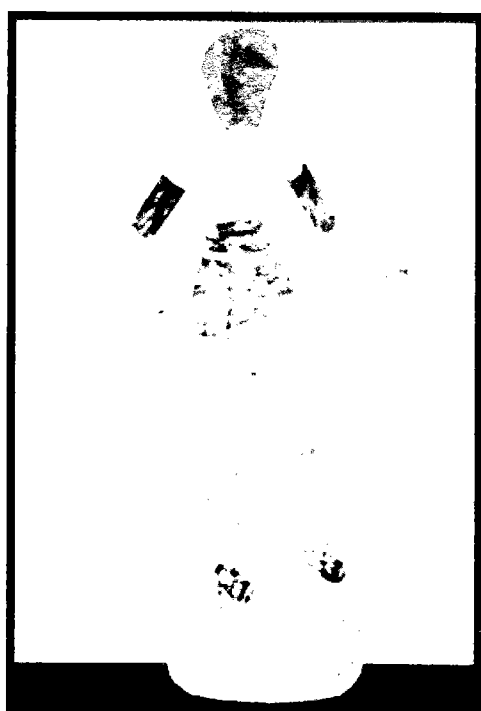
แนวคิดจากการสร้างงาน

“สัมผัสอันน้อยนิด” จากการชิมจากช้อนที่มีปริมาณน้อยนั้น มันมีลักษณะเป็นผงๆ ละลายในปากมีรสชาติหวานกลมกล่อม ฉะนั้นจึงแยกออกมาเป็น 3 ชนิด โอวัลติน น้ำตาล ครีม จึงเป็นสูตรสำเร็จของการชิม หลังจากที่ฉันชิมนั้นฉันรู้สึกว่ามันคือ โอวัลตินผสมกับ น้ำตาลและครีม ดังนั้นถ้านำมาผสมกันเติมน้ำจะได้ โกโก้ ไม่ว่าจะเย็นหรือร้อน ก็อร่อยกับการชิม

ด.ญ. อรรัมภา ตานะโก

กิจกรรมที่ 8 การสังเคราะห์รูปทรง : หุ่นไม้แฉ็คชั่น

ด.ญ. อลิสร่า สุขเนตร

แนวคิดจากการสร้างงาน

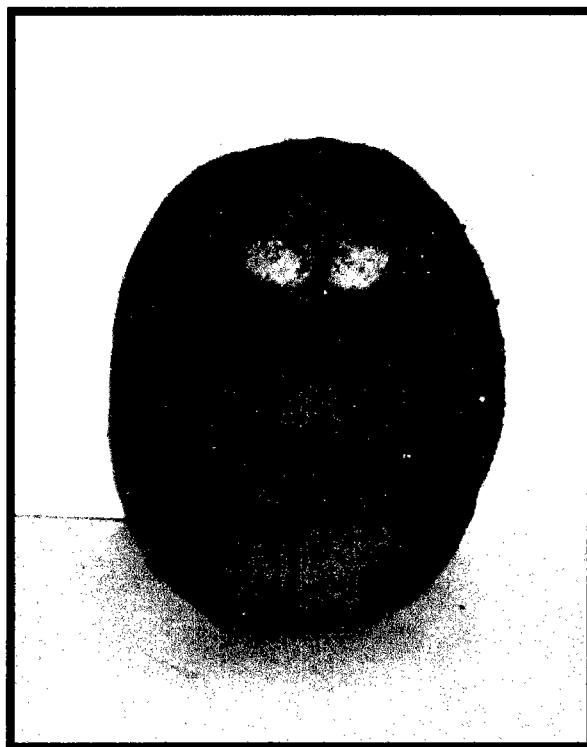
“มนุษย์ไร้วิญญาณ” การทำงานครั้งนี้ทำให้ข้าพเจ้าได้ทำงานศิลปะได้หลายๆ รูปแบบ ทั้งการสเก็ตภาพ การปะติดภาพ เป็นงานที่ได้ประสบการณ์ในการทำงานหลายๆ อย่าง

กิจกรรมที่ 9 การปั้นจากจินตนาการ : เสือยุคในอวกาศ

แนวคิดจากการสร้างงาน

“มหาชินีใส่บิกินี่อวกาศ” เป็นมหาราชินีแห่งอวกาศทั้งปวงอยู่ในระหว่างพักร้อนมาท่องเที่ยวในโลกที่ชายหาดอบอุ่นเลยถือโอกาสใส่ชุดบิกินี่โชว์หุ่นลงเล่นน้ำซะเลย (ถึงจะไม่มีมงกุฎแต่ก็ยังเป็นมหาราชินีอยู่ดี)

ด.ญ. มินนา บุญวิทย์

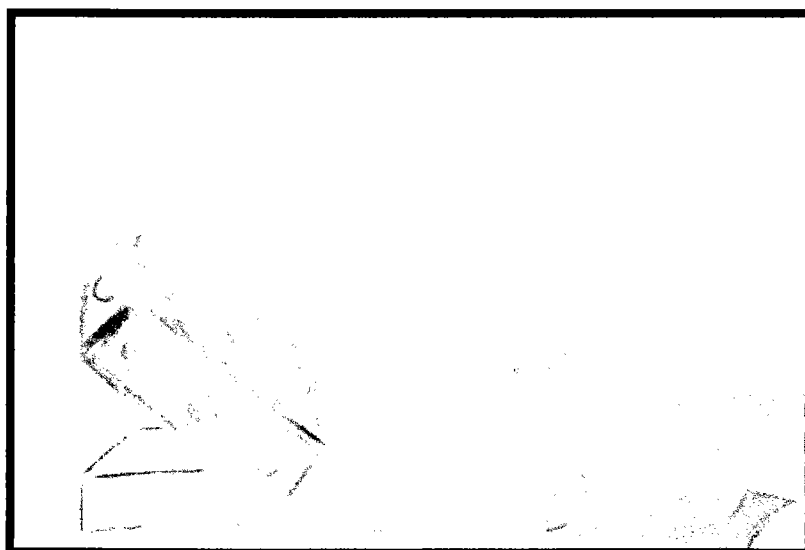

กิจกรรมที่ 10 การเขียนภาพจากวัตถุสัมผัส : วัตถุหลากหลาย

แนวคิดจากการสร้างงาน

“สิ่งของในกล่องกระดาษ” เป็นภาพที่เกิดจากการสัมผัสของภายในกล่องแล้วใช้จินตนาการวาดออกมาเป็นสิ่งของต่างๆ ซึ่งบางอย่างก็รู้ บางอย่างก็ไม่รู้ แต่คิดว่าก็ออกมาดีที่สุดในแล้ว

ด.ญ. วสุพร หาญนาชีวิน

กิจกรรมที่ 11 การสร้างสรรค์วัสดุเหลือใช้ : ผลสำเร็จจากการคิด

แนวคิดจากการสร้างงาน

“แอ๊ดโดมิโน้ชเช่อ”

คุณสมบัติ * ฟังเพลง

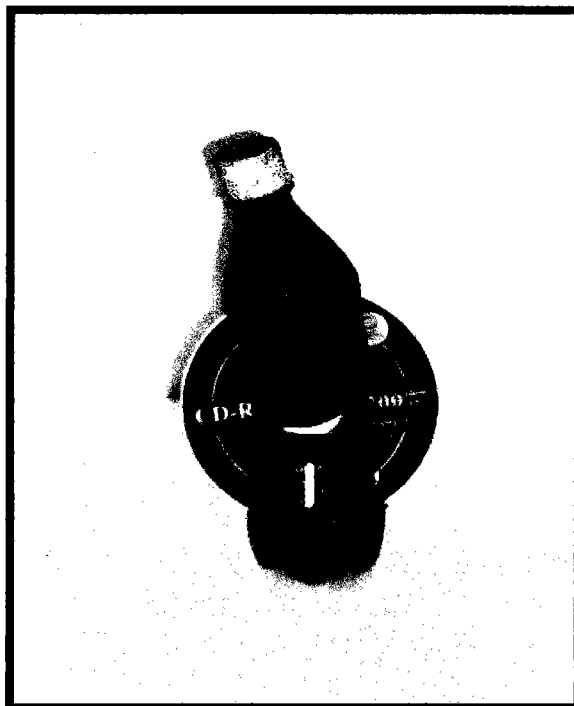
* ดูหนัง

* ทำซีดีเถื่อน

วิธีใช้งาน

1. เปิดเครื่องโดยกดปุ่มสีฟ้าที่ก้นเครื่อง
2. เครื่องจะเล่นเพลงอัตโนมัติ
3. ถ้าต้องการเลือกเพลงให้ตะโกนชื่อเพลง เช่น “มาทำไม”
4. หากต้องการเปลี่ยนแผ่นให้ยกด้านบน ขึ้นแล้วเปลี่ยน

ด.ช. พจน์ ลัดดาพันธ์

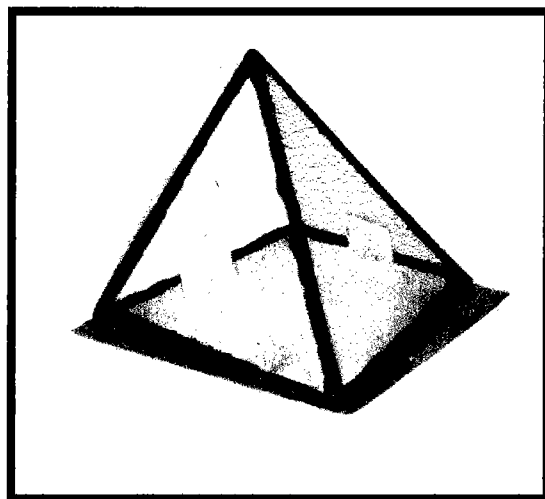

กิจกรรมที่ 12 การออกแบบโครงสร้าง : กระดาษชานอ้อยแปลงร่าง

แนวคิดจากการสร้างงาน

ผลงานชิ้นนี้เป็นรูปของเต็นท์ที่มองเข้าไปลึกๆ จะมีแต่ภายนอกจะเหมือนแสงสว่างแสดงให้เห็นว่า บางสิ่งเมื่อมองเข้าไปลึกๆ อาจไม่ดี หรือจะพูดว่าดีแค่ภายนอกก็ได้ เหมือนกับคนที่พูดอย่างแต่ในใจคิดอีกอย่างที่ไม่ดีหรืออาจจะเปรียบได้กับคนที่ทำอีกอย่างตอนอยู่ต่อหน้าแต่กลับหลังอาจจะกระทำการที่ผิดอยู่ก็ได้ สิ่งที่ไม่ดีจึงเปรียบเหมือนสีดำ ส่วนสิ่งที่ดีจะเป็นสีสดใส เพราะดูสบายตา เวลาดูคนดีก็จะสบายตาเหมือนความสดใสของสี แต่คนไม่ดีจะดูมืดดำ ไม่สดใส ไม่บริสุทธิ์ คนไม่บริสุทธิ์ก็คือคนไม่ดี

ด.ญ. ศนิชา นิติวรางกูร

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวศิริลักษณ์ ไทยดี
วัน เดือน ปีเกิด	30 พฤศจิกายน พ.ศ.2506
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	5/5 หมู่ 5 ถนนลาดปลาเค้า ซอย 66 ตำบลบางเขน อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2521 ประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2524 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2526 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2528 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยีและ อาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2530 ศึกษาศาสตรบัณฑิต จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2546 การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ